

Finnmark fylkeskommune

Konsekvensanalyse - Konkurs ved Sydvaranger Gruve AS

Oppdragsnr.: 5160957 Dokumentnr.: R01 Versjon: 01
2016-03-23

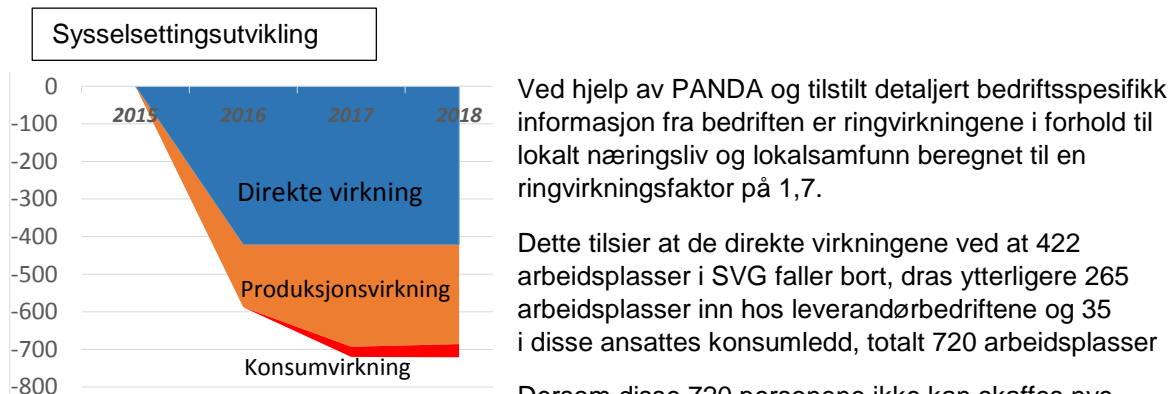
Oppdragsgiver: Finnmark fylkeskommune
Oppdragsgivers kontaktperson: Kai Kilvær
Rådgiver: Norconsult AS, Teknologiveien 10, NO-8517 Narvik
Oppdragsleder: Snorre Hultgren Navjord
Fagansvarlig: Sigmund K Johnsen, Unikon
Andre nøkkelpersoner: Lars Harald Vik, SINTEF

01	2016-03-23	Konsekvensanalyse - Konkurs Sydvaranger Gruve AS	SKJ/LHV	SKJ	SHN
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Sammendrag

I dette prosjektet har vi klarlagt og beregnet de regionale/kommunale ringvirkningene av konkursen ved Sydvaranger Gruve AS 18. november 2015. Bedriften hadde de senere år en omsetning på 1,2 milliarder kroner per år og 422 ansatte. I årene 2009 – 2014 leverte næringslivet i Sør-Varanger varer og tjenester til bedriften for 1,6 milliarder kroner tilsvarende 270 millioner kroner per år.

Ved hjelp av PANDA og tilstilt detaljert bedriftsspesifikk informasjon fra bedriften er ringvirkningene i forhold til lokalt næringsliv og lokalsamfunn beregnet til en ringvirkningsfaktor på 1,7.

Dette tilsier at de direkte virkningene ved at 422 arbeidsplasser i SVG faller bort, dras ytterligere 265 arbeidsplasser inn hos leverandørbedriftene og 35 i disse ansattes konsumledd, totalt 720 arbeidsplasser

Dersom disse 720 personene ikke kan skaffes nye arbeidsplasser innenfor rimelig tid og tvinges til å flytte, vil det bety at folketallet i kommunen reduseres med 1 000 personer og et innbyggertall ned mot 9 000 hvorav 25% av befolkningen er eldre over 65 år.

I prosjektet har vi sett på fremveksten av det tradisjonelle statlige industrisamfunnet på 1900-tallet. Fulgt og dokumentert utviklingen av den statlige hjørnesteinsbedriften i 1997 samt perioden frem til etableringen av Sydvaranger Gruve AS i 2007. En etablering som bidro til utviklingen av et næringsmessig balansert og levedyktig samfunn med lav ledighet og investeringsvilje i handel og olje i Barentsregionen. Her ble de siste sår erstattet av 450 arbeidsplasser etter at over 1 000 arbeidsplasser innen bergverksdriften forsvant i siste del av forrige årtusen.

Som et grunnlag for å estimere størrelsen på regionale underleveranser er det innhentet erfaringstall fra fire eksisterende bergverksbedrifter av tilsvarende type i Norge. Det er beregnet ringvirkninger uttrykt ved produksjons-verdier (omsetning), verdiskaping, sysselsetting og kommunale skatteinntekter. Ringvirkningene er beregnet ved hjelp av PANDA (Plan- og Analysesystem for Næringsliv, Demografi og Arbeidsmarked), og omfatter ulike former for etterspørselsvirkninger.

Rapporten redegjør for konsekvensene for samfunnet, især for Øst-Finnmark og Sør-Varanger kommune, med hensyn til utvikling innen næringsliv, arbeidsplasser, befolkningsutvikling (demografi) og kommuneøkonomi som følge av konkursen ved Sydvaranger Gruve AS. På bakgrunn av resultatene av analysene har vi også beregnet konsekvensene for kommuneøkonomien.

Oppdragsgiver Finnmark fylkeskommune er her gitt en rapport i tråd med Kommunal- og Moderniseringsdepartementet sine krav til analyser i omstillingssammenheng. Denne rapporten håper vi skal kunne gi grunnlag for nødvendig planlegging og handling i tråd med forutsetningene og som et grunnlag for videre utvikling av Sør-Varanger kommune og Øst-Finnmark-regionen.

Forord

Norconsult AS presenterer i denne rapporten resultatene av en samfunnsmessig analyse knyttet til konkursen ved Sydvaranger Gruve AS. Konsekvensanalysen er knyttet til regionen Øst-Finnmark med et naturlig fokus på bedriftens vertskommune - Sør-Varanger kommune.

Analysen er fundert på plan- og regnskapsdata stilt til disposisjon for Norconsult AS i tilknytning arbeidet "Områderegulering med konsekvensutredning knyttet til Sydvaranger Gruve AS sitt mål om fordobling av produksjonen" - et samarbeidsprosjekt mellom gruveselskapet og Sør-Varanger kommune.

Utredningsprogrammet ble som følge av konkursen ikke avsluttet, men bedriftsspesifikke data ble stilt til disposisjon av bedriftens ledelse i åpenhet og basert på fortrolighet. Disse dataene er bearbeidet og ligger til grunn for dette arbeidet.

Vi vil benytte anledningen til å takke tidligere utviklingsdirektør Harald Martinsen, økonomidirektør Adrian Mills og regnskapssjef Ann-Iren Martinussen for den store åpenhet og fortrolighet som ble vist oss da vi fikk stilt til disposisjon interne utviklingsplaner, budsjett-, regnskaps- og ressursdata.

Denne analysen er gjennomført med utgangspunkt i et konsept utviklet av SINTEF på vegne av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, KMD, for bruk i konsekvensanalyser. Konseptet er basert på bruk av PANDA (Plan- og Analysesystem for Næringsliv, Demografi og Arbeidsmarked), som da også er benyttet i denne analysen. Konseptet forutsetter å gi et bedre grunnlag for og kunnskap om de muligheter/utfordringer samfunnet - og da spesielt kommunene og regionen står overfor ved vesentlige endringer i næringslivet. Samtidig forutsettes analysen å kunne gi verdifulle inngangsdata til kommunal planlegging generelt.

Strategiske valg forutsettes gjort uansett arbeidsmetode med tanke på fremtidens utfordringer og nedfelt i planer med påfølgende handling. Grunnlaget for slike valg bør blant annet knyttes til oppfatning av status – hva er situasjonen i kommunen/regionen, og et perspektiv på fremtiden - hva vil fremtiden bringe av endringer og utfordringer for kommunen/regionen.

Rapporten dokumenterer den historiske utvikling og gir en sammenfatning av resultater fra analyser på regionalt nivå basert på simuleringer med modellsystemet PANDA. I utarbeidingen av prognosene har det vært et mål å reflektere et sannsynlig fremtidsperspektiv basert på historisk utvikling samtidig som forutsetningene for utviklingen skal være mest mulig nøytrale og sikre en helhetlig sammenheng mellom de forskjellige elementer – sysselsetting, befolkning og kommunal økonomi.

Finnmark fylkeskommune har vært oppdragsgiver og finansiert analysen. Prosjektansvarlig har vært spesialrådgiver Kai Torgrim Kilvær.

Ledelsesrådgiver Snorre Hultgren Navjord, Norconsult AS, har vært oppdragsansvarlig for prosjektet. Rådgiver Sigmund K Johnsen, Unikon SKJ, har vært prosjektleder og stått for sammenfatning av resultatene.

Selv om prognosene for så vel sysselsetting som befolkning og økonomi angis tallmessig eksakt må dette leses og forstås som anslag og størrelsesorden. Trendene og de generelle utviklingstrekk som er beskrevet må leses ut fra denne forutsetning.

Snorre Hultgren Navjord
Prosjektansvarlig

Sigmund K Johnsen
Prosjektleder

Innhold

Forord	4
1 Innledning	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Omstillingsbevilgningen - retningslinjer	8
1.3 Samfunnsretta konsekvensanalyse	9
1.4 Ringvirkninger	9
1.5 Regionavgrensning	12
1.6 Presentasjon	15
2 Historikk	16
2.1 Gruvesamfunnet	16
2.2 Sysselsettingsutvikling	19
2.2.1 Hovedtall	19
2.2.2 Sammenligninger og strukturer	21
2.3 Arbeidsmarkedet	24
2.3.1 Definisjoner	24
2.3.2 Hovedtall	24
2.3.3 Tilpasning	25
2.3.4 Uføretrygding	27
2.4 Befolkningsutvikling	28
2.4.1 Fødselsoverskudd	28
2.4.2 Flytting	29
2.4.3 Totalbefolkning	30
2.5 Utdanning	32
3 Referanse for utviklingen	35
3.1 Forutsetninger og tilpasninger	35
3.1.1 Sammenhenger i PANDA	35
3.1.2 Regionale forutsetninger	35
3.1.3 Regionale justeringer	36
3.1.4 Forutsetninger for demografisk utvikling	37
3.1.5 Forutsetninger for regional arbeidsmarkedsklarering	37
3.2 Utviklingen i regionen	39
3.2.1 Sysselsetting	39
3.2.2 Befolkningsutvikling	40
3.2.3 Arbeidsmarkedet	41
4 Konsekvenser av konkursen	43
4.1 Generelt	43
4.2 Sydvaranger Gruve AS	43
4.2.1 Personell	44
4.2.2 Varer og tjenester	45
4.3 Regionale konsekvenser	47
4.3.1 Sysselsettingskonsekvenser	47
4.3.2 Sysselsettingsutviklingen	49
4.3.3 Arbeidsmarked	49

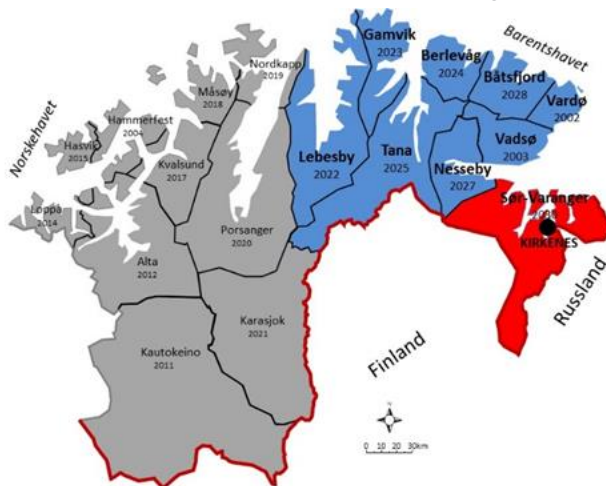
4.3.4	Befolkningsendring	51
4.4	Handelsrestriksjoner og russisk økonomi	53
5	Sør-Varanger kommune	56
5.1	Generelt	56
5.2	Sysselsettingsutvikling	57
5.3	Arbeidsmarked	58
5.4	Befolkningsutvikling	60
5.4.1	Befolkningsendring	60
5.4.2	Totalbefolkning	61
5.4.3	Alderssammensetning	62
5.5	Omstillingsindikatorer	64
5.6	Kommunal økonomi	67
5.6.1	Finansiell status	67
5.6.2	Frie inntekter	68
5.6.3	Konklusjon økonomi	69
6	Vedlegg	70
6.1	Regnskap SVG 2007-2014 (Kilde: Proff – Brønnøysundregistrene)	70
6.2	Kartutsnitt – Øst-Finnmark	72
6.3	Folketellingene 1835-2001 – kommune / region / fylke / nasjon	73
6.4	Reisetid i minutter – kommunesentrene i Finnmark	74
6.5	Pendlingsmatrise 2014 – Sysselsatte etter bo og arbeidssted	75
6.6	Sysselsetting – Sør-Varanger kommune (1986/2000-2014)	76
6.7	Sysselsetting – Øst-Finnmark eks. Sør-Varanger (1986/2000-2014)	77
6.8	Befolkningsutvikling – Sør-Varanger (1980-2015)	78
6.9	Frie inntekter – Sør-Varanger	80
6.10	Utgiftsbehov – Sør-Varanger	81

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Sør-Varanger kommune i den sør-østlige del av Finnmark danner sammen med 8 andre kommuner regionen Øst-Finnmark. Sør-Varanger er arealmessig landets 4. største kommune med i overkant av 10.000 innbyggere og Kirkenes som kommunesenter.

Figur 1.1 Finnmark
Øst-Finnmark inklusive Sør-Varanger

I 1997 ble virksomheten ved den da statlig eide hjørnesteinsbedriften A/S Sydvaranger avviklet på grunn av manglende lønnsomhet.

10 år etter - 2007 - ble selskapet Sydvaranger Gruve AS (SVG) etablert for å rehabilitere gruve, jernbane og produksjonsanlegg og starte produksjon av høyverdig jernmalmkonsentrat. I mars 2009 var det igjen drift i dagbruddet og i oktober startet oppredningen. Første utskipping fant denne gang sted 22. november 2009 med offisiell åpning 31. august 2010.

SVG hadde 422 ansatte ved utgangen av 2014 og produserte dette året 2,35 mill tonn jernmalmkonsentrat. Selskapet var dermed en stor og viktig aktør i det lokale miljøet,

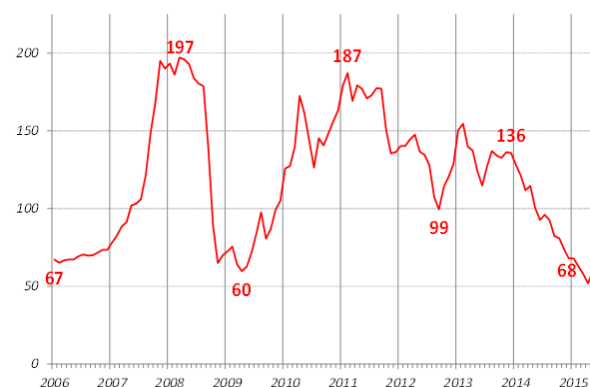
men en liten aktør i det globale marked for jernmalm. Lokalisert i et høykostland var forbedring av konkuranseevne ansett å være avhengig av økt produktivitet - blant annet gjennom økt produksjon. Fra 2010 arbeidet derfor SVG med et utvidelsesprosjekt hvor siktemålet var å fordoble produksjonen. En forutsetning bak prosjektet var at eksisterende anlegg kunne gi en produksjon av jernmalmkonsentrat på 2,8 millioner tonn per år (Mtpa). Utvidelsen ble dermed definert til å doble eksisterende kapasitet til 5,6 Mtpa med en anslått økning i sysselsettingen på 40-50%.

Plan- og bygningsloven krever at virkningene av tiltak som kan ha vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser eller samfunn skal undergis en konsekvensutredning. Denne skal sikre at virkningene tas hensyn til ved planlegging av tiltaket, beslutning om iverksetting og eventuelt som grunnlag for fastsetting av vilkår for gjennomføring. I henhold til dette ble arbeidet med konsekvensutredning (KU/EISA¹) av kapasitetsutvidelsen igangsatt gjennom et samarbeidsprosjekt mellom SVG og vertskommunen Sør-Varanger.

Prosjektet – *Områderegulering med konsekvensutredning med sikte på fordobling av produksjonen i Sydvaranger Gruve AS* - ble nedfelt i "Planprogram for områderegulering med konsekvensutredning" og fastsatt av kommunestyret 29.05.13.

Frem mot 2014 ble det parallelt med operasjonelle forbedringer klart at den opprinnelig planlagte utbyggingen ikke ville være mulig å gjennomføre. Kapasiteten på eksisterende anlegg ble nå anslått til 2,5 Mtpa

Figur 1.2 Jernmalm – Spottpriser 2006-15 (\$ / tonn)

¹ EISA - Environmental and Social Impact Assessment study

og en økning opp til 2,8 Mtpa ville kreve investeringer. Dernest - gitt daværende markedsituasjon og utsiktene fremover – ble det ansett urealistisk å reise 300 millioner USD for å gjennomføre produksjonsøkningen.

Med styrets tilslutning ble selskapets fokus inn i 2014 derfor dreid mot utvikling av en mer bærekraftig modell for en nødvendig økt produksjonskapasitet. Dette konseptet – roadmap – forutsatte en skrittvis tilnærming til ekspansjon gjennom fortløpende identifisering av de viktigste flaskehalsene. Fordelene var en helt annen finansiell profil da kontanter generert fra forrige endringstrinn kunne benyttes til å finansiere det neste.

Til tross for selskapets vanskelige økonomiske situasjon ble planprogrammets sesongavhengige feltarbeid videreført mens de fleste andre aktiviteter ble utsatt. Utredningen av programtemaet «Samfunn og næringsliv» ble imidlertid etablert med egen styringsgruppe og Norconsult AS som utøvende aktør. Bedriftsspesifikke data ble stilt til disposisjon av SVG og bearbeidet for bruk i utredningen. Som følge av en stadig strammere økonomisk situasjon med påfølgende konkurs 18. november 2015, ble utredningen ikke sluttført.

Med konkursen forsvant en vesentlig del av et vellykket «gjenreisningsarbeidet» etter avviklingen av A/S Sydvaranger i 1997. Herunder har området næringsmessige fortrinn og fremtidige utvikling frem til i dag vært knyttet til sin sentrale beliggenhet i sentrum av Barentsregionen. Med grense opp mot Russland og Finland har Øst-Finnmark og Kirkenes som følge av perestrojka/glasnost fremstått som porten til nye markeder og samarbeidsrelasjoner. Gjennom sanksjoner og mottiltak relatert til folkerettslige spørsmål er «portåpningen» for tiden innsnevret og utsiktene usikre.

Terminalutbygginger innrettet mot fremtidig olje- og gassvirksomhet i Barentshavet sørøst fryktes også å havne i skyggen av denne utviklingen. I tillegg har fallende oljepriser reist spørsmålet om det i det hele tatt vil være lønnsomt å åpne produksjon i de per dato kjente forekomster. Fremtidig olje- og gassvirksomhet i Barentshavet øst har vært ansett å ha et stort utviklingspotensial for Sør-Varanger kommune og hele regionen.

Ingen av disse faktorene behandles i denne analysen – kun endringer knyttet til konkursen ved SVG, dog med et mindre appendix knyttet til øst/vest-handelen.

Dette er imidlertid også en del av bildet som gjør at Sør-Varanger kommune har besluttet å søke omstillingsstatus.

1.2 Omstillingsbevilgningen - retningslinjer

Omstillingsbevilgningen er et ekstraordinært virkemiddel for å styrke næringsgrunnlag og utviklingsevne i områder (kommuner og regioner) med et ensidig næringsgrunnlag som står overfor omfattende utfordringer i forhold til sysselsetting og omstilling. Det vil si områder som har hatt eller har utsikter til store tap av arbeidsplasser i næringer som er avgjørende for den økonomiske utvikling i området. Unntaksvis kan områder med særskilte og langsiktige problem i forbindelse med omstrukturering i næringslivet få støtte fra denne bevilgningen.

Reduksjonen i den direkte sysselsettingen i hjørnesteinsbedriften/næringen forutsettes å være meget betydelig over en 3-års periode - reduksjonen bør som hovedregel utgjøre minst 15 prosent av den totale sysselsettingen i kommunen. I absolutte tall bør nedleggelsen som et minimum ligge på 150 personer. I helt særskilte tilfeller skal det imidlertid vurderes om en kan gå noe lavere på små og isolerte steder.

I en totalvurdering av situasjonen i området skal det imidlertid også legges vekt på reduksjonen i den indirekte sysselsettingen, den generelle arbeidsledigheten og mulighetene for pendling innenfor den aktuelle bo- og arbeidsmarkedsregionen. I tillegg kan det også være aktuelt å ta i betraktning trygdebudsjettets størrelse, andel yrkesaktive i kommunen og kommuneøkonomi for å få et mest mulig komplett bilde av tilstanden i lokalsamfunnet.

Fylkeskommunen har et særlig ansvar for å avdekke situasjoner – herunder omstillingsutfordringer knyttet til vesentlige endringer i næringsstrukturen – som tilsier at arbeid med konsekvensanalyser bør settes i gang og er ansvarlig for gjennomføring av analysen. Gjennom ansvarsreformen i 2003 ble fylkeskommunen også gitt beslutningsmyndighet med hensyn til omstillingsstatus og kan herunder sette krav om at omstillingsutfordringene skal løses gjennom regionalt forpliktende samarbeid. Med region menes i denne sammenheng et naturlig avgrensa område som, uavhengig av administrative grenser, har felles arbeids-, bolig- og servicemarked (funksjonell region).

1.3 Samfunnsretta konsekvensanalyse

Metodiske og kvalitetsmessige krav til samfunnsretta konsekvensanalyser ble utarbeidet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) i tilknytning til sentral omstillingsbevilgning. Analysen skulle benyttes som grunnlag for kommuners eventuelle søknad om omstillingsstatus og regionale/sentrale myndigheters vurdering/beslutning vedrørende slik status. Videre også som et sentral input i forprosjekt for omstillingen (strategi-/tiltaksutvikling) og kommunens/regionens planlegging for øvrig. Til grunn for departementets retningslinjer/krav lå pilotprosjekt utviklet av Stiftelsen for industriell og teknisk forskning (SINTEF) i 1996.

Analysen bygger på bearbeiding av statistiske data og modellberegninger i fylkesplansystemet PANDA (Plan og Analysesystem for Næringsliv, Demografi og Arbeidsmarked). PANDA er et analyse- og simuleringsverktøy til bruk i regional planlegging og analyse. Modellen er utviklet av SINTEF som også har forstått den daglige drift og brukerveiledning siden lanseringen i 1989. Fylkeskommunene og KMD eier systemet. En dokumentasjon av modellen finnes på <http://www.pandagruppen.no/Om-Panda>

Det er to hoveddeler/modeller i PANDA – næringsdelen og demografidelen. Modellene er i dette prosjektet kjørt sammen - felleskjøringer. Dette foregår ved at sysselsettingstall fra næringsdelen brytes ned til kommunenivå og overføres som arbeidskraftetterspørsel til befolkningsdelen for samme beregningsår. I befolkningsdelen beregnes så tall for yrkesaktive. Etter at arbeidsmarkedet er klarert med fordeling på pendling, flytting og arbeidsledige, beregnes nye befolkningstall. Disse dataene danner igjen grunnlag for neste beregningsår.

Analysemalen forutsetter først å beregne et referansealternativ for deretter å legge spesifikke regionale endringer/forutsetninger på denne og derved få frem et konsekvensalternativ. De samme forutsetninger som er lagt til grunn i referansealternativet med hensyn til fremtidig utviklingen, benyttes altså også i konsekvensalternativet. Differansen mellom disse alternativene fremstår derved som konsekvens - ringvirkning - av mulige aktivitetsendringer ved eksempelvis hjørnesteinsbedriften. Det som modellmessig påvirker utviklingen i befolkningen vil dermed, i hovedsak, være knyttet til utviklingen i arbeidsplasser og tilpasning til arbeidsmarkedet. For arbeidsmarkedet er det, for både referanse- og konsekvensalternativet, benyttet tre forutsetninger om tilpasning - ved flytting, ledighet samt en historisk generert fordeling mellom flytting, ledighet og pendling.

I et tett arbeidsmarked med relativt små avstander til næringsmessige aktivitetssenter utenfor regionen, vil tilbud og etterspørsel på boligmarked, i mange tilfelle påvirke befolkningsutvikling og arbeidsmarked sterkere enn sysselsettingsutviklingen i regionen. Dette forholdet ser en i denne analysen bort fra – en forutsetter at arbeidsmarkedet styrer utviklingen og at boligmarkedet til enhver tid tilfredsstiller etterspørselen.

1.4 Ringvirkninger

I vurderingene av en virksomhet sin samfunnsmessige betydning spiller mange hensyn inn. Et sentralt tema i denne sammenheng er ringvirkninger, jfr. her ovennevnte kriterier for omstillingsstatus. Ut fra dette finner vi det formålstjenlig innledningsvis å belyse temaet noe nærmere.

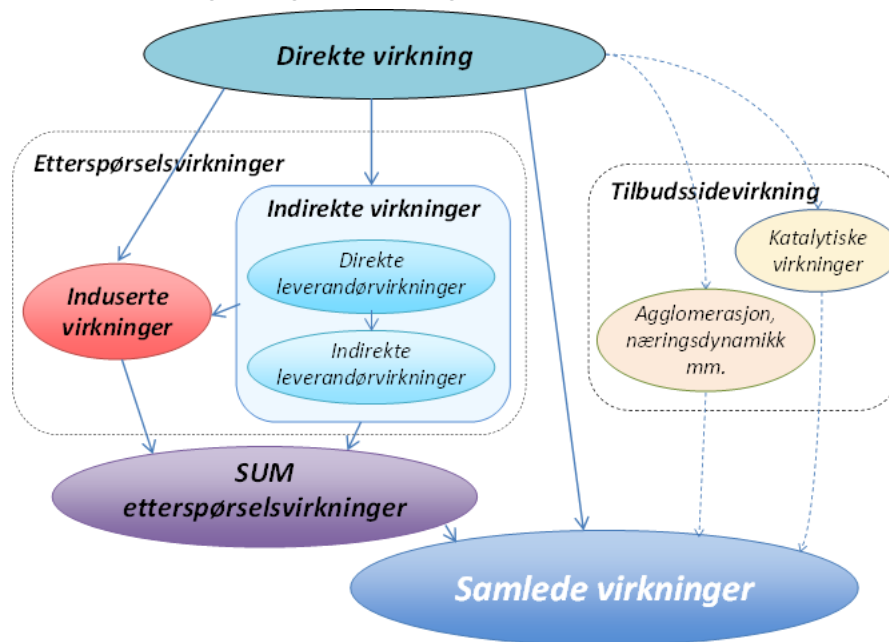
Selve virksomheten eller tiltaket som en ønsker å finne ringvirkningene av utgjør det en vanligvis kaller den direkte virkning. Ringvirkningene vil i utgangspunktet omfatte alle økonomiske virkninger som i tillegg oppstår i samfunnet for øvrig som følge av den aktuelle aktiviteten/tiltaket. "Samfunnet" kan da omfatte hele nasjonen, en region eller kommunen/lokalsamfunnet, og når størrelsen på ringvirkninger omtales, er det nødvendig samtidig å angi hvilken geografisk avgrensning en knytter ringvirkningene til. For ulike geografiske avgrensninger kan virkningene dessuten knyttes til hele eller deler av næringslivet, offentlig sektor og virkninger på kommunal økonomi (skatt og overføringer), husholdningssektoren (konsumvirkninger), osv.

Aktiviteten knyttet til SVG har innvirkning på mange forhold, og i et samfunnsmessig perspektiv er det behov for å se på forskjellige effekter, eksempelvis miljømessige virkninger som også inngår i den pågående konsekvensutredningen, jfr. vedtatt planprogram. Disse regnes imidlertid vanligvis ikke med under betegnelsen ringvirkninger, og ligger også utenfor denne analysen.

I denne analysen ønsker en å synliggjøre den samfunnsmessige verdiskaping som SVG genererte utover sin egen aktivitet – beregne ringvirkningene av virksomheten. Her ønskes belyst hvor stor verdiskaping SVG stod for og løfte frem de økonomiske effektene for et begrenset geografisk område - region. Det er utgangspunktet i denne analysen.

Fordi "ringvirkninger" vanligvis vil omfatte flere typer virkninger, og fordi disse i seg selv er fortolket på litt forskjellig vis i forskjellige sammenhenger, anses det formålstjenlig å klarlegge hva som her legges i begrepet ringvirkninger. SINTEF har i diverse sammenhenger oppsummert ringvirknings-begrepet og danner utgangspunkt for gjennomgangen, jfr. Figur 1.3 nedenfor som viser de ulike typer av virkninger og hvordan de er kategorisert i forhold til PANDA.

Figur 1.3 Prinsippskisse for ringvirkningssammenhenger (SINTEF)

Direkte virkning

Den direkte virkningen har utgangspunkt i selve utbyggingen eller tiltaket, og kommer til uttrykk som produksjon, verdiskaping, sysselsetting mv. i den aktuelle virksomheten. Direkte virkninger vil en vanligvis ha god innsikt i og det vil dessuten være fastlagt hvor de fysisk hører hjemme.

Alle andre virkninger – ringvirkningene – vil være av forskjellig slag, og vil kunne oppstå hvor som helst hvor potensielle underleverandører mv. er lokalisert. Det er to hovedtyper av ringvirkninger en kan skille mellom – etterspørselsvirkninger og tilbudssidevirkninger. Den første typen er vanligvis observerbar og langt på vei mulig å tallfeste. Den andre er av mer kvalitativ art og vanskeligere både

å identifisere og tallfeste. På grunn av dette vil kvantifisering av ringvirkninger ofte oppfattes som synonymt med etterspørselsvirkningene.

Etterspørselsvirkninger

Etterspørselsvirkningene deles vanligvis inn i indirekte og induserte virkninger.

Indirekte virkninger er knyttet til underleverandører, både leverandører som leverer direkte til aktiviteten/nyetableringen og de som er leverandørenes underleverandører igjen. Et annet begrep som benyttes er leverandørvirkninger, og også produksjonsvirkninger benyttes som uttrykk for dette. De indirekte virkningene er her delt i to typer og kalt direkte og indirekte leverandør-virkninger.

Direkte leverandørvirkninger omfatter i utgangspunktet alle direkte leveranser til aktiviteten/etableringen. For eksisterende virksomheter lar disse seg registrere gjennom leverandørreskontro i virksomhetens regnskapssystem. Dersom en ønsker å knytte underleveransene til en bestemt regionavgrensning, lar dette seg også avgrense ved hjelp av det samme registeret, så fremt leverandørenes adresser er riktig registrert her. I tillegg kan leverandørene eventuelt gis en næringstilhørighet (næringskode) gjennom kobling via organisasjonsnummer til et bedriftsregister som inneholder slike opplysninger.

Både den direkte virkningen og de direkte leverandørvirkningene lar seg altså tallfeste for eksisterende virksomheter, og det er mulig å avgrense disse virkningene geografisk.

Indirekte leverandørvirkninger oppstår på grunn av økt etterspørsel fra leverandørenes underleverandører osv. Disse virkningene er langt mer krevende å identifisere og tallfeste, og i praksis vil en ikke søke å tallfeste disse direkte. Vanligvis vil en her være henvist til å benytte en beregningsmodell eller eventuelt bruke erfaringstall. Den regionale avgrensningen vil også være tilsvarende krevende å håndtere ved beregning av slike virkninger.

I denne analysen skilles det ikke mellom de direkte og indirekte leverandørvirkningene, og de omtales og tallfestes som en felles kategori, jfr. bruk av PANDA.

"Leverandørindustrien" er omfattet med stor interesse i næringsssammenheng, blant annet fordi mye av den teknologiske utviklingen og innovative løsninger som er viktig for den primære virksomheten oppstår i et samspill mellom aktørene.

Induserte virkninger er virkninger som oppstår gjennom inntektene som genereres i produksjonssystemet. Alle ansatte mottar inntekter/lønn som benyttes til å kjøpe varer og tjenester til privat konsum. Dette kalles induserte konsumvirkninger og lar seg tallfeste gjennom modellberegninger eller ved bruk av erfaringstall. I tillegg betales det skatt og avgifter til det offentlige både av arbeidstakere og bedrifter. Den kommunale andelen av dette lar seg tallfeste på grunnlag av nøkkeltall og beregninger, og induserte virkninger lar seg beregne under forutsetning av kunnskap om hvordan den økte skatteinntekten vil disponeres – tjenesteproduksjon, økte investeringer eller til å redusere gjeld eller bygge opp fond.

All inntekt og skatt som følge av aktivitetsendring/etablering vil bidra til økt etterspørsel og behov for økt kapasitet i deler av næringslivet, økt behov for boligbygging, økt offentlig tjenesteproduksjon, mv. Dette gir grunnlag for induserte investeringer i regionen. Slike induserte investeringer vil være krevende å tallfeste, men noe av dette, blant annet behovet for boligbygging, vil det være mulig å lage anslag for.

En betydelig del av de ringvirkningsanalysene som gjennomføres er basert på en eller annen form for kryssløpsbasert metodikk (input-output-modeller) som er godt egnet til å synliggjøre etterspørselsdrevne virkninger. PANDA-modellen bygger på disse prinsippene når det gjelder beregning av ringvirkninger. I denne analysen er alle indirekte (leverandørvirkninger) og induserte virkninger beregnet ved hjelp av modellsystemet PANDA. De direkte virkningene er basert på opplysninger fra SVG.

Tilbudssidevirkninger

Tilbudssidevirkningene kan deles i to kategorier.

Næringsdynamiske virkninger i form av agglomerasjon (fordelene bedrifter og konsumenter har av å være lokalisert nær hverandre), endrede vekstbetingelser, økt innovasjon mv. omtales gjerne som en tilbudssideegenskap ved ringvirkninger. Slike effekter er ikke lette hverken å identifisere eller kvantifisere, og blir vanligvis beskrevet kvalitativt.

Katalytiske virkninger er positive virkninger som eksempelvis tilgangen til kai/flyplass har for annen næringsvirksomhet. Denne typen effekter er også kalt lokaliseringseffekter. Katalytiske virkninger har vært mest omtalt i forbindelse med utbygging av flyplasser, men må kunne betraktes som en generell egenskap knyttet til utbygging av transportinfrastruktur. I den grad ny infrastruktur for transport etableres i forbindelse med utbygging av ulike typer bedrifter og anlegg i lokalsamfunn, vil slike katalytiske virkninger være til stede. Tilstrekkelig utbygd transportinfrastruktur har betydning for næringsutvikling.

1.5 Regionavgrensning

Som nevnt foran er PANDA et modellsystem utviklet for bruk i regional analyse og overordnet planlegging i fylker og på lavere geografisk nivå. Ut fra dette kan en si at modellen er innrettet mot og gir best resultat når beregningene gjennomføres for en såkalt funksjonell region. Dette innebærer blant annet at regionen er av en viss størrelse med en næringsmessig integrasjon og et felles bolig og arbeidsmarked.

Som nevnt foran har regionavgrensningen også stor betydning når ringvirkninger beregnes og konsekvenser diskuteres. Dette på lik linje med at prissammenligninger av varer forutsetter en referanse – eksempelvis kroner per kilo.

Det foreligger to offisielle regioninndelinger som ofte legges til grunn i denne type analyser. Det er Statistisk sentralbyrå sin inndeling i økonomiske regioner og By- og regionforskningsinstituttet (NIBR) sin inndeling i bo- og arbeidsregioner. I tillegg er det for ulike formål benyttet forskjellige regionavgrensninger lokalt. Det er ulike prinsipplagt til grunn for disse inndelingene, men enkelt kan en si følgende:

- NIBR sin inndeling inneholder krav til såkalte funksjonelle (bo- og arbeidsmarkeds-) regioner, og legger til grunn både pendlemønster (10%) og reisetid (75 min) for regioninndelingen. Regiongrensene tillates å krysse fylkesgrensene. Generelt blir imidlertid resultatet svært mange og små regioner.
- Statistisk Sentralbyrå (SSB) sin inndeling i arbeidsmarkedsregioner har pendlemønster (10%), senterstruktur og minstekrav til størrelse (17 500 innbyggere) som kriterium, men ikke reisetid. De kan ha grenser som krysser fylkesgrensene. På grunn av at reisetid ikke er en begrensende faktor, blir mange av disse regionene relativt store, og kan som oftest heller ikke kalles funksjonelle regioner.
- SSB sin inndeling i økonomiske regioner (statistiske) tar utgangspunkt i senter-kommuner med omland, med blant annet pendlingstall, varehandelsstatistikk og befolkningstall som underlag, og skal primært "representere et hensiktsmessig publiseringsnivå for statistikk mellom kommune og fylkesnivå". Inndelingen har ikke reisetid som kriterium, følger fylkesgrensene og vil ofte ikke gi en funksjonell regioninndeling.

I Norge har inndelinger i bo- og arbeidsmarkedsregioner tradisjonelt vært dominert av reisetidskriterier. I NIBR-rapport 2002:20 ble det etablert en ny inndeling hvor en så pendling og reisetid i sammenheng. Pendling er hovedkriteriet mens reisetid benyttes som justeringsgrunnlag for "sammenslåing" av kommuner til regioner. Forenklet kan "regionaliseringen" sies gjennomført med utgangspunkt i tettstedsdefinisjonen og det etablerte hierarki og rangering av landets kommuner med hensyn til sentralitet – senterkommune. Kommuner med mer enn 10% innpendling til senterkommunen innlemmes i regionen dersom reiseavstanden inn til senteret er under 75 minutter

én veg. (Denne reisetiden benyttes også som en grense mot ukependling.) I tillegg legges kommuner med under 30 minutters reisetid til et regionsenter til regionen uansett pendling.

I denne sammenheng er det primært bo- og arbeidsmarkedsregionene som har aktualitet. Basert på ovennevnte kriterier endte NIBR i 2013 opp med 160 bo- og arbeidsmarkedsregioner nasjonalt – 17 i Finnmark, jfr. Tabell 1.1 nedenfor.

Tabell 1.1 Finnmark – Sentrale regioninndelinger
Bo- og arbeidsmarkedsregioner (NIBR)

144 Vardø

2002 Vardø

145 Vadsø

2003 Vadsø

2027 Unjárga-Nesseby

146 Hammerfest

2004 Hammerfest

2017 Kvalsund

147 Guovdageaidnu-Kautokeino

2011 Guovdageaidnu-Kautokeino

148 Alta

2012 Alta

149 Loppa

2014 Loppa

150 Hasvik

2015 Hasvik

151 Måsøy

2018 Måsøy

152 Nordkapp

2019 Nordkapp

153 Porsanger

2020 Porsanger

154 Karasjohka-Karasjok

2021 Kárásjohka-Karasjok

155 Lebesby

2022 Lebesby

156 Gamvik

2023 Gamvik

157 Berlevåg

2024 Berlevåg

158 Deatnu - Tana

2025 Deatnu-Tana

159 Båtsfjord

2028 Båtsfjord

160 Sør-Varanger

2030 Sør-Varanger

Arbeidsmarkedsregioner (SSB)

81 Alta

2012 Alta

2011 Kautokeino

2014 Loppa

2015 Hasvik

82 Hammerfest

2004 Hammerfest

2017 Kvalsund

2018 Måsøy

2019 Nordkapp

2020 Porsanger

2021 Karasjok

2022 Lebesby

2023 Gamvik

83 Vadsø

2003 Vadsø

2002 Vardø

2024 Berlevåg

2025 Tana

2027 Nesseby

2028 Båtsfjord

2030 Sør-Varanger

Kun to av regionene i Finnmark består av mer enn 1 kommune – region 145 Vadsø (+ Unjárga-Nesseby) samt region 146 Hammerfest (+ Kvalsund).

I vedlegg 6.5 er pendlingsmatrise 2014 for Finnmark presentert. Her fremgår det at kun 3 kommuner har utpendling på over 10% til nabokommune. Dette gjelder Loppa med 14% (65 personer) til Alta, Kvalsund med 33% (154) til Hammerfest og Nesseby med 11% (48) til Vadsø.

Avstandsmatrisen for Finnmark er vist i vedlegg 6.4. Reisetiden Loppa - Alta er 109 min og ekskluderer en regionalisering. Mellom Kvalsund - Hammerfest og Unjárga-Nesseby – Vadsø er reisetiden angitt til henholdsvis 33 og 48 minutter og med over 10% innpendling gir dette 2 bo- og arbeidsmarkedsregioner. Avstanden Unjárga-Nesseby – Tana er på 49 minutter. Men antall pendlere fra Tana til Nesseby teller kun 31 tilsvarende 2,1%. Ergo blokkeres en regionalisering etter kriteriene som følge av lav pendling. Det samme gjelder Gamvik / Lebesby og Karasjok / Porsanger. Med en yttergrense for dagpendling på 75 minutter finner en at Vardø/Vadsø ligger på grensen. Innlemming av Vardø i en sentrert region 145 Vadsø (Vadsø+Nesseby+Vardø) hindres av at pendlingen mellom Vardø og Vadsø kun er på 40 personer og utgjør kun 4% av de yrkesaktive. Motsatt vei er pendlingen kun 15 tilsvarende 0,5%.

Med SVG lokalisert i Sør-Varanger kommune (vertskommune) er det i denne sammenheng naturlig å se nærmere på denne kommunens regionale relasjoner.

I 2014 hadde Sør-Varanger kommune 5 479 yrkesaktive innbyggere hvorav 5 033 arbeidet i kommunen. 446 innbyggere tilsvarende 8,1% av de yrkesaktive pendlet ut av kommunen herav 167 (3,1%) til andre kommuner i Finnmark og 279 (5,1%) til resten av landet. Av Finnmarks-kommunene var Vadsø den største mottakeren med 49 tilsvarende 0,9% av Sør-Varanger sin yrkesaktive befolkning. Kommunene med størst innpendling til Sør-Varanger er tallmessig Vadsø med 52 og Alta med 53. I prosent av yrkesaktiv befolkning i disse kommunene utgjør dette henholdsvis 1,7 og 0,5%. Den kommunen med størst prosentvis andel av yrkesaktive befolkning som pendler inn til Sør-Varanger er Nesseby med 4,3% eller 19 personer.

Ovennevnte tilsier at en vanskelig finner noen per definisjon funksjonell region ut over enkeltkommunen Sør-Varanger. Men dette er også en skjønnsmessig vurdering hvor beslutningstakernes helhetlige vurdering av situasjonen i regionen/kommunen dras inn.

Foran har en sett kommunen sine relasjoner i forhold til sentralt definerte behov for regionale grupperinger/inndelinger. Med et lokalt ståsted gis disse behovene en regional/lokal tilpasning. Interkommunalt samarbeid fremstår derved som en mer pragmatisk regionalisering.

Interkommunalt samarbeid er i større grad basert på kommunalt/regionalt behov tilpasset sentrale inndelinger/krav. I Tabell 1.2 nedenfor er listet interkommunale samarbeidsrelasjoner i Finnmark. Strukturen knyttet til Øst-Finnmark regionråd fremstår som den sterkeste regionalt/lokalt etablerte regionavgrensning i Finnmark. Øst-Finnmark regionråd omfatter de 7 kommunene i arbeidsmarkeds-region 83 Vadsø med tillegg av kommunene Lebesby og Gamvik fra 82 Hammerfest.

Tabell 1.2 Interkommunale samarbeidsrelasjoner i Finnmark

	Øst-Finnm. regionråd	Finnm. kommisjon IKS	IKA Finnmark IKS (arkiv)	Norasenteret IKS	Varanger Kraft AS	Varanger museum IKS	ØFAS ANS (renovasjon)	Kirkenes Kompetansesenter	Sør-Varanger Invest		
2000 Finnmark fylkeskommune		X	X							GT Finans AS	59,19 %
2002 Vardø	X	X	X	X	X	X	X			Greger Mannsverk	11,55 %
2003 Vadsø	X	X	X	X	X	X				Tschudi Kirkenes AS	10,09 %
2004 Hammerfest			X							Aker Capital AS	5,30 %
2011 Guovdageaidnu-Kautokeino			X							Harald Steinmo	2,98 %
2012 Alta			X							Øvrige (13)	1,14 %
2014 Loppa			X								
2015 Hasvik			X								
2017 Kvalsund			X								
2018 Måsøy			X								
2019 Nordkapp			X								
2020 Porsanger			X								
2021 Kárásjohka-Karasjok			X								
2022 Lebesby	X	X	X	X							
2023 Gamvik	X	X	X								
2024 Berlevåg	X	X	X		X		X				
2025 Deatnu-Tana	X	X	X	X	X		X				
2027 Unjárga-Nesseby	X	X	X		X		X				
2028 Båtsfjord	X	X	X	X	X		X				
2030 Sør-Varanger	X	X	X	X	X	X	X	X	X		9,75 %
Utsjok, Finland						X					

Ut fra forannevnte har vi funnet det formålstjenlig å legge regionen Øst-Finnmark til grunn for den regionale avgrensning i analysen, jfr. Figur 1.1 og kart i vedlegg 6.2.

Øst-Finnmark strekker seg fra riksgrensen mot Russland i øst til Sværholthalvøya i vest og omfatter Laksefjorden, Nordkynhalvøya, Tanafjorden, Varangerhalvøya og Varangerfjorden med de ni kommunene Berlevåg, Båtsfjord, Gamvik, Lebesby, Nesseby, Sør-Varanger, Tana, Vadsø og Vardø. Regionen er på 18 738 km² med et samlet innbyggertall på 28 145 innbyggere. De tre byene i området er Vardø, Vadsø og Kirkenes. Vadsø er Finnmark fylkeskommunes administrasjonssenter.

Øst-Finnmark inngår i Tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms som omfattes av særlig gunstige distriktspolitiske bestemmelser.

Regionen dekker modellmessig krav i forhold til befolkningsmessig størrelse, men geografien legger klare begrensninger med hensyn til "funksjonalitet" i forhold til service, pendling og flyttemønster.

1.6 Presentasjon

Et sammendrag av rapporten med hovedkonklusjoner er presentert innledningsvis. Forutsetninger og resultatene av de detaljerte beregninger er det i denne forbindelse ikke rettet fokus på.

I de påfølgende kapitler presenteres dette tilknyttet historisk utvikling (kapittel 2), referanse for regional utvikling (kapittel 3) og konsekvensberegninger i et regionalt perspektiv (kapittel 4). I kapittel 5 oppsummeres hovedtrekkene i framskrivninger og beregninger hva angår Sør-Varanger kommune.

2 Historikk

Som grunnlag for å beskrive sannsynlige utviklingstrekk gjennom en analyse, er det naturlig å ta utgangspunkt i den historiske utviklingen.

Her går vi innledningsvis lenger tilbake og illustrerer fremveksten av gruvesamfunnet i Sør-Varanger med utgangspunkt i antall ansatte i gruva og folketallsutviklingen i kommunen.

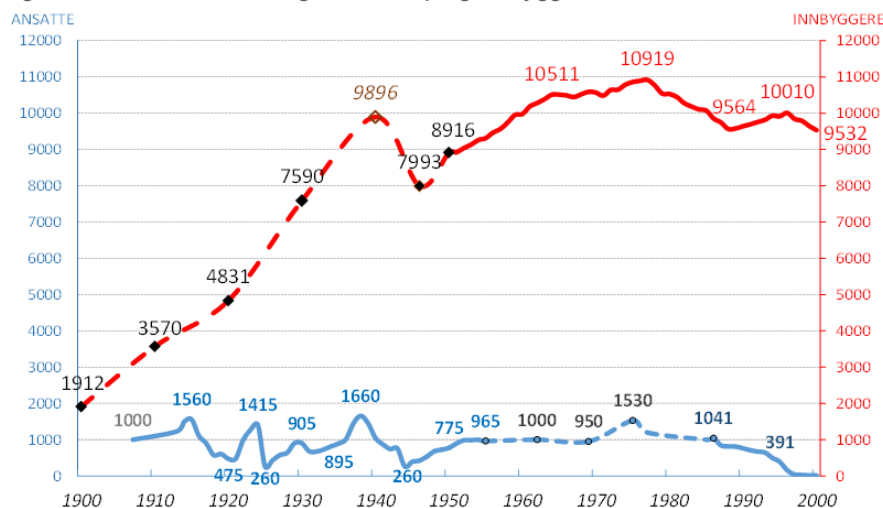
Vi ser nærmere på utviklingen de siste 25-30 årene blant annet for å se på konsekvensene av forrige avvikling av gruvevirksomheten – nedleggelsen i 1997 som ble bebudet av Stortinget allerede i 1986. I denne perioden vil kommunens utvikling bli sammenlignet med utviklingen i regionen forøvrig, fylket og landet. Dersom ikke annet er oppgitt, er kilden for denne beskrivelsen data fra PANDA. Datagrunnlaget i PANDA er i hovedsak hentet fra SSB.

2.1 Gruvesamfunnet

Sør-Varanger kommune ble utskilt som egen kommune i 1858 og hadde da 1 171 innbyggere. I år 1900 var folketallet kommet opp i 1 912.

Malmforekomstene i kommunen var kjent og registrert allerede i 1866, men ansett som fattig og ikke drivverdig. Forbedret teknologi bidro til ny interesse og 12. januar 1906 ble Aktieselskabet Sydvaranger stiftet. Selskapet ble etablert med hovedkontor i Oslo² og verkskontor i Kirkenes med verksdirektøren som leder for den daglige driften der. Oppbygging av bedrift og samfunn startet i 1907 med 1 000 mann i en sesongpreget anleggsperiode. Anlegg for produksjon og transport ble bygd opp samtidig som gruvebyen Bjørnevatn og utskipningsstedet Kirkenes 10 km unna vokste fram. Allerede i juli 1910 gikk det første malmtoget fra Bjørnevatn til Kirkenes og 3 måneder senere ble den første malmlasten med sliq skipet ut. I desember 1910 fulgte 1000 tonn briketter.

Figur 2.1 Antall ansatte i gruveselskap og innbyggere i kommunen 1900-2000

Dette året var folketallet kommet opp i 3 570, en vekst på 85% siden århundreskiftet. Den mannlige del av befolkningen hadde økt med 4% og utgjorde 56% mens andelen over 15 år utgjorde 66%, en økning på 6% fra 1900.

Figur 2.3³ viser antall ansatte i gruveselskapet samholdt med befolkningsutviklingen i

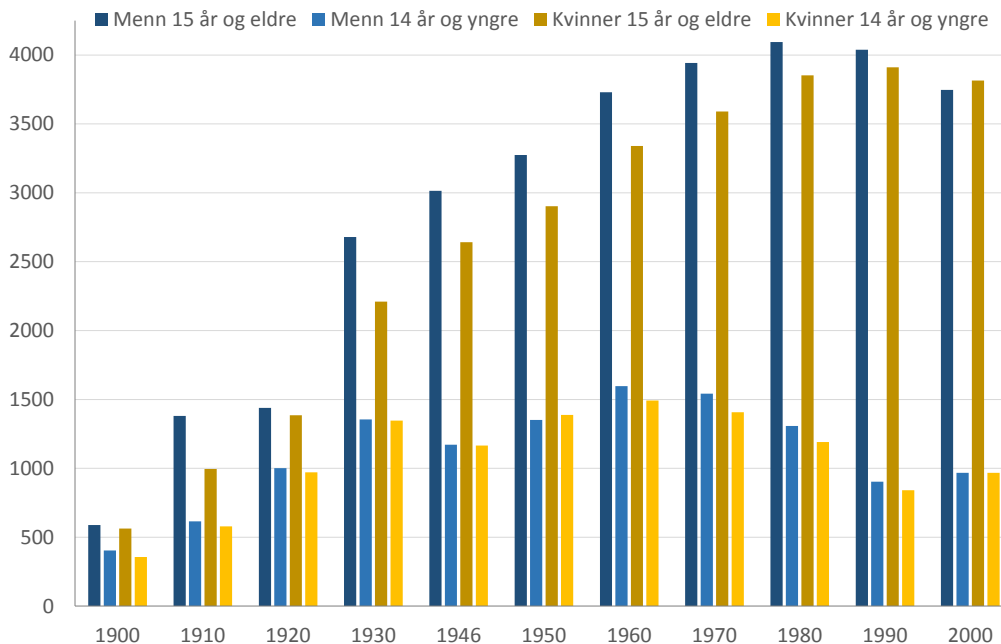
kommunen – fremveksten av gruvesamfunnet Sør-Varanger. Figur 2.2 nedenfor viser kjønns og alderssammensetning i samme periode.

² Hovedkontoret ble flyttet til Kirkenes i 1983

³ Datagrunnlag «Aktieselskabet Sydvaranger 1906-1956» av Kåre Fasting, «Sydvaranger gjennom 100 år» av Silja Arvola og fra 1986 årlige sysselsetningsdata fra PANDA. Innbyggertall er hentet fra SSB folketellinger frem til 1951 og deretter årlige registreringer.

Figur 2.2 Sør-Varanger – Kjønn og alderssammensetning 1890-2000

Arbeidsplassene lokket og ga kommunen en eventyrlig vekst. Dette til tross for store svingninger i stab og produksjon med konkurs i 1925 og 1 850 ansatte innledningsvis i 1939. Som følge av krig og okkupasjon ble det ikke gjennomført noen folketelling i 1940. I «Sør-Varangers historie»⁴ er folketallet i januar 1940 oppgitt til 9 896. Dette med henvisning til beregninger gjort ved folkeregisteret. Det vil da si at befolkningen hadde steget med vel 2.300 eller noe over 30% de siste 10 årene. Som påpekt ovenfor var befolkningsveksten rundt 1900-tallet minimal. Det kan dermed med rimelig stor sikkerhet hevdes at etableringen av A/S Sydvaranger bidro til en firedobling av folketallet frem mot 1940.

Andre verdenskrig la alt i ruiner. Staten overtok de «fiendtlige» tyske eierinteressene og i 1952 var verket gjenreist med 62% statlig eierandel. Brikettproduksjon var lagt bort og nå kom gylne år med høye priser og stor produksjon. De 1 000 arbeidernes sikkerhet ble ivaretatt og bedriftsdemokratiet fungerte. Stagnasjon i pris og etterspørsel på 60-tallet åpnet for pelletsproduksjon og en økning i antall ansatte til vel 1 500 på midten av 70-tallet.

Med økonomiske nedgangstider, måtte Sydvaranger etter hvert konsentrere seg om gruvedrift og produksjon. I 1978 ble drift av vei, vann og kloakk en ordinær kommunal oppgave på lik linje med de fleste kommuner. Som hjørnesteinsbedrift hadde den også bidratt til strømforsyning og påvirket i forhold til sykehus og videregående skole.

Foredlingsstrategi og Emden-investering ga behov for ny kapital og i 1981 kom statens eierandel opp i nærmere 85%. I 1985 med 1 000 ansatte, vedtok Stortinget en nedtrappingsplan med krav om lønnsom drift innen 1996. Sydvaranger effektiviserte driften og utviklet nye produkter. Men det nødvendige økonomiske oppsvinget kom ikke. 20. juni 1996 vedtok Stortinget at de ikke ville gi ytterligere statsstøtte, og Sydvaranger måtte legge ned malmproduksjonen. I 1997 ble nedleggningen fullført. Da opprydning og sikring var fullført var bare en liten, administrativ stab på 5 personer tilbake.

I etterkrigstiden finner en at selv uten vekst i bemanning i AS Sydvaranger øker folketallet i kommunen til vel 10 500 for å toppes etter omleggingen til pelletsproduksjon med vel 10 900 innbyggere i 1975. Det kan også se ut som om at omstillingsbeslutning med påfølgende oppfølging bidrar til at folketallet øker med om lag 500 innbyggere frem til beslutning om avvikling i 1996. Men er utviklingen i Sør-Varanger spesiell i forhold til region, fylke og landet for øvrig?

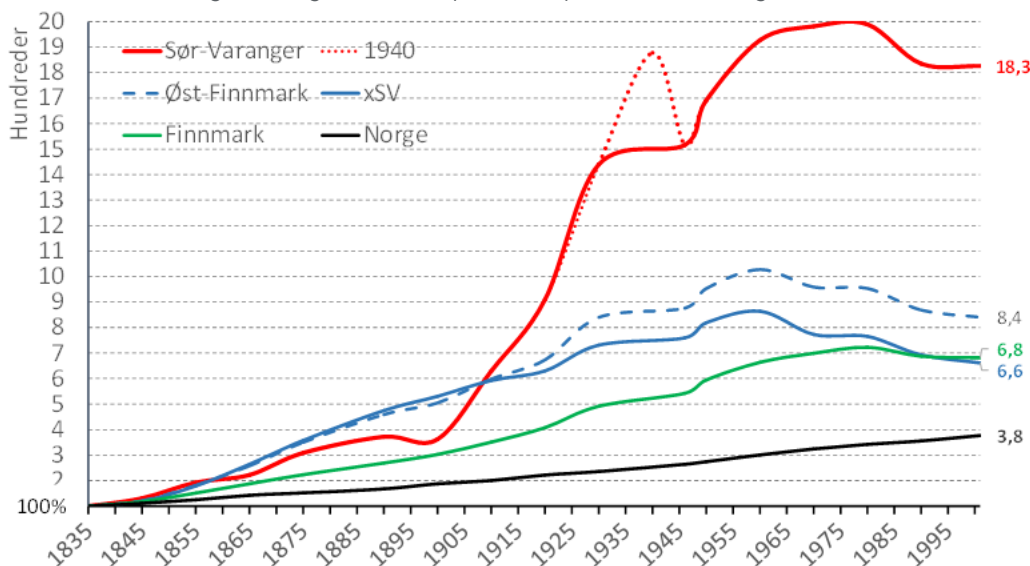
⁴ Aage Lunde: «Sør-Varangers historie» side 617

Varanger – Nord- og Sør-Varanger – er i folketellingen i 1801 registrert med 650 innbyggere. Folketallet innenfor dagens kommunegrenser kan for Sør-Varanger kommune sin del dras tilbake til 1835 hvor tellingen viste 527.

Regionen Øst-Finnmark hadde da 3 425 innbyggere mens en telte 10 838 i Finnmark fylke. 0,9% av landets befolkning på 1 194 827 bodde da i Finnmark hvorav 31,6% i Øst-Finnmark. Sør-Varanger sin andel av befolkningen i regionen var den gang 15,4%. Tallmessig utvikling i henhold til folketellingene frem til 2001 fremkommer i vedlegg 6.3.

Utviklingen er presentert figurativt nedenfor. Her er befolkningen i 1835 satt lik 100 og figuren viser derved sammenlignbare regionale endringer. Folketellingen i 2001 viste et innbyggertall i Norge på 4 503 436 - befolkningen er 3,8 ganger så høy som i 1835. Endringene fremstår med en jevn økning over hele perioden – endringene er relativt små sett i forhold til tid og samla folketall. Som en ser av figuren er de regionale avvikene knyttet til fylke, region og kommune vesentlige.

Figur 2.3 Relativ befolkningsutvikling 1835-2001 (1835=100) – SSB folketellinger

Frem mot 1900-tallet øker landets befolkning med knappe 90%. Veksten i Finnmark i samme periode er vel 200% og Øst-Finnmark vel 400%. Sør-Varanger hadde på midten av 1800-tallet vel 1 000 innbyggere mens århundreskiftet ble rundet med 1 910 innbyggere registrert⁵. Den regionalt høyere veksten kan forklares med finsk innvandring som eskalerte siste halvdel av 1800-tallet.

I perioden 1900-1930 ser en befolkningen i Sør-Varanger 4-dobles fra vel 1 900 til knappe 7 600 innbyggere. Kommunens andel av fylkets befolkning øker fra 5,8 i 1900 til 14,2% i 1930. Kommunen står for halvparten av veksten i regionen og bidrar til at Øst-Finnmark i 1930 har 28 785 innbyggere og 54% av fylkets befolkning.

Som følge av krig og okkupasjon ble folketellingen i 1940 utsatt og først gjennomført i 1946. I «Sør-Varangers historie»⁶ er folketallet i januar 1940 oppgitt til 9 896, jfr. stiplet rød kurve. Dette med henvisning til beregninger gjort ved folkeregisteret. Det betyr at befolkningen hadde vokst med vel 2.300 eller over 30% på 30-tallet. Ved tellingen i 1946 oppholder mange finnmarkinger seg i andre deler av landet, men de som en antok ville vende tilbake, ble regnet som hjemmehørende i Finnmark. Ut fra dette opererer tellingen i 1946 med 7 993 innbyggere i Sør Varanger.

Tilbakeflytting bidro til en vekst de 4 neste årene på over 900 personer tilsvarende 11,5%, jfr. beslutning om gjenoppbygging av AS Sydvaranger.

⁵ Den finske og samiske andelen var tilnærmet lik og utgjorde til sammen rundt 80% av befolkningen.

⁶ Aage Lunde: «Sør-Varangers historie» side 617

Inn på 1980-90-tallet ble bedriften mindre førende. En omlegging var i gang. En viss fraflytting og omlegging av næringsstruktur gjorde seg gjeldende. Med driftsnedleggingen i 1997 var Sør-Varanger kommune spådd sterk fraflytting og økonomisk nedgang. Slik gikk det ikke. Mange industriarbeidere måtte omskolere seg, eller flytte, men åpning av grensen mot Russland, og stadig mer fokus på Nordområdene førte til satsing både innenfor statlig administrasjon, utdanning, kunst og kultur.

Som vist i Figur 2.3 overfor var innbyggertallet i år 2000 i Norge 3,8 ganger høyere sett i forhold til 1835. For Sør-Varanger sin del var forholdstallet 18,3 etter å ha vært 20 ganger så høyt som basisåret i 1975. Gruvevirksomheten var en del av samfunnet Sør-Varanger.

2.2 Sysselsettingsutvikling

2.2.1 Hovedtall

Nedenfor presenteres hovedtall for sysselsettingen etter arbeidssted aggregert på 12 næringssektorer samt uspesifisert for perioden 1986-2000 / 2001-2014. Fra og med 1994 er registreringene knyttet til 4. kvartal det respektive år mot tidligere 2. kvartal. Fra og med 2001 er nye kriterier for å bli regnet som sysselsatt innført i arbeidsmarkedsdata levert fra SSB. Alle arbeidsforhold som har varighet på 1 time eller mer i registreringsuken er nå tatt med (EU-norm pluss samsvar med arbeidskraftundersøkelsen - AKU), mot tidligere 3 timer eller mer. Videre er vernepliktige i forsvaret nå også regnet som sysselsatt – og som forsvaret for øvrig fordelt etter bostedskommune uavhengig av tjenestested.

SSB sine endringer i referansetidspunkt de enkelte år betyr at dataene ikke er direkte sammenlignbare år for år. Den vesentlige endringen er knyttet til 2001 og bidrar til en teknisk økning i sysselsettingen. Fra 2002 ble sykehusene overført fra fylkeskommunene til staten – kommunale til statlige tjenester med en del statistiske komplikasjoner for årene 2001/2002.

Statistisk sentralbyrå tok i 2008 i bruk ny næringsstandard, SN2007⁷ (Standard for næringsgruppering). Dette gjøres med noen års mellomrom på grunn av at nye næringer oppstår og fordi strukturen, eller den relative betydning av næringene endres over tid. Et eksempel på strukturendringer er den kraftige ekspansjonen som har funnet sted innen privat og offentlig tjenesteyting de senere årene.

I PANDA er sysselsettingen registrert innenfor 50 sektorer/grupper. Som følge av ny næringsstandard er også denne sektorinndelingen endret fra og med 2008 og ikke direkte sammenlignbare med årene forut. I vedlegg 6.6 er sysselsettingen i Sør-Varanger kommune fordelt på 30 sektorer presentert. Det samme er gjort for resten av regionen Øst-Finnmark i vedlegg 6.7.

Nedenfor presenteres sysselsettingen i Sør-Varanger aggregert på 12 sektorer, samt en uspesifisert – ikke identifiserbar sektor. Sysselsettingen er også fordelt på selvstendig næringsdrivende og lønnstakere. Som nevnt betyr SSB sine endringer i referansetidspunkt med videre, betyr at dataene ikke er direkte sammenlignbare år for år eller sektor for sektor. Statistiske feilkilder tilsier også at det er endringer over tid som bør fokuseres (trender) og ikke årlige variasjoner.

Sør-Varanger kommune fremstår i 2014 med 5 678 sysselsatte. På grunn av omleggingen av registreringskriterier i 2001 må en for å få frem utviklingen over tid forsøke å justere for konsekvensene av denne omleggingen. Grovt sett er denne «veksten» beregnet til om lag 475 sysselsatte eller om lag 12% hva angår Sør-Varanger kommune, jfr. usikkerhet med hensyn til overføring av sykehusansatte. Med denne justeringen kan antall sysselsatte telles til om lag 3 825 i 2004.

⁷ Standarden samsvarer med EUs nye standard, NACE rev 2.

Tabell 2.1 Sør-Varanger kommune – Sysselsetningsutvikling etter næring 1986/2000-2014 *

	1986	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Primærnæringer	124	122	104	114	110	128	117	103	123	154	147	182	172	173	176	175	164	145
Fiskefor./Nær.m.prod.	26	51	25	84	60	50	24	38	39	19	22	23	36	61	44	56	54	50
Bergverksdrift	1041	766	391	15	10	0	0	0	0	3	2	22	192	314	339	360	359	378
Annen industri	173	256	311	190	220	215	162	156	177	192	181	264	235	221	302	328	345	333
Kraft & Vann / B & A	324	250	305	252	293	296	271	304	334	333	421	445	427	419	411	451	497	457
Varehandel/Hotell	541	579	689	621	724	699	727	759	749	795	819	736	734	741	750	729	753	749
Transport	269	201	213	240	282	279	283	265	281	274	269	258	269	267	274	266	326	315
Post og tele	87	92	77	59	33	37	38	38	42	43	40	82	74	79	74	73	68	69
Forretningsmessig tj	102	119	147	218	241	249	236	267	294	274	363	431	423	409	486	536	556	562
Private tjenester	112	153	125	144	143	158	159	172	179	180	236	251	214	231	234	226	262	265
Kommunale tjenester	934	1128	1378	1517	1723	1326	1268	1311	1282	1260	1299	1273	1299	1299	1329	1340	1309	1292
Statlige tjenester	344	364	455	415	468	890	888	886	920	940	905	905	911	928	952	988	1019	1057
Uspesifisert	206	146	223	1	4	2	3	1	1	2	1	12	10	14	15	13	8	6
SUM sysselsetting	4283	4227	4443	3870	4311	4329	4176	4300	4421	4469	4705	4884	4996	5156	5386	5541	5720	5678
Privat sektor	3005	2735	2610	1938	2120	2113	2020	2103	2219	2269	2501	2706	2786	2929	3105	3213	3392	3329
Selvstendige	273	257	241	210	199	206	222	211	213	227	212	213	198	172	162	179	179	169
Lønnstakere	4010	3970	4202	3660	4112	4123	3954	4089	4208	4242	4493	4671	4798	4984	5224	5362	5541	5509

* Vedlegg 6.6 inneholder fordeling på 30 sektorer

I 1986 var sektoren Bergverksdrift (= A/S Sydvaranger) registrert med 1 041 sysselsatte av en total på 4 283. I 2004 er Sydvaranger avvirket, men en har ut fra den 2001-justerte sysselsettingen begrenset den reelle reduksjon i sysselsettingen til rundt 450 tilsvarende vel 10%. Herunder er sysselsettingen i offentlig sektor – statlig og kommunal – økt fra 1 278 i 1986 til 2 197 i 2004. Korrigert for «teknisk vekst» i 2001 gir dette en «reell vekst» på om lag 650 sysselsatte. Ut fra dette kan tapet av AS Sydvaranger sies redusert frem mot 2004 gjennom en vekst i offentlig sysselsetting på 650. Ergo er privat sektor redusert med nærmere 38% i perioden 1986-2004, jfr. reduksjon i Bergverksdrift (Sydvaranger) på 1041 sysselsatte.

Fra 2004 til 2014 vokser sysselsettingen i Sør-Varanger fra 4 300 til 5 678 – en vekst på 1 378 tilsvarende 32%. Veksten kommer primært i sektoren Bergverksdrift (AS Sydvaranger Gruve) som i 2014 registreres med 378 sysselsatte. Ellers dobles sektorene Annen industri og Forretningsmessig tjenesteyting i perioden med vekst på henholdsvis 177 og 295 tilsvarende 113,5% og 110,5%. Kraft & vann / Bygg & anlegg øker med 50% tilsvarende 153 sysselsatte. Statlige tjenester øker med knappe 20% tilsvarende 171 sysselsatte.

I retningslinjene for omstillingsbevilgningen skal de 3 siste års utvikling tillegges vesentlig vekt. Fra 2011 til 2014 er den samlede sysselsetting økt fra 5 386 til 5 678 tilsvarende 292 sysselsatte eller 5,4%. I samme periode øker den direkte registrerte sysselsettingen innen Bergverksdrift med 39 til 378 – en sysselsetting som er bygd opp fra en sped start på 2 sysselsatte i 2007 og hvor ringvirkningene i hvert fall forklarer deler av den øvrige veksten.

Utviklingen i regionen er også et moment i forhold til omstillingsbevilgning. Selv om vi foran har konkludert med at regionen Øst-Finnmark neppe kan defineres som en funksjonell region med et felles bo og arbeidsmarked finner vi det formålstjenlig å se på den samla sysselsettingen i regionen.

Tabell 2.2 Øst-Finnmark – kommunale sysselsetningsandeler 1986-2014

	1986		1990		1995		2000		2005		2010		2014	
2002 Vardø	1 312	9,6	1 268	9,9	1 376	10,1	1 109	9,2	937	7,5	890	6,7	927	6,6
2003 Vadsø	3 671	26,7	3 322	25,9	3 273	23,9	2 786	23,1	3 125	24,9	3 230	24,3	3 009	21,5
2022 Lebesby	635	4,6	610	4,7	621	4,5	623	5,2	561	4,5	508	3,8	560	4,0
2023 Gamvik	652	4,7	562	4,4	594	4,3	468	3,9	436	3,5	391	2,9	482	3,4
2024 Berlevåg	605	4,4	512	4,0	556	4,1	464	3,8	423	3,4	430	3,2	447	3,2
2025 Deatnu-Tana	1 095	8,0	1 114	8,7	1 284	9,4	1 260	10,4	1 307	10,4	1 310	9,9	1 431	10,2
2027 Unjárga-Nesseby	244	1,8	290	2,3	310	2,3	336	2,8	326	2,6	340	2,6	377	2,7
2028 Båtsfjord	1 240	9,0	946	7,4	1 214	8,9	1 144	9,5	998	8,0	1 025	7,7	1 105	7,9
2030 Sør-Varanger	4 283	31,2	4 227	32,9	4 443	32,5	3 870	32,1	4 421	35,3	5 156	38,8	5 678	40,5
SUM Øst-Finnmark	13 737	100,0	12 851	100,0	13 671	100,0	12 060	100,0	12 534	100,0	13 280	100,0	14 016	100,0

I Tabell 2.2 over er regionens sysselsetting fordelt på kommunene. I 2014 er den samla sysselsetting i regionen på 14 016 hvorav 5 678 eller 40,5% i Sør-Varanger kommune. I 1986 var denne andelen 31,2% mens den i 2005 var vokst til 35,3%. I 1986 var Vadsø den nest største kommunen med 26,7% av sysselsettingen i regionen. Det er den også i 2014, men da er andelen redusert til 21,5%

Sysselsettingsveksten i regionen samlet er i perioden 2004 til 2014 på 1 628 tilsvarende 13,1%. Eksklusive Sør-Varanger er veksten 250 tilsvarende 3,1% og i løpet av de siste 3 årene er sysselsettingen redusert med 47 sysselsatte.

I Tabell 2.3 nedenfor presenteres sysselsettingen i Øst-Finnmark eksklusive Sør-Varanger aggregert på 12 sektorer, samt en uspesifisert.

Tabell 2.3 Øst-Finnmark eksklusive Sør-Varanger – Sysselsettingsutvikling etter næring 1986/2000-2014 *

	1986	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Primærnæringer	875	738	675	806	751	798	770	679	731	716	716	728	695	675	735	778	795	805
Fiskefor./Nær.prod.	1615	1073	1554	1034	1109	915	575	465	468	460	467	533	521	451	542	576	602	617
Bergverksdrift	24	29	28	31	27	35	34	27	20	16	23	23	15	20	22	21	24	30
Annen industri	108	140	147	120	141	135	141	134	138	146	156	227	233	213	215	233	228	222
Kraft & Vann / B & A	1344	1066	737	665	697	692	572	534	609	604	608	668	645	598	620	637	650	691
Varehandel/Hotell	1016	998	1072	1018	1105	1075	1065	1129	1037	1028	1105	960	994	964	983	944	995	937
Transport	434	327	380	410	430	434	396	391	431	445	432	417	423	432	441	460	498	518
Post og tele	289	254	220	90	82	78	76	70	72	59	60	146	148	158	177	152	120	100
Forretningsmessig tj	232	284	328	354	433	413	403	429	467	422	420	620	604	626	625	595	588	598
Private tjenester	167	151	202	230	281	291	316	330	353	328	255	320	305	316	310	312	332	344
Kommunale tjenester	2111	2470	2593	2657	3061	2819	2877	2857	2853	2907	2932	2625	2571	2640	2711	2679	2556	2419
Statlige tjenester	930	875	881	728	818	946	984	980	923	956	1028	943	960	978	975	973	992	1022
Uspesifisert	309	219	411	47	34	69	63	63	11	11	8	41	46	53	29	38	33	35
SUM sysselsetting	9454	8624	9228	8190	8969	8700	8272	8088	8113	8098	8210	8251	8160	8124	8385	8398	8413	8338
Privat sektor	6413	5279	5754	4805	5090	4935	4411	4251	4337	4235	4250	4683	4629	4506	4699	4746	4865	4897
Selvstendige	1241	1073	988	942	860	885	901	806	882	877	792	868	831	782	765	820	806	785
Lønnstakere	8213	7551	8240	7248	8109	7815	7371	7282	7231	7221	7418	7383	7329	7342	7620	7578	7607	7553

* Vedlegg 6.7 inneholder fordeling på 30 sektorer

2.2.2 Sammenligninger og strukturer

For bedre å kunne sammenligne utviklingen i sysselsettingen mellom de forskjellige områdene må vi se på utviklingen i relativ sysselsetting.

Her er sysselsettingen i 1986 satt til 100 og endringene fremkommer derved som avvik i forhold til akselen. Fremføringene mot 2014 er her ikke justert for utvikling i endrede registreringskriterier mv.

Sammenligningene gjøres i forhold til Sør-Varanger kommune, øvrige tilknyttede kommuner i regionen Øst-Finnmark (eksklusive Sør-Varanger) samt fylke og landet.

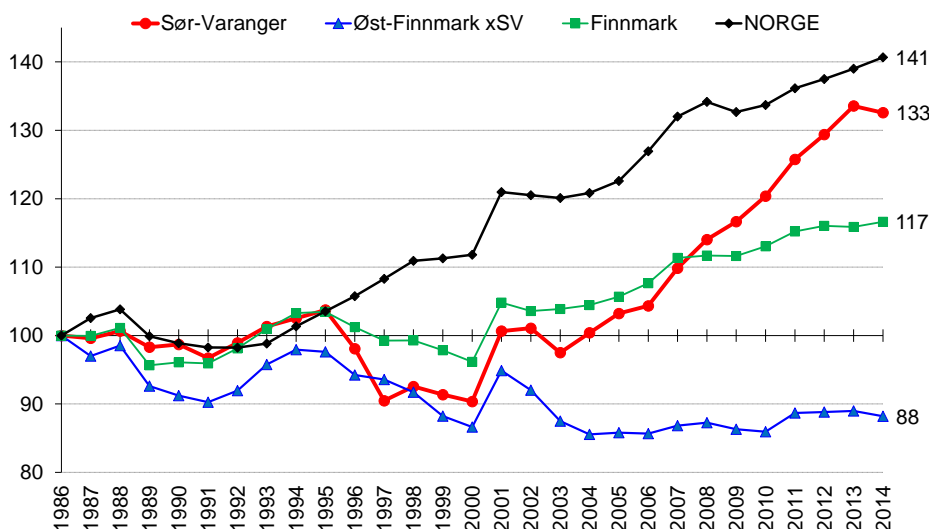
Figuren viser i stor grad sammenfallende utviklingstrekk for sammenligningsgruppene de første 8-10 årene. Deretter vokser sysselsettingen i Norge jevnt opp til et nivå i 2014 som ligger vel 40% over basis 1986 = 100.

For Sør-Varanger kommune sin del faller sysselsettingen deretter med vel 10% frem mot 1997 for deretter å flate ut på dette nivået frem til 2003, jfr. registreringsendringer i 2001 omtalt foran. Utviklingen etter 2003 har brakt sysselsettingen i Sør-Varanger opp til et nivå vel 30% over basisåret.

Som nevnt over har en i stor grad sammenfallende utvikling de første 8-10 årene – dog med regionen Øst-Finnmark xSV (eksklusive Sør-Varanger) på et noe lavere nivå enn de øvrige gruppene. Denne parallelliteten i utviklingen kan tilbakeføres konjunkturmessige endringer.

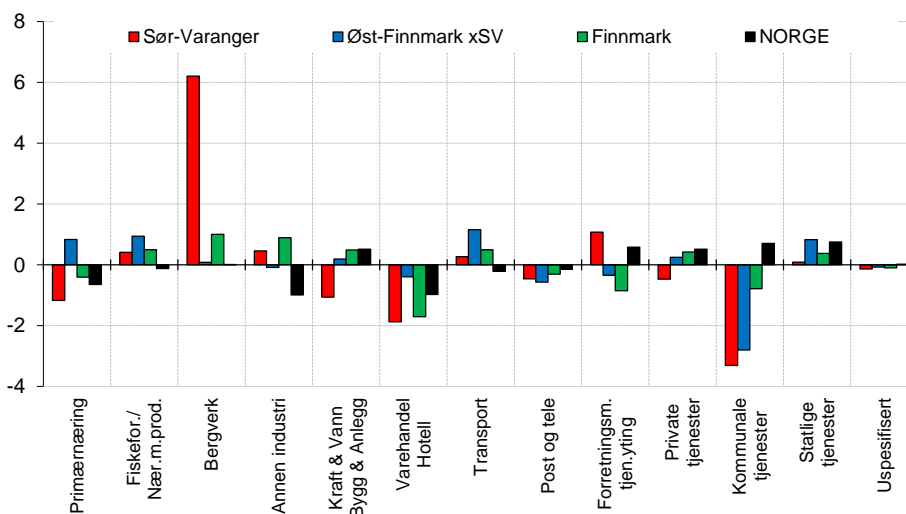
Fra begynnelsen av 2000-tallet øker sysselsettingen også i Finnmark fylke og Sør-Varanger kommune. For fylkesnivået noe svakere enn landet og for Sør-Varanger noe sterkere. For regionen Øst-Finnmark xSV gjør veksten seg ikke gjeldende – her flater sysselsettingen ut vel 10% under basisåret. Justert for registreringsendringene i 2001 tilsier dette at Øst-Finnmark eksklusive Sør-Varanger har en sysselsetting som i 2014 ligger om lag 20% lavere enn i 1986.

Figur 2.4 Relativ sysselsetningsutvikling 1986-2014 (1986=100)

Endringene i sysselsettingen har i tillegg sektorvis variasjoner. Dette er søkt vist i figuren nedenfor hvor endringer i relativ andel av samlet sysselsetting innen de forskjellige sektorer er vist.

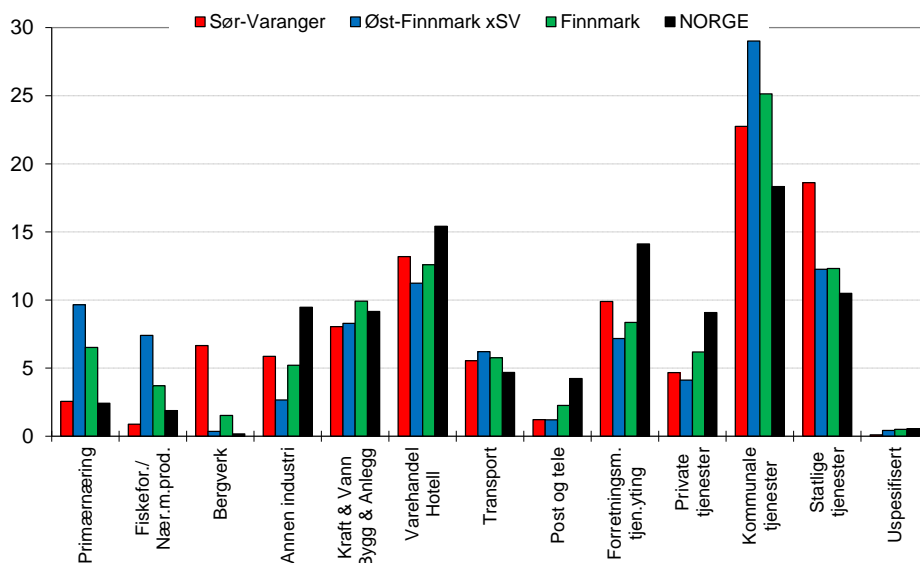
Figur 2.5 Relativ endring i sektorvis sysselsetningsstruktur 2008-14 (2008=0)

Figuren tar utgangspunkt i 2008-situasjonen og viser endringene frem til dagens situasjon 2014. Den klareste endringen fremkommer innenfor Bergverk. Andelen sysselsatte i denne næringen har økt med over 6% fra 2008 til 2014 noe som også gir utslag med en høyere andel på fylkesnivå. Motsatt trekker Kommunale tjenesteyting hvor andelen er redusert med over 3% i perioden til tross for at antall sysselsatte i næringen er den samme. Denne trenden gjør seg også gjeldene på regionalt og fylkesnivå mens sektoren har styrket seg nasjonalt. Forretningsmessig tjenesteyting i Sør-Varanger har styrket sin posisjon med vel 1% i perioden og følger trenden nasjonalt mens det motsatte er tilfelle regionalt og på fylkesnivå. Varehandel og hotell har svekket sin andel i samtlige grupper.

Endringene fører frem til en næringsgruppert inndeling i 2014 som vist i Figur 2.6. Den største næringen i Sør-Varanger er Kommunale tjenester som utgjør 22,8% av den samlede sysselsettingen i kommunen i 2014. På landsbasis er denne andelen 18,3% mens den i Finnmark fylke utgjør 25,1% og i Øst-Finnmark xSV utgjør 29%.

Figur 2.6 Relativ fordeling av sysselsettingen etter næring 2014

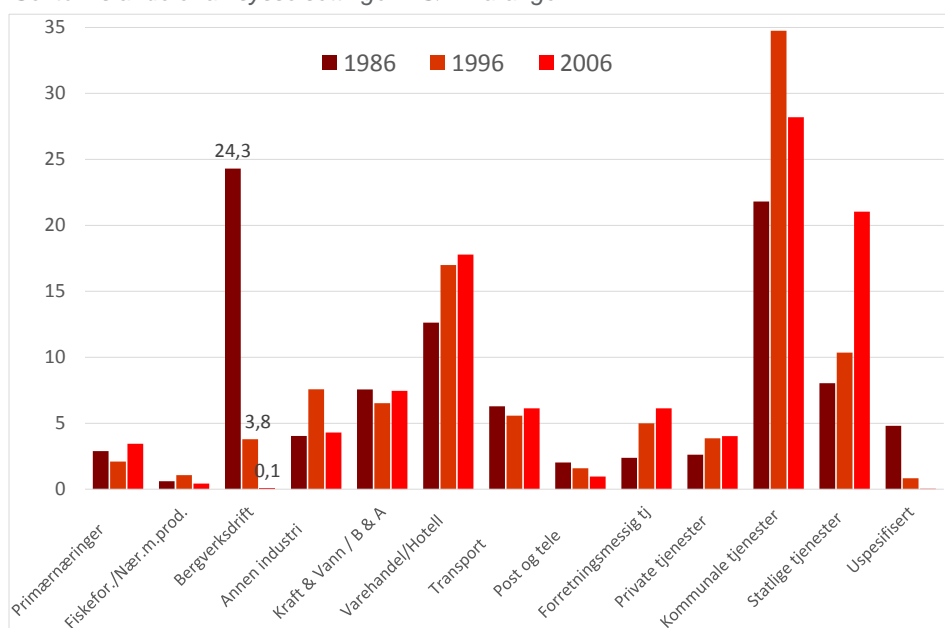

Den statlige tjenesteytingen i Sør-Varanger er kommunens nest største næring med 18,6% av de sysselsatte. På landsbasis utgjør denne sektoren 10,5% av sysselsettingen. Fylkes og regionnivå har en andel på vel 12%. Kommunens høye andel kommer blant annet som følge av at en er vertskommune for

Finnmarkssykehuset, NAV innkreving mv. Regionen og fylket har flere sysselsatte i primærnæringene enn Sør-Varanger hvor kommunen ligger på nivå med Norge. En ser også at i næringene Annen industri, Varehandel/Hotell, Forretningsmessig tjenesteyting og Privat tjenesteyting er andelen større på nasjonalt plan enn i de lokale/regionale sammenligningsgruppene.

Figur 2.7 nedenfor er presentert for å vise endringene i relative andeler ved større endringer i sysselsettingen. Årene som presenteres er 1986, 1996 og 2006. I 1986 var A/S Sydvaranger pålagt å effektivisere driften. Sysselsettingen i næringen (bedriften) var 1 041 tilsvarende 24,3% av sysselsettingen i kommunen. 10 år senere hadde bedriften 159 ansatte som utgjorde 3,8% av sysselsettingen i kommunen. Kommunal sektor blir nå den klart største sektoren og også Varehandel/Hotell øker sin andel. Ytterligere 10 år senere er virksomheten avviklet og den statlige andelen av sysselsettingen har redusert den kommunale dominans. En ser også at privat tjenesteyting øker sine andeler.

Figur 2.7 Sektorvis andeler av sysselsettingen i Sør-Varanger

2.3 Arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet kan defineres som bindeleddet mellom sysselsettingsutvikling og befolkningsutvikling. Befolkningsutviklingen bestemmes av alders og kjønns sammensetning som igjen påvirkes av hvordan befolkningen tilpasser seg en ubalanse i arbeidsmarkedet – pendling, ledighet eller flytting. Data for arbeidsmarkedet presenteres kun på regionnivå da kommunale data er relativt små og statistiske tilfeldigheter får for stort gjennomslag på kommunenivå. Dette tilsier at en her forutsetter at arbeidsmarkedet ikke har betydning for flytting internt i regionen – en forutsetning som neppe er holdbar i en region med de avstander en her snakker om.

Når det gjelder hvilket tall man skal bruke som mål på ledigheten i en kommune så avhenger det altså av sammenhengen de skal brukes i. Som mål på ledighet i kommunene er tallene i Statistikkbanken de beste. Skal man se arbeidsledige i sammenheng med personer med andre yrkesstatuser (eller arbeidsstyrken), må man bruke tallene for referanseuka i november (de vi kaller 4. kvartal) hvor de ulike størrelsene er konsistente.

2.3.1 Definisjoner

Før utviklingen i arbeidsmarkedet beskrives finner jeg grunn til å presisere en del sentrale begreper i denne sammenheng:

Syssetting: Lønnstakere og selvstendige som har sin arbeidsplass i regionen. Dette er synonymt med antall arbeidsplasser i regionen, eller sysselsatte etter arbeidssted.

Sysselsatte: Summen av lønnstakere og selvstendige som har sin arbeidsplass i eller utenfor regionen. Dette er synonymt med alle som er sysselsatt i regionen eller sysselsatte etter bosted.

Netto pendling: Differansen mellom syssetting og sysselsatte, dvs. mellom antall arbeidsplasser i en region og antall som er sysselsatt i samme region. Er det flere arbeidsplasser i regionen enn sysselsatte bosatt i regionen er netto pendling positiv, motsatt er netto pendling negativ.

Yrkesaktiv netto flytting: Dette tallet beregnes. Det antas at tilnærmet 50% av nettoflyttingen i region er yrkesaktiv.

Yrkesaktive etter flytting: (Arbeidsstyrken 15-74) Sysselsatte 15-74 år bosatt i regionen + arbeidsledige.

Yrkesaktive før flytting: Arbeidsstyrken 15-74 + yrkesaktiv nettoflytting.

Yrkesprosent: Andel yrkesaktive i prosent av innbyggere i aldersgruppen 15-74 år

Når det gjelder arbeidsledige finner vi grunn til å påpeke at månedlige tallene som publiseres av SSB på kommunenivå og arbeidsledige i den registerbaserte sysselsettingsstatistikken i PANDA ikke er sammenlignbare.

Månedstallene i Statistikkbanken (SSB) viser antall ledige på en gitt dato ved utgangen av hver måned. Disse er de offisielle tallene på registrert ledige. Her brukes samme referansedato som NAV og definisjon/tellemåte er også den samme.

Ledighetstallene i PANDA er derimot for en referanseuke i begynnelsen av november. De er en del av produksjonssystemet for den registerbaserte sysselsettingsstatistikken. Her behandles data fra ulike registerkilder, med vekt på syssetting. Siden kravet for å bli regnet som sysselsatt er minst én time i referanseuka får en del arbeidsledige syssetting som viktigste yrkesstatus. Det totale nivået på arbeidsledige i PANDA blir dermed noe lavere enn nivået i Statistikkbanken.

2.3.2 Hovedtall

Innledningsvis presenteres en del hovedtall med hensyn til arbeidsmarkedsutviklingen i regionen.

Tabell 2.4 Arbeidsmarkedsutviklingen 2001-2014 - Hovedtall regionen

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sysselsetting	13280	13029	12448	12388	12534	12567	12915	13135	13156	13280	13771	13939	14133	14016
Yrkesaktive før flytting	14795	14624	14238	14042	13939	13910	14207	14188	14120	14171	14375	14372	14551	14551
Ubalanse	-1515	-1595	-1790	-1654	-1405	-1343	-1292	-1053	-964	-891	-604	-433	-418	-535
Netto pendling	-969	-853	-952	-841	-761	-860	-770	-766	-663	-604	-393	-237	-220	-297
Arbeidsledige	-438	-606	-652	-656	-506	-379	-385	-299	-314	-325	-288	-319	-362	-361
Yrkesaktiv nt.fl.	-108	-136	-186	-157	-138	-104	-137	12	13	39	78	124	165	123
Yrkesaktive etter flytting	14687	14488	14052	13885	13801	13806	14070	14200	14133	14209	14452	14495	14715	14674
Befolkning 15-74	20964	20798	20560	20354	20224	20159	20046	20196	20331	20477	20708	21046	21368	21629
Yrkesprosent	70,1	69,7	68,3	68,2	68,2	68,5	70,2	70,3	69,5	69,4	69,8	68,9	68,9	67,8
Indeks (1986=100)	114,0	113,4	111,2	111,0	111,0	111,4	114,2	114,4	113,1	112,9	113,6	112,1	112,1	110,4

Ubalansen i arbeidsmarkedet fremstår som differansen mellom "tilbud" av arbeidsplasser (sysselsetting) og antall personer som etterspør arbeid (yrkesaktive).

Ubalansen i arbeidsmarkedet i 2003 var 1790 og regionen hadde en netto pendling på 952 noe som gir en pendlerandel på 53%. Ubalansen i arbeidsmarkedet har i gjennomsnitt per år ligget på -1 100 i perioden med en nedadgående tendens. I antall er ubalansen redusert med ca 1 000 fra vel 1 500 til vel 500. Ubalansen utgjorde 11,4% av sysselsettingen i 2001 mens den de siste årene har ligget på 3-4%. Netto pendling har i snitt vært på -656 (flere ut av regionen enn inn). Arbeidsledigheten har i snitt ligget på -421 med en topp på -656 i 2004 mens yrkesaktiv nettoutflytting har vært -29 per år – antall som flytter for å få arbeid.

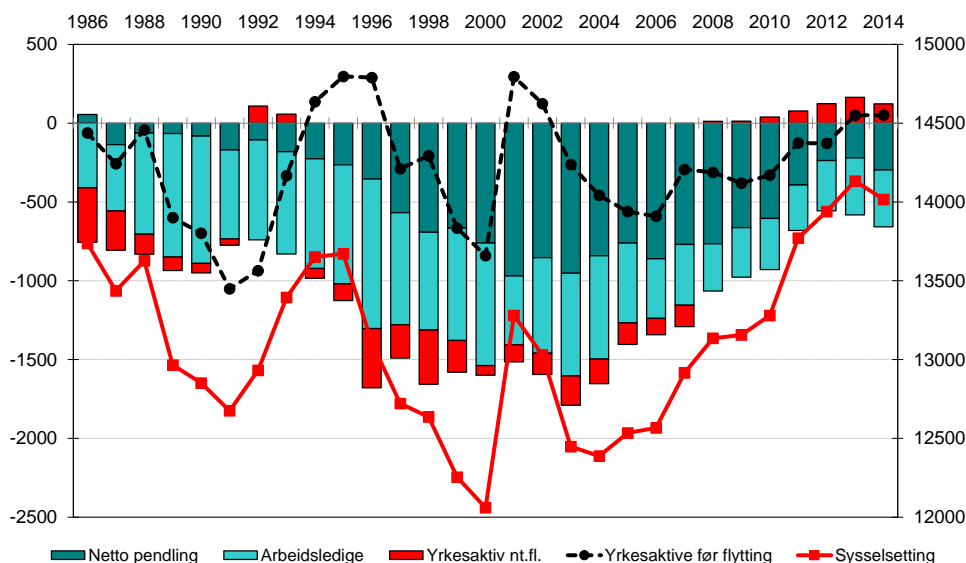
2.3.3 Tilpasning

For regionen er denne ubalansen vist i Figur 2.8 som differansen mellom sysselsetting og yrkesaktive før flytting (bidiagram / linje – høyre akse). Her er også perioden 1986-2000 tatt med for å synliggjøre endringene under utviklingen av A/S Sydvaranger. Vi ser av figuren at endringer i sysselsettingen (antall arbeidsplasser) følges av tilnærmet samme endring i antall yrkesaktive (sysselsatte bosatt i regionen). Dette indikerer at endringer i etterspørselen etter arbeidskraft også fanges opp ved endringer i yrkesdeltaking.

Endring i tilbudet avstedkommer normalt en tilpasning blant de yrkesaktive/befolkningen i form av ledighet, pendling og flytting. Slike tilpasninger vil ofte skje over tid. Eksempelvis vil ledighet være en aktuell tilpasning innledningsvis, hvor en avventer det lokale arbeidsmarked med hensyn til nye muligheter. Dersom ikke dette skjer vil en kanskje akseptere pendling ut av regionen (ukependling) for en periode, for så å flytte dersom det fortsatt ikke er dukket opp noe alternativ regionalt. Hvor raskt en slik prosess vil gå avhenger igjen av mange forhold, eksempelvis tilhørighet til regionen gjennom familie, slekt, boligsted m.v. Forhold som igjen er påvirket av alder og utdanning.

Hvordan ubalansen klareres gjennom ledighet, pendling og flytting i regionen er vist som stolpediagram i Figur 2.8 nedenfor.

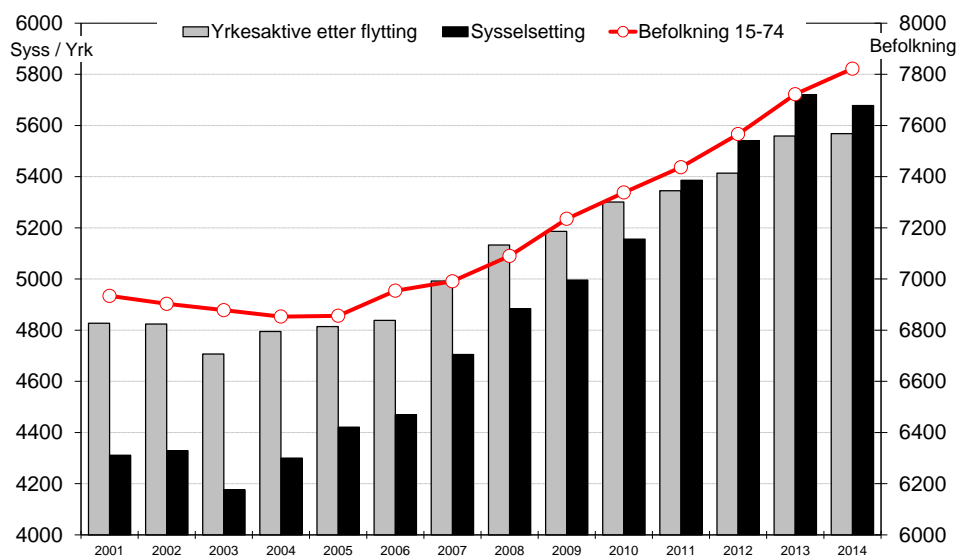
Figur 2.8 Regional arbeidsmarkedstilpasning 1986-2014

Ubalansen i arbeidsmarkedet har vært markant i hele perioden. I snitt har ubalansen har ligget på 1 100, men en ser at den er langt mindre på slutten av 1980-tallet og nå på 2010-tallet. Den forverrede arbeidsmarkedssituasjon etter avviklingen av gruvedriften på 1990-tallet er erstattet av en positiv utvikling etter oppstart av AS Sydvaranger Gruve i 2007. Den negative nettoutflyttingen stopper opp, negativ nettoppendling og arbeidsledighet reduseres og de 5 siste årene har en registrert positive tall med hensyn til yrkesaktiv nettoutflytting.

Nedenfor presenteres forholdet mellom utviklingen i arbeidsplasser og yrkesaktiv befolkning, sammen med utviklingen i befolkningen i yrkesaktiv alder i kommunen.

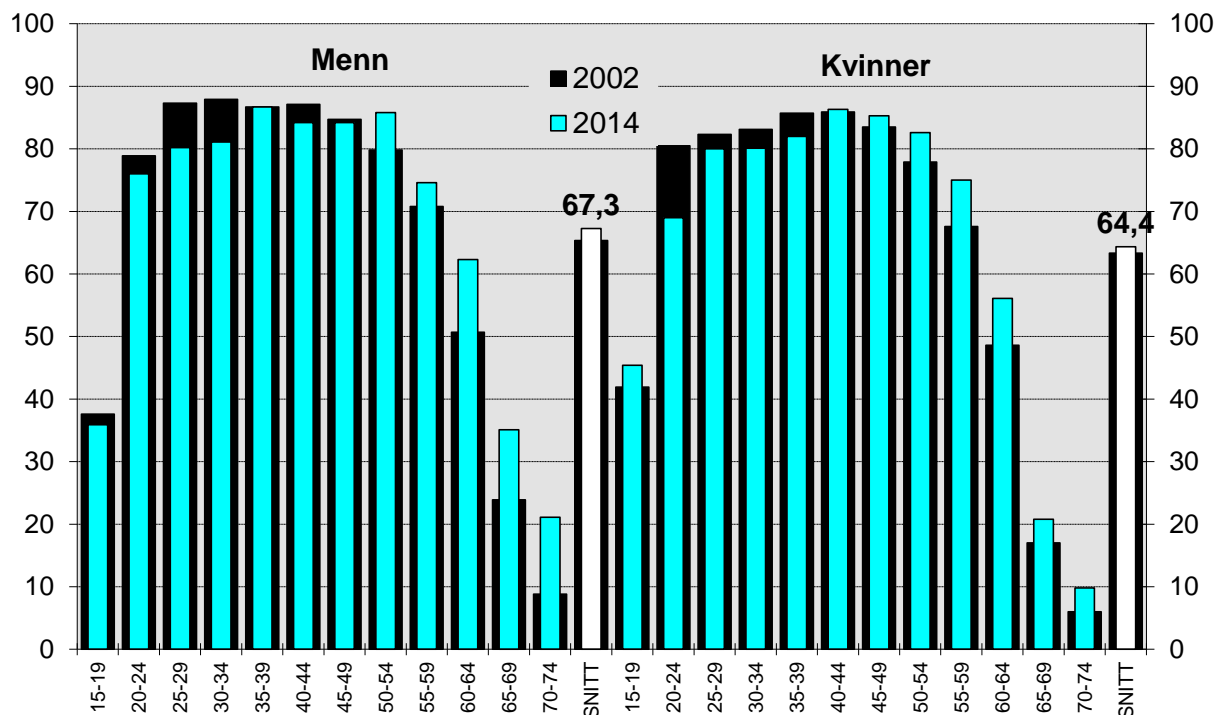
Figur 2.9 Registrert utvikling i arbeidsplasser, yrkesaktive og befolkning 15-74 år

Selv om en ser en viss sammenheng mellom utviklingen i befolkningsgruppen 15-74 år og yrkesaktive etter flytting, synes koblingen mellom sysselsetting og yrkesaktive å være sterkere. Yrkesprosenten – antall yrkesaktive i forhold til antall innbyggere i aldersgruppen 15-74 år – har i snitt ligget på 65,8%, med en bunn i 1991 på 59,1 og en topp i 2008 på 70,3%. Figurene illustrerer misforholdet mellom tilbudet gitt ved sysselsettingstallene og yrkesaktive etter flytting.

Når det gjelder yrkesdeltakingen i Øst-Finnmark fordelt på alder og kjønn, er denne presentert i Figur 2.10. Eventuelle endringer over tid er søkt illustrert ved presentasjon av årene 2002 og dagens situasjon knyttet til 2014. I figurene er yrkesprosentene i 1986 vist med mørk skravur, mens 1999 er lagt foran med lys skravur.

Figur 2.10 Yrkesdeltakelse fordelt på alder og kjønn – Øst-Finnmark

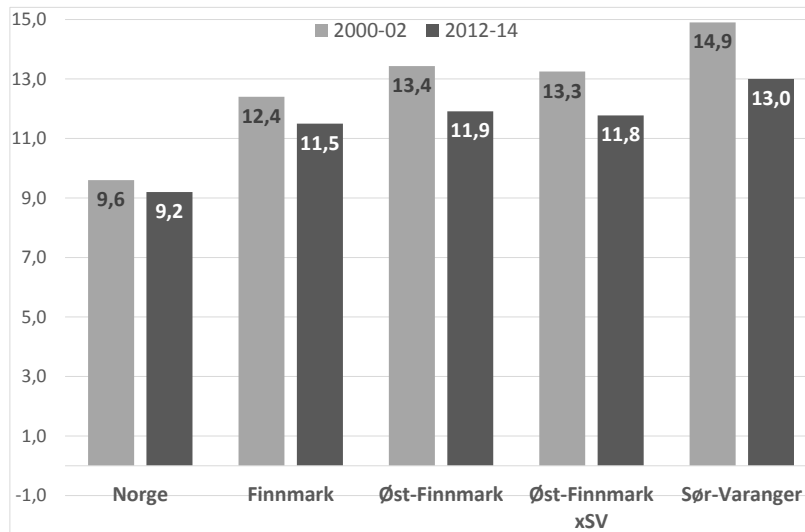

Yrkesfrekvensen for menn var i 2014 på 67,3%, mens den i 2002 var 65,4% - en økning på 1,9. I samme tidsrom økte yrkesfrekvensen hos kvinner fra 63,4 til 64,4%. Figuren viser også at frekvensen har sunket i aldersgruppene 20-40 år hos begge kjønn. Hos menn har dette også skjedd i gruppene 15-19 og 40-44 år.

2.3.4 Uføretrygding

I kommuner med vedvarende nedgang i sysselsettingen (enkelte bransjer) kan uføretrygding være en tilpasningsform på arbeidsmarkedet. Statistikk for antall uføretrygdete ligger ikke i PANDA. Data fra dette er hentet fra tilgjengelig offisiell statistikk - Folkehelseinstituttet. Figuren viser andel personer med varig uførepensjon i prosent av befolkningen i alderen 18-66 år. Statistikken viser 3 års glidende gjennomsnitt (dvs. gjennomsnitt for overlappende 3-årsperioder).

Figur 2.11 Uføretrygdede i prosent av antall 18-66 åringer

Med en andel uføretrygdede på 13,0% av befolkningen i aldersgruppen 18-66 år kan en slå fast at Sør-Varanger ligger høyere enn de øvrige kommunene i regionen. Regionen ligger noe høyere enn fylkesgjennomsnittet på 11,5% selv om en trekker ut Sør-Varanger kommune. Den høye uføretrygding kan ha sammenheng med avviklingen av AS Sydvaranger i 1997. I stedet for arbeidsledighet er det sannsynlig at en del er «sluset» ut i uførhet.

Det er i denne sammenheng også verdt å merke seg at reduksjon fra 2000-02 til 2012-14 er størst i Sør-Varanger.

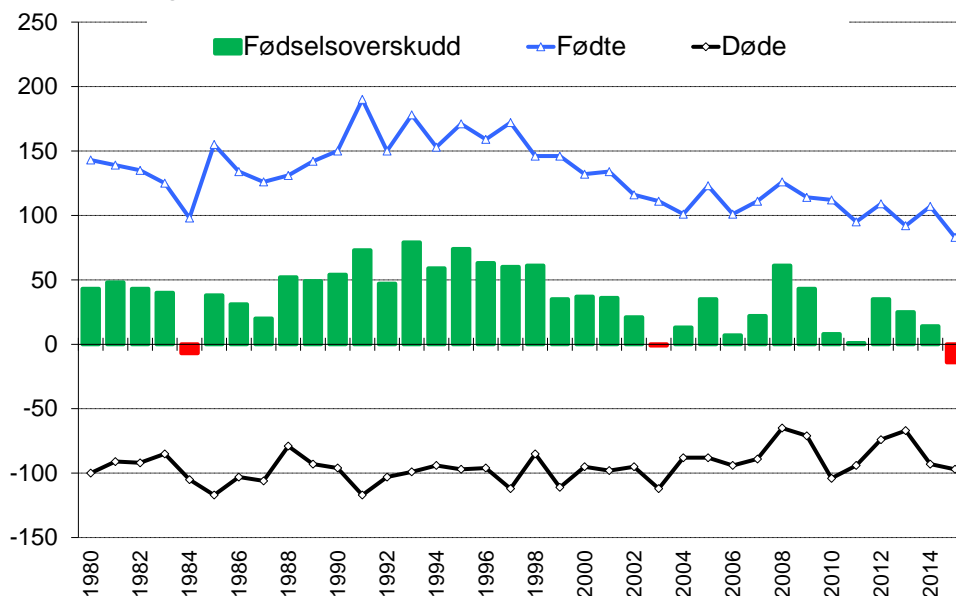
2.4 Befolkningsutvikling

Når det gjelder befolkningsutviklingen settes fokus på kommunen med regionen, fylket og landet forøvrig som referanse. Det benyttes data for perioden 1980-2015. Detaljerte befolkningsdata er vist i vedlegg for regionen og for Sør-Varanger kommune.

2.4.1 Fødselsoverskudd

Fødselsoverskuddet fremkommer som differansen mellom fødte og døde. Grafisk presentert fremkommer dette slik for perioden 1980-2015.

Figur 2.12 Fødte, døde og fødselsoverskudd 1980-2015

Figuren viser antall fødte (positiv blå linje) og døde (negativ sort linje) de enkelte år i perioden 1980-2015. I tillegg er fødselsoverskuddet (fødte – døde) markert med stolper. Perioden sett under ett er gjennomsnittlig fødselstall i Sør-Varanger kommune 131 per år. Antall døde er i gjennomsnitt 95 slik at

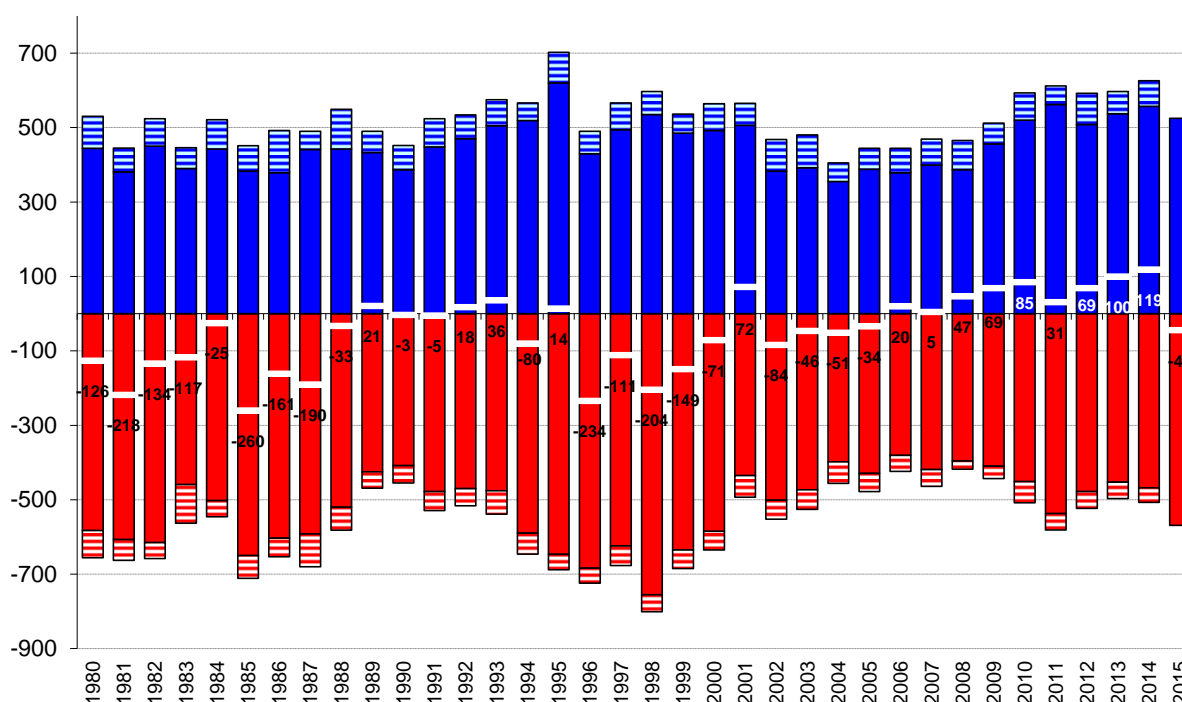
gjennomsnittlig fødselsoverskudd er 36. Tilsvarende tall for perioden 2000-2015 er 110 og 89 med et gjennomsnittlig fødselsoverskudd på 21, mens gjennomsnittlig fødselsoverskudd på 80-tallet var 36 og 90-tallet 61. Økningen av fødselsoverskuddet på 90-tallet skyldes i det alt vesentlige høyere fødselstall mens dødstallene var konstante.

2.4.2 Flytting

Flyttingen er den andre sentrale faktoren som påvirker befolkningsutviklingen.

Figur 2.13 viser den årlige inn- og utflyttingen til Sør-Varanger som positive og negative stolper med markering/tallmessig angivelse for nettoflytting. Med skravur vises andel av flyttingen som skjer regionalt – mellom Sør-Varanger og Øst-Finnmark⁸.

Figur 2.13 Innflytting, utflytting og nettoflytting 1980-2015

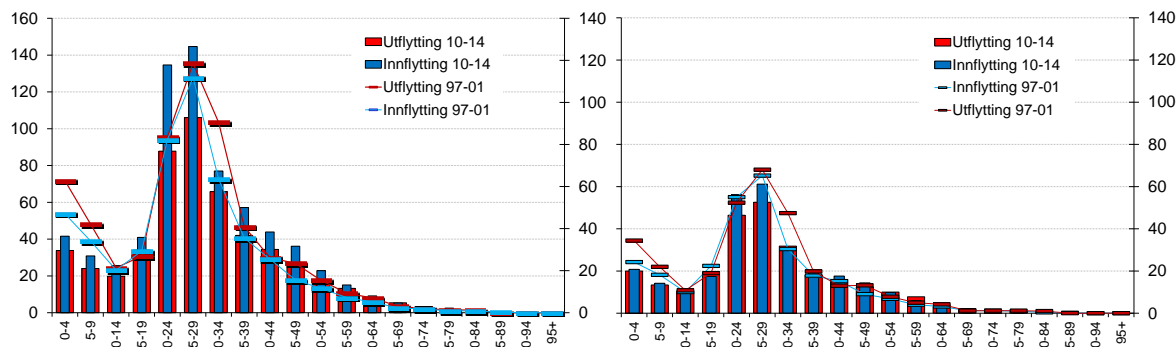
Med en inn- og utflytting på henholdsvis 525 og 503 i snitt per år i perioden tilsier dette at over 10% av kommunens befolkning er i "bevegelse".

I perioden 1980-89 var nettoflyttingen per år på -124, mens den på 90-tallet lå på -72. I perioden 2000-14 har det flyttet 46 per år fra Sør-Varanger til de øvrige kommunene i regionen, mens 68 har flyttet motsatt vei. I prosent av den samlede inn- og utflytting til Sør-Varanger utgjør dette 9,2% og 12,9%.

Figur 2.14 nedenfor presenterer alderssammensetning på flyttestrømmene – antall inn- (blå søyle) og utflyttere (rød søyle) gruppert i 5-års grupper mens kjønnsandelen illustrert i sidediagram.

⁸ Foreligger per dato ikke for 2015

Figur 2.14 Gjennomsnittlig inn og utflytting for 2010-14 (1997-2001) fordelt på 5-årsgrupper

Figuren viser at det er aldersgruppene 20-34 som utgjør den største gruppen av de som flytter. Vi ser også at i perioden 2010-14 er innflyttingen større enn utflyttingen i alle aldersklasser. Dette gjelder både menn og kvinner. I årene 1997-2001 var det motsatt – da flyttet flere ut enn inn i samtlige årsklasser, jfr. markører i linjediagram.

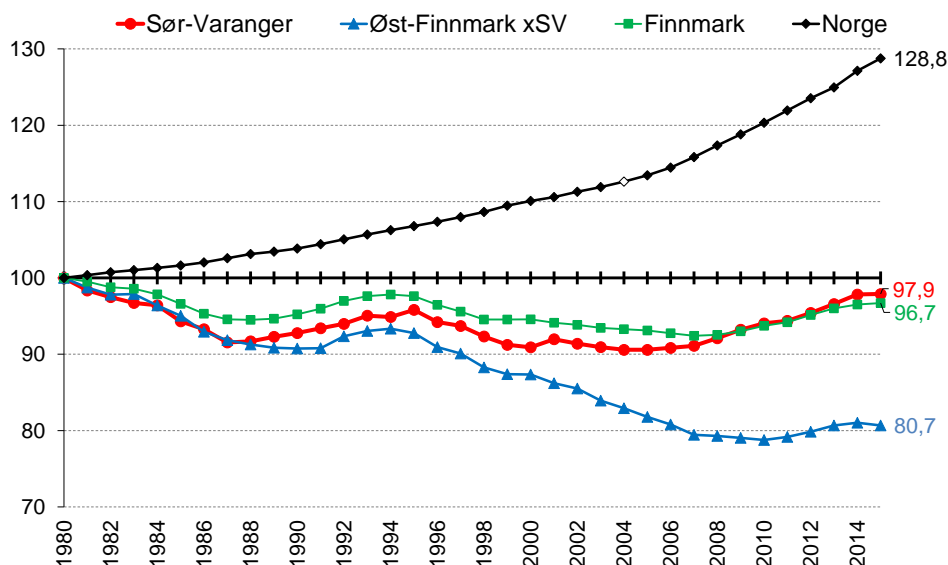
Total sett flytter det nesten like mange inn som ut av kommunen selv om inn og utflyttingen ikke er jevnt fordelt over aldersgruppene. Denne "erstatningen" danner også det tradisjonelle bildet av en stabil befolkning - til tross for at rundt 10% byttes ut gjennom inn- og utflytting per år.

De som flytter er i hovedsak folk under 50 år, og de mest mobile har vært aldersgruppen 20-29. Størst nettoflytting finner en i aldersgruppene 20-24 og 25-29 år.

2.4.3 Totalbefolkning

Summen av fødselsoverskudd (Figur 2.12) og nettoflytting (Figur 2.13) gir befolkningsendring det enkelte år - befolkningsutviklingen. For å kunne vurdere denne utviklingen må vi se den i sammenheng med utviklingen i referanseområdene. Figuren nedenfor viser relativ utvikling i totalbefolkningen for Sør-Varanger kommune sammenholdt med utviklingen i regionen Øst-Finnmark eksklusive Sør-Varanger, fylket Finnmark og Norge. I figuren under er befolkningsutviklingen indekset med 1980 som basisår = 100.

Figur 2.15 Relativ befolkningsendring 1980-2015 (1980=100)

Innbyggertallet i Sør-Varanger er redusert fra 10 447 innbyggere i 1980 til 10 227 i 2015 – en reduksjon på 220 innbyggere tilsvarende -2,1%. I denne perioden økte befolkningen i landet jevnt

med en viss akselerasjon etter 2005, jfr. innvandring. Norge har i denne perioden hatt en befolkningsvekst på 28,8%.

Sør-Varanger har i dag et innbyggertall på 10 227. Folketallet i kommunen sank fra 1980 og frem mot 1987 for deretter å vokse frem til midten av 1990-tallet. Så kommer en ny nedgangsperiode frem mot 2005 hvor folketallet er nede i 9 464 eller 9,4% under 1980-nivået. Etter dette vokser folketallet opp til dagens nivå på 97,9% av 1980-nivået.

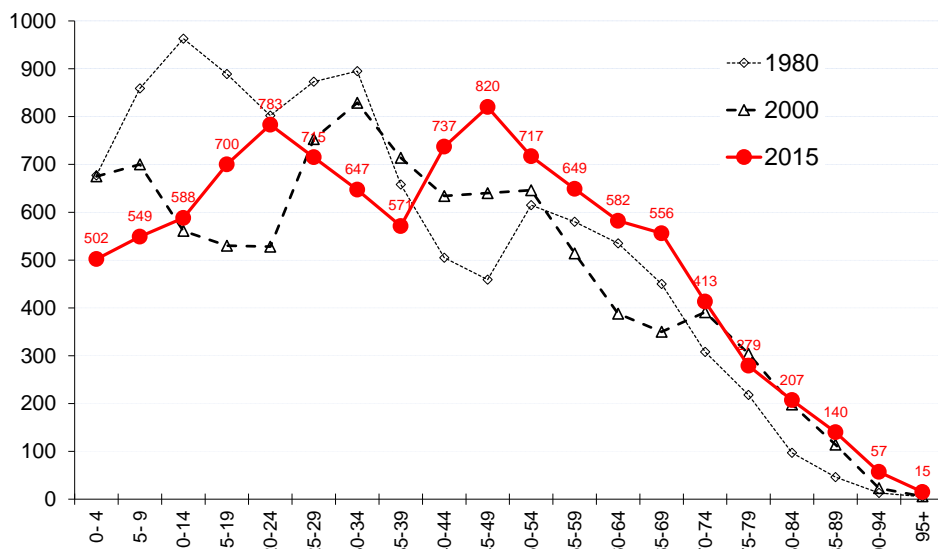
Region og fylke følger i stor grad samme utviklingsbane som Sør-Varanger, men Øst-Finnmark (eksklusive Sør-Varanger) har en sterkere reduksjon og over lengre tid - frem mot 2010. Deretter følger en mindre vekst som gjør at folketallet nå ligger nærmere 20% under 1980-nivået. Fylket har slakkere svingninger i utviklingen enn kommunen. Kommunens vekst i slutten av perioden bidrar til av utviklingslinjene krysser hverandre i 2008 og fylket har i dag et innbyggertall som ligger på 96,7% av 1980-nivået.

Tabell 2.5 Øst-Finnmark – kommunale befolkningsandeler 1980-2015

	1980		1990		2000		2005		2010		2015	
2002 Vardø	3 646	11,2	3 008	10,1	2 694	9,3	2 338	8,5	2 111	7,7	2 137	7,6
2003 Vadsø	6 074	18,6	6 006	20,2	6 167	21,4	6 114	22,2	6 095	22,4	6 160	21,9
2022 Lebesby	1 965	6,0	1 695	5,7	1 524	5,3	1 391	5,0	1 336	4,9	1 318	4,7
2023 Gamvik	1 606	4,9	1 398	4,7	1 269	4,4	1 076	3,9	991	3,6	1 139	4,1
2024 Berlevåg	1 658	5,1	1 340	4,5	1 212	4,2	1 104	4,0	1 031	3,8	1 000	3,6
2025 Deatnu-Tana	3 331	10,2	3 232	10,9	3 044	10,6	3 006	10,9	2 897	10,6	2 922	10,4
2027 Unjárga-Nesseby	1 087	3,3	1 056	3,5	963	3,3	892	3,2	893	3,3	959	3,4
2028 Båtsfjord	2 755	8,5	2 341	7,9	2 451	8,5	2 171	7,9	2 071	7,6	2 211	7,9
2030 Sør-Varanger	10 447	32,1	9 693	32,6	9 498	33,0	9 464	34,3	9 826	36,1	10 227	36,4
SUM	32 569	100,0	29 769	100,0	28 822	100,0	27 556	100,0	27 251	100,0	28 073	100,0

Når en bryter resultatene ned på 5-årsgrupper fremstår endringene i kommunens befolkning som vist i Figur 2.16 nedenfor.

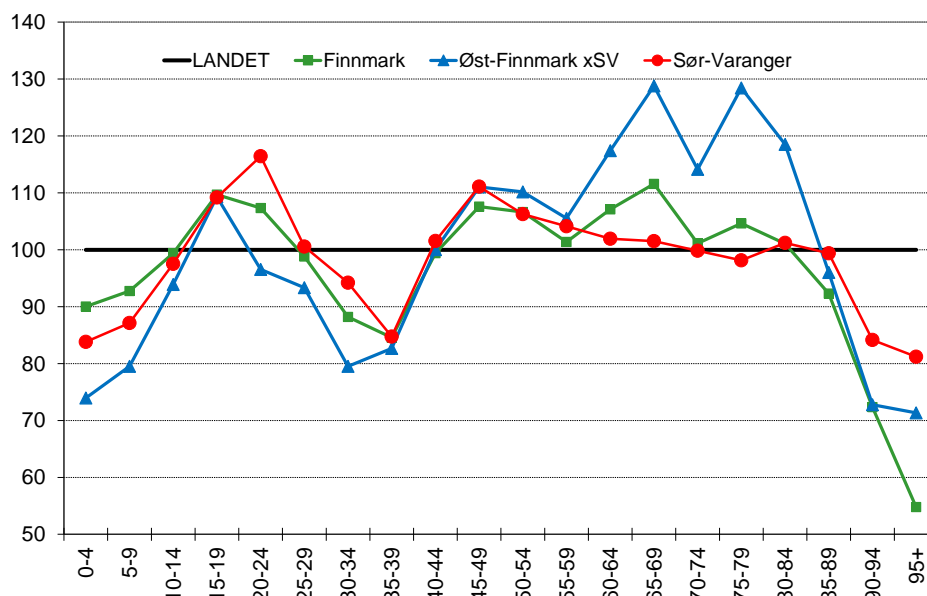
Figur 2.16 Absolutt befolkningsstruktur i 5-årsgrupper – Sør-Varanger

Figuren viser antall innbyggere i 5-års grupper for årene 1980, 2000 og 2015. Uten flytting ville befolkningsstrukturen i 2015 hovedsakelig fremstå som en parallellforskyvning av kurvene i 1980 og 2000. Tendensene til dette ser en ved å ta utgangspunkt i 1980 og aldersgruppen 10-14 år som da utgjorde ca 950 personer. Denne gruppen finner en igjen som 30-34 åringer i kurven for 2000, som da er redusert til vel 800. Etter ytterligere 15 år finner en dem hovedsakelig igjen som 45-50 åringer og gruppen teller fremdeles vel 800. Forøvrig ser en at antall innbyggere i aldersgruppene over 40 år har økt fra 1980, mens aldersgruppene under er redusert. Det samlede folketall var 220 høyere i 1980 enn i 2015.

For å sammenligne forskjeller innenfor de enkelte aldersgrupper mellom geografiske områder, settes referanseområdet (Norge) lik 100 i alle aldersgruppene. Andelen for den enkelte aldersgruppe i sammenligningsområdene sammenholdes så med tilsvarende andel for Norge. En får derved frem det relative avvik i forhold til Norge.

Figur 2.17 Relativ aldersstruktur 2015

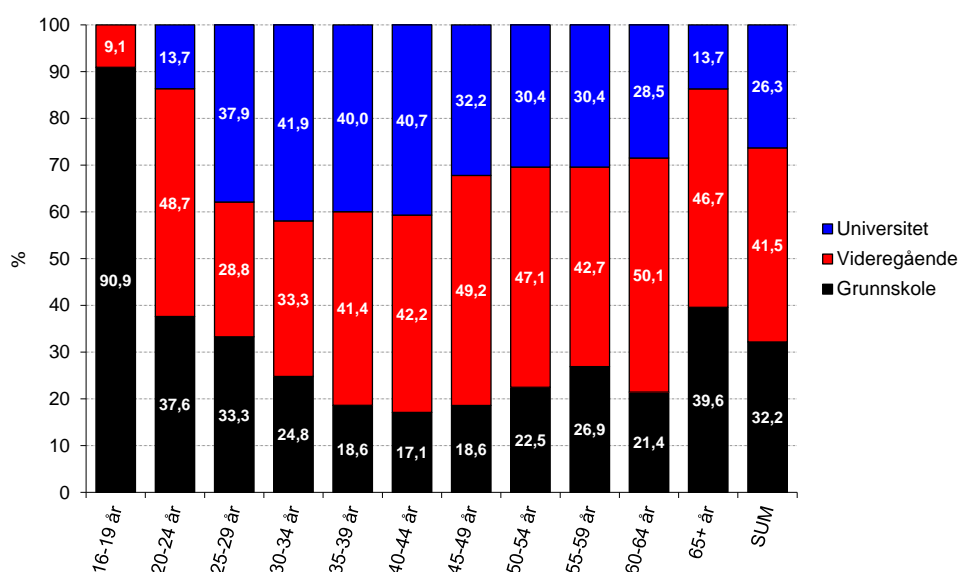

Sør-Varanger har ut fra dette en høyere andel av aldersgruppen 15-25 og 45-60 år enn landsgjennomsnittet. Gruppene 0-9, 30-39 og over 90 år er relativt sett færre enn på landsbasis.

2.5 Utdanning

Utdanningsnivået er bestemt ut fra lengden på utdanningen og nødvendig forutdanning. Grunnskolen tilsvarer 1-9 års utdanning, videregående nivå 10-12 års og universitetsnivå 13-18 års utdanning.

Figur 2.18 Utdanningsnivå etter alder – Sør-Varanger 2014

Figuren viser at i aldersgruppen 16-19 år har 9,1% utdanning på videregående nivå. Den høyeste andelen med utdanning på universitetsnivå finner en i aldersgruppene 30-34 år, med 41,9%. I

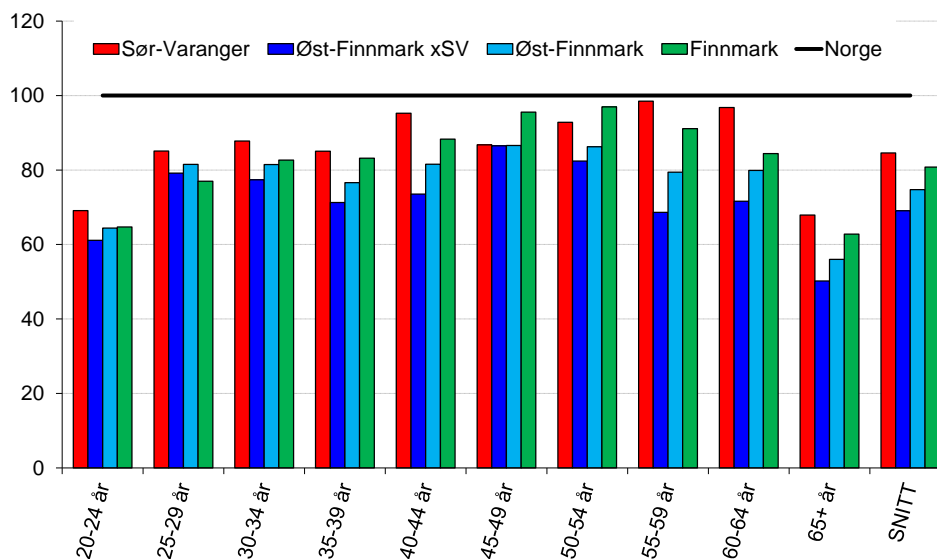

aldersgruppen over 60 år har rundt 20% utdanning på universitetsnivå, mens omlag 30 % i denne gruppen har utdanning på grunnskolenivå.

I Sør-Varanger har 26,3% av befolkningen utdanning på universitetsnivå. Tilsvarende %-andel for hele landet er 31,1%. Tilsvarende på grunnskolenivå er henholdsvis 32,2 og 27,4%.

Figuren under viser andelen av personer som har utdanning på universitetsnivå sammenlignet med region, fylket og landet forøvrig.

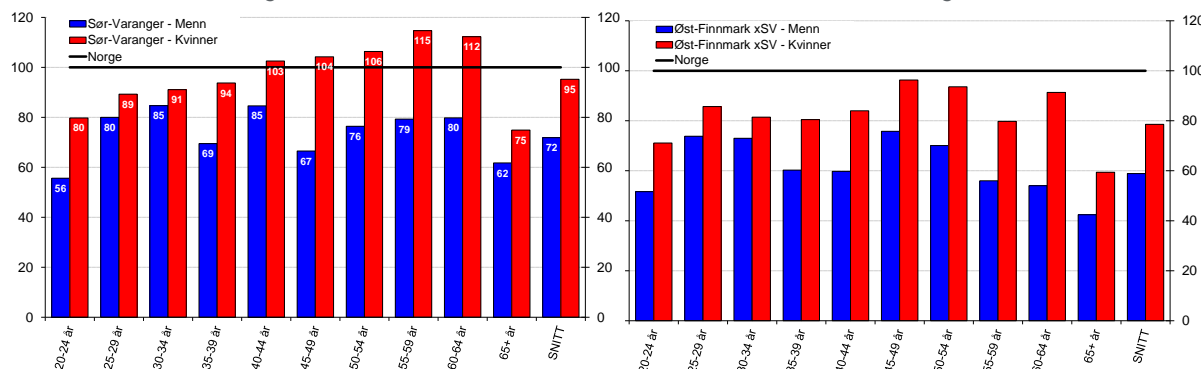
Figur 2.19 Andel med høyskole og universitetsutdannelse i 2014 (Norge = 100)

Sør-Varanger har en andel sysselsatte med høyskole og universitetsutdannelse i aldersgruppen 55-59 år som ligger på 97% av landsgjennomsnittet. Dette er gruppen hvor en ligger nærmest landsgjennomsnittet. Med unntak av gruppen 45-54 år ligger kommunen over fylkessnittet og over regionen i alle aldersgrupper.

Den kjønnsmessige fordeling er vist i figuren nedenfor. Her finner en at i aldersgruppene over 35 år har en langt høyere andel av den kvinnelige del av befolkningen universitetsutdannelse enn menn. Det samme gjør seg gjeldene i Øst-Finnmark eksklusive Sør-Varanger. I Sør-Varanger har en høyere andel av kvinnegruppene mellom 40 og 65 år utdanning på høyskole og universitetsnivå enn landsgjennomsnittet.

Figur 2.20 Andel med universitetsutdannelse fordelt på kjønn og alder – 2014 (Norge=100)
Sør-Varanger kommune Øst-Finnmark forøvrig

Det klart høyere utdanningsnivået blant kvinner enn menn kan sannsynligvis best forklares ved tradisjonelle yrkestilbud/valg hos menn – bergverk og fiskeri. For Sør-Varanger sin del kan også lokaliseringen av sykehuset i kommunen være et forklaringsparameter.

Utdanningsnivået i Sør-Varanger er imidlertid høyt sett i forhold til andre kommuner i Nord-Norge. Sør-Varanger er med blant de 25 % av kommuner i Nord-Norge med høyest utdanningsnivå. Men de andre bykommunene i Finnmark, med unntak for Vardø, ligger høyere enn Sør-Varanger når det kommer til andelen med høyere utdanning.

3 Referanse for utviklingen

3.1 Forutsetninger og tilpasninger

For å beregne konsekvensene av konkursen ved Sydvaranger Gruve AS trenger vi et sammenligningsgrunnlag - en referanseutvikling. Denne referansen bør reflektere et mest mulig nøytralt utviklingsløp med klart definerte forutsetninger for utviklingen - bygge på en "sannsynlig" utvikling der forutsetningene er mest mulig nøytrale.

Beregningene er gjennomført med utgangspunkt i siste tilgjengelige statistikk for sysselsetting og befolkning – basisår 2014. Registreringstidspunktet for sysselsetting er 4. kvartal, mens befolkningsdataene er per 31.12. Per dato foreligger også befolkningsdata per 31.12.15, men ikke endelige data hva angår befolkningens bevegelse – fødte, døde, inn- og utflytting. Når nærings- og befolkningsmodulene i PANDA kjøres sammen – felleskjøring – er en imidlertid avhengig av å benytte felles basisår. Befolkningsdataene for 2015 presenteres imidlertid, og fremkommer derved som avvik i forhold til beregningsresultat.

3.1.1 Sammenhenger i PANDA

Utviklingen i tråd med nasjonale forutsetninger kan altså beregnes direkte i den regional-økonomiske modellen PANDA. Videre kan bestemte konsekvenser knyttet til enkelte næringer/bedrifter legges på dette, slik at en kan gjennomføre beregninger hvor nasjonale forutsetninger kombineres med egne lokale forutsetninger.

Men dersom vi ønsker å se konsekvenser for arbeidsmarkedet, befolkning mv. i tillegg, må alle disse forholdene ses i sammenheng. Det er derfor gjennomført en analyse som innebærer at utviklingen i produksjon og sysselsetting knyttes sammen med utviklingen i befolkning og arbeidsstyrke. I tillegg til de økonomiske forutsetningene har vi derfor også måttet trekke inn forutsetninger om hvordan arbeidsmarkedet fungerer.

Beregningene som er gjennomført baseres på et opplegg hvor utviklingen i næringsliv (produksjon og sysselsetting), arbeidsmarked og befolkning behandles under ett. Ved dette beregningsopplegget vil "etterspørselssiden" på arbeidsmarkedet bli styrt av utviklingen i næringsliv og sysselsetting. "Tilbudet" blir i første omgang bestemt av arbeidsstyrken.

Ved eventuell ubalanse i markedet vil en klarering i neste omgang medføre endringer i pendling, flytting og arbeidsledighet. I tillegg til at dette kan gi endringer i arbeidsstyrken gjennom flytting, vil også inntekter og overføringer bli endret.

Dette påvirker igjen konsumutvikling, regional produksjon og sysselsetting. Utviklingen i det private konsum og produksjon, og sysselsetting knyttet til dette, vil derfor henge sammen med utviklingen i arbeidsmarked og demografi.

Dette beskriver i korthet hvilke sammenhenger som er forutsatt mellom næringsliv, arbeidsmarked og demografi når disse områdene behandles samtidig innenfor beregningsopplegget i PANDA

3.1.2 Regionale forutsetninger

Næringsmodellen (kryssløpsmodellen) i PANDA styres av utviklingsforløp i det som kalles eksogene sluttleveringer. dvs. av leveranser fra de regionale næringene som bestemmes av forhold utenfor regionen. Disse sluttleveringene omfatter følgende typer anvendelser som:

- a) eksport til utlandet
- b) leveranser (eksport) til resten av landet
- c) private, kommunale og statlige bruttoinvesteringer
- d) kommunalt og statlig konsum

Forløpet i de eksogene sluttleveringene er basert på beregninger i den nasjonale makromodellen - MODAG. Vekstratene som ligger i PANDA gir derved en regional utvikling som reflekterer et nasjonalt gjennomsnitt når det gjelder forutsetninger. Resultatet vil imidlertid reflektere regionspesifikke egenskaper i forhold til at de eksogene sluttleveringene har ulik sammensetning i forhold til landsgjennomsnittet, og at utviklingen i kryssleveringer, inntekter, overføringer og privat konsum avhenger av utviklingen i alle de regionale næringene og delvis av befolkningsutviklingen.

I selve modellen i PANDA kan dette styres på forskjellig vis, og det er også mulig å la all produksjon i en næring følge den nasjonale produksjonsutviklingen. Da sier vi at næringen er eksogent styrt i sin helhet, og den vil ha en utvikling helt uavhengig av den regionale utviklingen.

For noen næringer kan det være naturlig å velge en slik måte å styre på. Utviklingen i jordbruket vil f.eks. være lite påvirket av den regionale etterspørselsutviklingen. Her er det snarere generasjonsskifter, jordbruksoppkjøret og andre strukturelle forhold i næringa som påvirker utviklingen.

3.1.3 Regionale justeringer

Det er lagt inn forutsetninger om eksogen styring av følgende næringssektorer:

- 1 Jordbruk, jakt og viltstell: produksjon
- 3 Fiske og fangst: produksjon
- 4 Akvakultur (Fiskeoppdrett): produksjon
- 5 Utvinning av råolje og naturgass, rørtransport: produksjon
- 8 Fiskeforedling: produksjon.

Utviklingen i disse sektorene vil derved styres av de nasjonale forutsetningene om vekst, og ikke påvirkes av regionale strukturer og endringer. Endringene i disse sektorene påvirker dog øvrige sektorer.

Videre er følgende justeringer i datagrunnlaget gjennomført:

- Egendekning levert i Produktinnsats er justert ned i de sektorene som hadde negativ innenlands eksport - sektorene 10, 11, 18, 19, 20, 21, 22, 30 og 37. Det gir realistiske nivå for innenlands eksport, men samtidig blir ringvirkningene i disse næringene noe redusert.
- Egendekning for Kommunalt og Statlig konsum er justert opp for de respektive sektorene 49 Kommunal tjenesteyting og 50 Statlig tjenesteyting. Konsekvensen er at leveranser til kommunalt og statlig konsum i regionen øker og dominerer i pådraget for næringen, mens betydningen av innenlandsk eksport reduseres (som rimelig er)
- Egendekning for Investeringsleveranser fra sektor 26 Bygg og anlegg er justert opp for å dempe nivået på innenlands eksport.
- Vekst i kommunalt konsum fra sektor 49 Kommunal tjenesteyting er justert med historisk observert avvik i forhold til nasjonal utvikling (basert på å sysselsettingstall 2008-2014), det vil si at ratene er redusert med 2,2%. Det samme er gjort for statlig konsum fra sektor 50 Statlig tjenesteyting hvor ratene er redusert med 0,1%.
- Boligflytting som styrende for intern regional flytting nøytraliseres gjennom full dekning av etterspørsel og redusert attraktivitet. Sysselsettingsutviklingen styrer befolkningsutviklingen fullt ut.

Den regionale sysselsettingsveksten innen bergverksdrift de senere år påvirker de nasjonale vekstratene for sektoren i årene fremover. Dette ville bety at regionen ville få en prognostisert vekst innen næringen i årene fremover til tross for at aktøren SVG som teoretisk sett skulle utnytte disse mulighetene er konkurs (årsak til analysen). Med rådende priser på malm og selskapets økonomiske situasjon ville sannsynligvis et eksportpotensiale ha blitt utnyttet til forbedret lønnsomhet og ikke økt sysselsetting. Med bedriften konkurs har vi derfor valgt å sette den forutsatte/prognostiserte

utenlandske eksportveksten til 0,0. Dette reduserer den prognostiserte «naturlige» veksten innen næringen med 50-75 sysselsatte i perspektiv 2015.

3.1.4 Forutsetninger for demografisk utvikling

Følgende forutsetninger om demografi-variabler er lagt til grunn:

Yrkesfrekvenser: Regionspesifikke yrkesfrekvenser etter alder og kjønn. Ingen endring i yrkesfrekvenser i beregningsperioden.

Regioneksterne ut- og innflyttingsprofiler etter kjønn og alder: Glattede regionspesifikke flytterater basert på gjennomsnittet for 2008-2014. Flytteratene vil følgelig i stor grad reflektere flyttingen i en høykonjunkturperiode.

Fødselsfrekvenser: SSB kommunespesifikke fødselsfrekvenser (2013), regionalt veid og nivåjustert med utgangspunkt i perioden 2010-2014

Døds sannsynligheter: SSB fylkesspesifikke døds sannsynligheter (2013), regionalt nivåjustert med utgangspunkt i perioden 2010-2014.

3.1.5 Forutsetninger for regional arbeidsmarkedsklarering

Arbeidsmarkedsklareringen ved modellberegning i Panda foregår i to trinn. I første trinn klareres arbeidsmarkedet på regionnivå for et beregningsår. Det vil være ubalanse mellom endring i samlet sysselsetting (beregnet i næringsmodellen) og endring i samlet arbeidsstyrke (beregnet i befolkningsmodellen).

I første trinn fordeles denne ubalansen i endret sysselsetting og arbeidsstyrke på arbeidsledighet, regionekstern flytting og regionekstern pendling. Sammen med denne endringsubalansen kan en velge å ta med en andel (0-100%) av fjorårets samlede regionubalanse i den nye arbeidsmarkedsklareringen (turnoverandelen). I denne forbindelse, hvor det primære er å beregne konsekvensene av konkurransen ved Sydvaranger Gruve AS, er turnoverandelen satt til 5%. Ved nedleggelse av hjørnesteinsbedrifter vil en imidlertid kunne frykte at pessimismen brer seg, og at flyttetilbøyeligheten generelt sett stiger. Dette taler for at turnoverandelen burde økes – konsekvensene blir større enn det den aktuelle bedriftsnedleggelsen skulle tilsi.

I trinn to klareres arbeidsmarkedet internt i regionen for et beregningsår, ved at de yrkesaktive allokteres til arbeidsplassene i kommunene i en såkalt gravitasjonsberegning, der parameterne i en avstandsfunksjon bestemmer hvorvidt de yrkesaktive allokteres til arbeidsplass i egen kommune eller pendler eller flytter til andre arbeidsplasskommuner i regionen avhengig av avstand (reisetid).

Ut fra dette er det gjennomført beregninger med tre forskjellige utgangspunkt for tilpasning på arbeidsmarkedet:

a) LEDIGHET - tilpasning gjennom arbeidsledighet. På grunnlag av de historiske observasjonene synes det å være en tendens til at de som blir ledige foretrekker en tilpasning hvor de fortsatt kan bo i regionen framfor å flytte. En arbeidsmarkedstilpasning i form av ledighet framfor pendling/flytting er derfor relevant å ta i betraktning.

En slik tilpasning innebærer at alle endringer utbalanseres ved ledighet. Dette betyr igjen at endringer i arbeidsstyrke og befolkning blir minst mulig, og at induserte konsumvirkninger på grunn av endringer i arbeidsmarkedet blir svært beskjedne. (Eventuelle nye arbeidsplasser kan eliminere det negative utslaget helt, men det er ikke et aktuelt utgangspunkt for denne analysen.)

b) FLYTTING - tilpasning gjennom flytting Denne tilpasningen innebærer at alle endringer utbalanseres via flytting. Dette influerer direkte på nivåene for arbeidsstyrke og befolkning, og de induserte konsumvirkninger på grunn av endringer i arbeidsmarkedet blir også langt sterkere. En slik

tilpasningsform gir de mest drastiske utslag for arbeidsstyrke og befolkning, og representerer derfor en "i verste-fall"-løsning ved en negativ utvikling i sysselsettingen.

Opprettelse eller nedleggelse av større virksomheter i en region vil kunne representere sysselsettingsmessige impulser eller sjokk som naturligvis vil kunne påvirke den etablerte tilpasningen på arbeidsmarkedet, og påvirke de etablerte flytte-, pendle og ledighetsandeler, flyttetendensen beveger seg mot ytterpunktet 100% flytting

c) HISTORISK – tilpasning gjennom ledighet, pendling og flytting. Som nevnt vil ledighet- og flyttealternativene angi ytterpunktene i en sannsynlig utvikling. Gjennom et eget tilpasningsalternativ basert på historiske data, har vi forsøkt å angi en sannsynlig utvikling mellom disse ytterpunktene. Alternativet er basert på registrert og beregnet tilpasning for årene 2002, 2005, 2008 og 2014.

- Arbeidsledigheten er registrerte data i PANDA, som benyttes direkte.
- For beregning av arbeidsinnflytting og -utflytting forutsetter vi en yrkesaktivitet for regioneksterne flyttere etter kjønn og alder lik tilsvarende yrkesaktivitet i befolkningen. Sannsynligvis er yrkesfrekvensene blant flyttere høyere enn i befolkningen, noe som medfører at de beregnede flytteandelene kan bli noe underestimert.
- Brutto pendlingsdata er generert med utgangspunkt i brutto pendletall for hver kommune fra folketellingsåret og netto pendletall for basisåret fra PANDA. Pendlemønsteret i den nye beregnede pendlermatrisen vil være styrt av pendlemønsteret i folketellingsåret, mens omfanget av pendlingen vil være styrt av nettoppendlingen fra arbeidsmarkedsdataene i basisåret. Den pendlematrisen som estimeres forutsetter at forholdet mellom ut- og innpendling i store trekk vil være som i det valgte folketellingsåret. Pendlemønsteret vil være konjunkturavhengig, og slike beregninger vil nødvendigvis bli noe usikre.

I Tabell 3.1 og Tabell 3.2 fremgår de registrerte / beregnede arbeidsmarkedstilpasninger for Sør-Varanger.

Tabell 3.1 Arbeidsmarkedsklarering ved overskudd på arbeidskraft (andeler ut)

	Ber/ fakt tall				I prosent				Snitt	Snitt 02/05	Snitt 05/08	Snitt 08/14
	2002	2005	2008	2014	2002	2005	2008	2014				
Beregnet utflytting	329	295	276	346	33,0 %	32,8 %	32,0 %	39,3 %	34,3 %	32,9 %	32,4 %	35,6 %
Beregnet utpendling	516	483	533	446	51,7 %	53,8 %	61,7 %	50,6 %	54,5 %	52,8 %	57,8 %	56,2 %
Arbeidsledighet	152	120	54	89	15,2 %	13,4 %	6,3 %	10,1 %	11,2 %	14,3 %	9,8 %	8,2 %
SUM	997	898	863	881	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabell 3.2 Arbeidsmarkedsklarering ved underskudd på arbeidskraft (andeler inn)

	Ber/ fakt tall				I prosent				Snitt	Snitt 02/05	Snitt 05/08	Snitt 05/08
	2002	2005	2008	2014	2002	2005	2008	2014				
Beregnet innflytting	295	280	300	403	63,0 %	57,2 %	47,0 %	38,5 %	51,4 %	60,1 %	52,1 %	42,8 %
Beregnet innpendling	173	210	338	645	37,0 %	42,8 %	53,0 %	61,5 %	48,6 %	39,9 %	47,9 %	57,2 %
SUM	468	490	638	1048	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Den sterke oppbyggingen ved SVG forutsettes å ha påvirket arbeidsmarkedstilpasningen i regionen. Etter konkurransen forutsettes tilpasningen reversert og den historisk baserte arbeidsmarkedsklareringen satt lik snittet for 02/05.

Konklusjon: Dette gir to ytterpunkter for tilpasning på arbeidsmarkedet, med et tredje antydnet nivå innenfor disse ytterpunktene. Alternativene blir benyttet både i referanse- og konsekvens-beregningene.

Som nevnt kunne vi alternativt også ha valgt et tredje ytterpunkt, hvor all endring fanges opp gjennom endring i pendling. En slik løsning ville stort sett ha samme effekt på utviklingen i arbeidsstyrke og befolkning som en ledighetsløsning. En løsning med pendlere fremfor ledige vil imidlertid gi noe høyere inntekter og dermed høyere lokalt konsum.

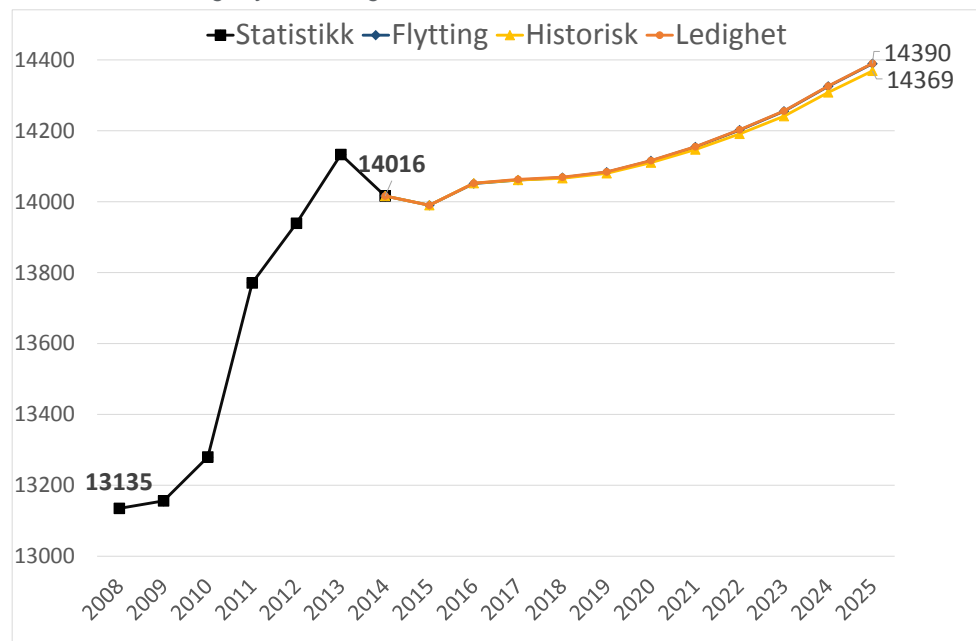
Ovennevnte forutsetninger gir en arbeidsmarkedsstyrt befolkningsutvikling hvor konsekvensene av aktivitetsendringer i næringslivet også kan avleses som endringer i befolkningen.

3.2 Utviklingen i regionen

3.2.1 Sysselsetting

Når en legger forutsetningene i PANDA med regionale tilpasninger til grunn for å fremskrive sysselsetting og befolkning får en et bilde som vist i Figur 3.1 nedenfor hva angår sysselsetting.

Figur 3.1 Referanseutvikling i sysselsettingen for Øst-Finnmark 2008/2014-2025

Registrert sysselsetting i 2014 er på 14 016 etter å ha vokst med 881 tilsvarende 7% fra 2008. Da er sysselsettingen redusert med nærmere 1% i 2014 eller om lag 115 sysselsatte. Dette kan være tilfeldige/naturlige svingninger. Prognosen frem mot 2025 gir en vekst på 350-375 sysselsatte tilsvarende 2,5-2,7%. Veksten per år vil da ligge på 0,25% eller vel 35 sysselsatte. De første årene ligger imidlertid sysselsettingen flat og veksten kommer først i slutten av perioden. Dette kan bidra til at flytteterskelen senkes – troa på fremtiden svekkes, jfr. tendensen ut over på 90-tallet da AS Sydvaranger ble avviklet.

Vi ser at utviklingen er tilnærmet lik for de tre tilpasningsalternativene. Ledighetsalternativet representerer den gunstigste utviklingen, der antall sysselsatte går mot 14 390, mens det historisk tilpassa alternativet er det mest ugunstige. Differansen fremkommer som følge av at konsumet til de som flytter faller bort.

Prognosen presenteres tallmessig og sektorvis i tabellen nedenfor. Utviklingen i hver sektor er preget av den nasjonale utviklingen, samtidig som det er tatt hensyn til fylkesspesifikke etterspørselsforhold ved nedbrytingen til fylkesnivå.

Tabell 3.3 Sektorvis utvikling 2014-2025 – Referansealternativ med ledighet som arbeidsmarkedstilpasning

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Primærnæringer	950	956	958	956	954	951	947	941	937	931	925	919
Fiskefor./Nær.m.prod.	667	674	679	681	681	682	686	688	690	693	695	697
Bergverksdrift	408	416	415	413	410	408	408	406	405	404	403	401
Annen industri	555	552	550	546	542	539	538	536	535	534	535	536
Kraft & Vann / B & A	1148	1155	1159	1162	1160	1160	1165	1166	1169	1174	1179	1184
Varehandel/Hotell	1686	1653	1637	1616	1593	1572	1559	1545	1530	1522	1518	1512
Transport	833	836	836	835	830	828	830	830	831	833	838	841
Post og tele	169	168	169	171	171	172	172	173	174	175	175	176
Forretningsmessig tj	1160	1175	1194	1206	1219	1232	1244	1255	1268	1280	1292	1304
Private tjenester	609	596	613	608	610	608	601	601	598	592	590	586
Kommunale tjenester	3711	3717	3729	3736	3744	3756	3770	3791	3809	3829	3851	3872
Statlige tjenester	2079	2092	2113	2134	2155	2176	2196	2221	2255	2290	2326	2362
Uspesifisert	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SUM sysselsetting	14016	13990	14052	14063	14069	14084	14116	14155	14203	14256	14326	14390

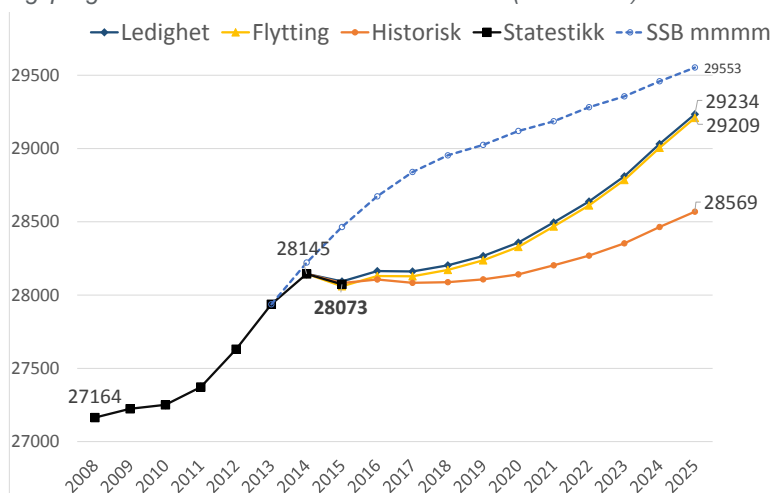
Vekstnæringen i denne fremskrivningen er Statlig tjenesteyting som forutsettes å øke med 280 sysselsatte tilsvarende 13,6%. Forretningsmessige tjenester forventes å øke med 144 eller 12,4% mens Varehandel og hotell reduseres med vel 10% eller 174 sysselsatte. Med en forventet vekst i kommunale tjenester på 161 bæres fremskrivningen / forventa utvikling av offentlig sektor. Spesielt i forhold til kommunal sektor er endringer i det kommunale inntektssystem og strukturer et usikkerhetsmoment i denne sammenheng.

3.2.2 Befolkningsutvikling

I forhold til den nedenfor presenterte befolkningsutvikling finner vi grunn til innledningsvis å presisere at denne er avledet av den prognostiserte sysselsettingsutviklingen i regionen via forutsetningene om arbeidsmarkedstilpasning. Et vesentlig element i denne sammenheng, vil selvsagt være tilgang og priser på boliger. Som nevnt i innledning er dette elementet nøytralisert i analysen hvor sysselsettingsutvikling og konsekvenser av aktivitetsendringer i næringslivet er fokusert. De presenterte utviklingsbaner for befolkningsutvikling må også ses i lys av denne forutsetningen.

De tre alternative tilpassingsformene til arbeidsmarkedet gir ulik utvikling i befolkningen. Dette er vist i figur 3.4 nedenfor.

Figur 3.2 Befolkningsprognose 2008/2014-2025 – Øst-Finnmark (Referanse)

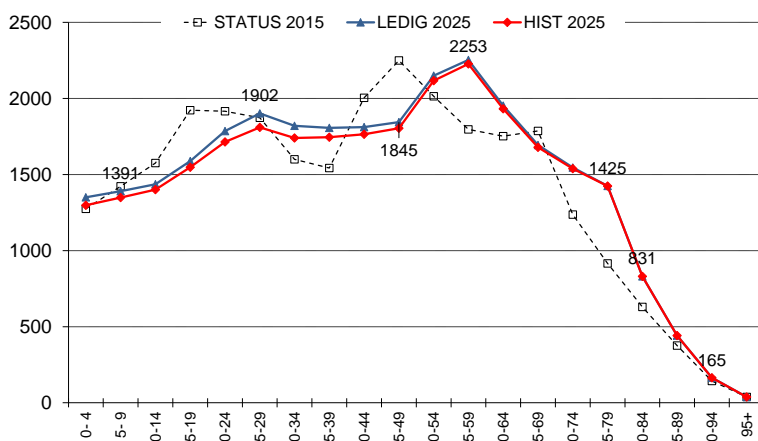
Folketallet i regionen har økt med 909 fra 2008 til 2015, fra 27 164 til 28 073. Dette tilsvarer en økning på 3,3% i perioden og et snitt per år på 130 personer. I alternativene hvor ubalansen på arbeidsmarkedet blir utbalansert gjennom flytting eller ledighet, vil folketallet øke med knappe 1 100 til vel 29 200 fram mot år 2025. Det vil være en økning i forhold til 2014 på 3,9% og et snitt per år på nærmere 100 personer.

Alternativet med den historisk betinga tilpasningen vil kun gi en vekst på vel 400 tilsvarende 1,5% eller 40 personer per år. Hvis denne historiske tilpasningen legges til grunn, vil det bety at innbyggertallet tilnærmet flater ut på dagens nivå.

Fremskrivningene gir også forskjeller i befolkningens alderssammensetning. I Figur 3.3 er resultatene av de alternative arbeidsmarkedstilpasningene i perspektivåret 2025 sammenholdt med dagens situasjon – 2015.

Figur 3.3 Alderssammensetning ved alternativ arbeidsmarkedstilpasning (Ledig – tall over)

I forhold til dagens alderssammensetning vil samtlige tilpasningsalternativer føre til en reduksjon i befolkningsgruppen under 30 år. Ledighetsalternativet gir vel 500 færre enn i dag mens det blir 1 800 flere i aldersgruppen over 50 år. Dette gjelder også ledighetsalternativet hvor nettoflyttingen er lik null - det flytter totalt sett det like mange ut som inn.

Fødselshyppigheten er størst i gruppen 20-35 år. Når denne gruppen reduseres i antall reduseres fødselstallene. Derved kan en si at når aldersgruppen 20-40 år reduseres drar den også med seg aldersgruppen 0-10 år. I de presenterte prognosene opprettholdes aldersgruppen 20-35 år i antall, men gruppen blir eldre.

3.2.3 Arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet er koblingen mellom sysselsetting og befolkningsutvikling. I Tabell 3.4 nedenfor er noen sentrale resultat knyttet til referansealternativet og de forutsatte arbeidsmarkedstilpasningene presentert.

Tabellen viser at både Ledighet- og Flytte-tilpasningene «fryser» pendlingen og veksten i sysselsettingen bidrar til en viss økning i innflyttingen. Den Historisk betinga/beregna arbeidsmarkedstilpasningen tillater økt innpendling eller redusert utpendling og kompenserer den økte ubalansen gjennom redusert innflytting – og dermed redusert befolkningsvekst. Økt innpendling eller redusert utpendling korrigeres befolkningsmessig gjennom redusert innflytting eller økt utflytting.

Dette er modellmessige forutsetninger i arbeidsmarkedet som påvirker/bestemmer befolkningsprognosene. Det viser også at den prognostiserte sysselsettingsutviklingen gir et balansert arbeidsmarked med mulighet for en svak økning i befolkningen. En videreføring av situasjonen en har hatt de senere årene med lav arbeidsledighet og voksende innbyggertall.

Tabell 3.4 Arbeidsmarkedstilpasning i referansealternativet

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ledighet												
Fødselsoverskudd	-35	-32	-29	-30	-31	-30	-31	-33	-32	-34	-35	-36
Nettflytting	246	-19	100	27	73	95	122	171	175	206	255	239
Nettopendling	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297
Arbeidsledige	361	373	361	351	340	331	321	313	305	297	290	283
Flytting												
Fødselsoverskudd	-35	-32	-30	-30	-31	-31	-32	-33	-32	-34	-36	-36
Nettflytting	246	-53	100	28	74	96	124	172	176	207	256	240
Nettopendling	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297	-297
Arbeidsledige	361	352	341	332	322	313	305	297	290	283	277	271
Historisk												
Fødselsoverskudd	-35	-32	-30	-31	-32	-33	-34	-36	-37	-41	-43	-46
Nettflytting	246	-30	53	9	37	51	68	99	104	124	156	149
Nettopendling	-297	-308	-277	-266	-245	-218	-185	-141	-97	-47	14	69
Arbeidsledige	361	355	344	334	324	315	306	298	290	283	276	269

Ut fra dette finner vi også å understreke at referansealternativet primært er etablert som en nøytral referansebane for å beregne konsekvensene – ringvirkningene – av konkursen ved AS Sydvaranger Gruve. Men det er selvsagt også ønskelig å kunne bruke en troverdig utviklingsbane for bruk i øvrige planlegging.

4 Konsekvenser av konkursen

4.1 Generelt

I det forrige kapittelet er det gjengitt beregninger av en referanseutvikling for sysselsetting og befolkning på regionnivå. I dette kapittelet vil det bli beskrevet tilsvarende konsekvens-beregninger hvor endringer i sysselsettingen som følge av konkursen ved Sydvaranger Gruve AS er lagt på toppen av den samme referanseutviklingen. Dette gir det som omtales som konsekvensalternativet, og hvor konsekvensen av utviklingen fremkommer som differansen mellom referansealternativet fra forrige kapittel og dette konsekvensalternativet.

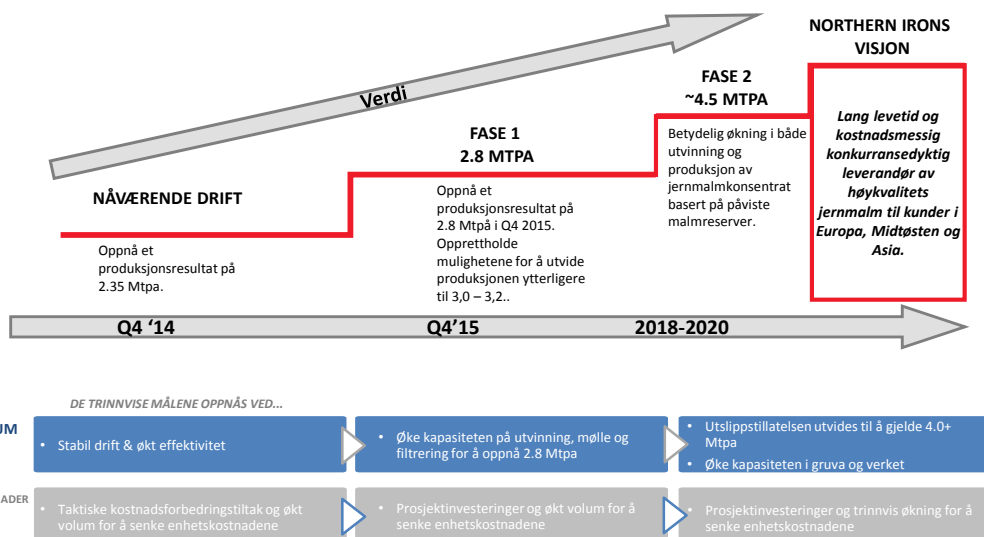
Referansealternativet ble beregnet med tre forskjellige forutsetninger om tilpasning på arbeidsmarkedet slik at en i realiteten har tre referansealternativ. Det samme er gjort med konsekvensalternativet - et alternativ hvor endringer i arbeidsmarkedsbalansen klareres med ledighet (ingen flytter) og et annet alternativ hvor endringer i arbeidsmarkedet klareres med flytting (ingen endring i ledighet). Pendlingen holdes på dagens nivå i begge alternativene. I det tredje alternativet baseres endringene i arbeidsmarkedet på historisk registrert tilpasninger med fordeling mellom pendling, ledighet og flytting.

Omfanget av regionale ringvirkninger som følge av konkursen vil ha sammenheng med størrelse og sammensetning av de regionale underleveranser til virksomheten samt tap av direkte sysselsetting i bedriften. Opplysninger om disse forhold er gitt direkte fra SVG og bearbejdet av Norconsult AS for bruk i PANDA.

4.2 Sydvaranger Gruve AS

Som nevnt gjennomføres beregningene med utgangspunkt i siste sammenfallende statistikk for sysselsetting og befolkning – basisår 2014, jfr. kapittel 3.1. Beregningene baseres i tillegg på tilstilt informasjon fra SVG. Informasjonen har vært knyttet til interne utviklingsplaner, budsjett-, regnskaps- og ressursdata – alt stilt til disposisjon for Norconsult uten restriksjoner, men i forståelse av at materialet ble handtert konfidensielt og nøytralisert før bruk. Detaljrikdommen må sies å være et pre, men det har også betydd betydelig arbeid i forhold til strukturering for bruk til formålet.

VERDISKAPNINGSTRATEGI (Roadmap)

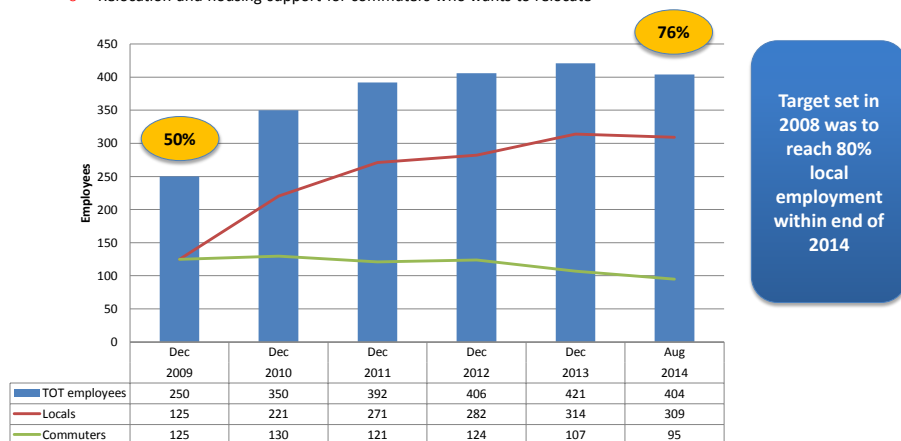
4.2.1 Personell

I innledningen, kapittel 1.1 Bakgrunn ble selskapets verdiskapningsstrategi presentert, jfr. presentasjon over. I henhold til vedlegg 6.1 passerte SVG en omsetning på 1,0 mrd kroner i 2011 og økte denne til rundt 1.2 mrd kr de påfølgende år.

Nedenfor er utviklingen i antall ansatte presentert og fordelt på lokalt ansatte og pendlere.

HR BUSINESS DRIVERS – LOCAL EMPLOYMENT

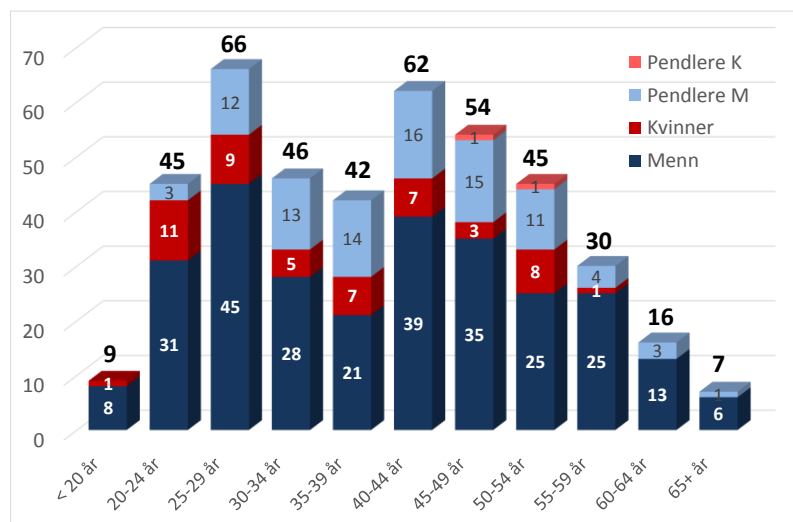
- Local unemployment has been/is exceptionally low: 1,5% - 2% the last years
- Initiatives to reach goal:
  - Local Apprentices / Education and training
  - Replace commuters who ends employment only with local agreements
  - Relocation and housing support for commuters who wants to relocate

Som vist var antall ansatte økt fra 250 i 2009 til vel 400 i 2014. Antall lokalt ansatte var i 2009 på 125 tilsvarende 50% av de ansatte. Høsten 2014 var denne andelen oppe i 76% mot en målsetting på 80.

I spesifisert personelloversikt per desember 2014 er antall ansatte listet til 422 fordelt på 54 kvinner og 328 menn. Dette antallet har som en ser ligget stabilt fra 2011 til og frem mot konkursen i 2015. Figur 4.1 nedenfor viser antall ansatte inkludert pendlere fordelt på alder og kjønn og nedenfor med nasjonalitet og angitt ansettelsesforhold i sidefelt.

Figur 4.1 Ansatte fordelt på alder og kjønn

Ansettelsesforhold

Fast ansatt	375
Tilkallingsvikar	10
Lærling	9
Vikar/midlertidig	26
Prosjekt ansatt	2

Nasjonalitet

NORGE	366
SWEDEN	37
FINLAND	7
LITAUEN	1
CANADA	1
AUSTRALIA	5
RUSSIAN	2
POLEN	1
INDIA	1
ICELAND	1

Som en ser er 120 av de ansatte under 30 år mens 53 er over 55 år. Av disse er henholdsvis 21 og 1 kvinner. Antall registrerte pendlere er 94 hvorav 2 kvinner og 92 menn. I gruppen under 30 år finner en 15 mannlige innpendlere tilsvarende 12,5% mens en i gruppen over 55 år finner 8 tilsvarende 15%. Gruppen 30-54 år teller 249 ansatte hvorav 73 innpendlere eller nærmere 30% av gruppen.

Av de 94 innpendlerne (FIFO/DIDO⁹) er 34 bosatt i Sverige, 8 i Finland, 1 i Polen og de øvrige 51 i Norge. Av de norske er 19 fra Finnmark – Alta 4, Kautokeino 4, Tana 3, Vardø 3, Vadsø 2 samt Lebesby, Nesseby og Porsanger med 1 hver. Av de øvrige er 10 bosatt i Troms, 10 i Nordland, 6 i Sogn og Fjordane og de øvrige 6 fordelt på 5 sør-norske fylker

Utdanning (2013)

Høyere utdanning - lang	12
Høyere utdanning - kort	25
Fagskole	6
Videregående	129
Videregående - ikke fullført	19
Grunnskole	142
Ukjent	13

Over er gjengitt registrert utdanning hos de ansatte ved SVG i 2013. Registreringen teller totalt 346 og utgjorde da vel 80% av de ansatte.

På bakgrunn av spesifikk lønnsespesifikasjon er lønnsutgiftene i 2014 inkludert overtid og tillegg summert til 257 mill kr hvilket gir en lønn per årsverk på knappe 600 000 kr. Antall årsverk er summert til 432 fordelt på de 422 ansatte hvorav 94 var innpendlere.

Disse dataene benyttes som input i PANDA for beregning av induserte virkninger av konkursen.

4.2.2 Varer og tjenester

Bedriftens kjøp av varer og tjenester til drift og investering fremkommer av leverandørreskontroen. Denne er gjort tilgjengelig for Norconsult for årene 2009 til og med oktober 2014. Reskontroen er

⁹ FIFO = Fly in, fly out / DIDO = Drive in, drive out

sortert geografisk ved hjelp av postnummer og på de 50 sektorene i PANDA ved bruk av innhentede NACE-/næringskoder.

Tabell 4.1 *Kjøp av varer og tjenester til drift og investering inklusive merverdiavgift (1000 kr)*

SVG (1000 kr)	2009	2010	2011	2012	2013	10.2014	2009-14	SNITT/år
Samla innkjøp	504 775	719 791	884 114	977 220	873 548	833 931	4 793 379	821 722
Øst-Finnmark	190 532	260 970	319 165	289 279	272 127	237 732	1 569 805	269 109
Herav Sør-Varanger	175 369	220 748	287 548	259 564	243 463	205 879	1 392 571	238 727
Nord-Norge	253 947	282 648	339 960	311 208	290 658	260 932	1 739 354	298 175
Ekskl. Øst-Finnmark	63 415	21 678	20 796	21 929	18 531	23 200	169 549	29 065
Norge	424 924	611 205	751 606	763 894	707 125	646 274	3 905 028	669 433
Sør-Norge	170 978	328 557	411 646	452 686	416 467	385 342	2 165 674	371 258
Utlandet	79 851	108 586	132 508	213 327	166 422	187 657	888 351	152 289

SVG (prosent)	2009	2010	2011	2012	2013	10.2014	2009-14	SNITT/år
Samla innkjøp	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Øst-Finnmark	37,7	36,3	36,1	29,6	31,2	28,5	32,7	32,7
Herav Sør-Varanger	34,7	30,7	32,5	26,6	27,9	24,7	29,1	29,1
Nord-Norge	50,3	39,3	38,5	31,8	33,3	31,3	36,3	36,3
Ekskl. Øst-Finnmark	12,6	3,0	2,4	2,2	2,1	2,8	3,5	3,5
Norge	84,2	84,9	85,0	78,2	80,9	77,5	81,5	81,5
Sør-Norge	33,9	45,6	46,6	46,3	47,7	46,2	45,2	45,2
Utlandet	15,8	15,1	15,0	21,8	19,1	22,5	18,5	18,5

SVK har for årene 2009 til og med oktober 2014 kjøpt varer og tjenester til drift og investeringer for nærmere 4,8 mrd kr tilsvarende 821,7 mill kr i snitt per år. 32,7% av innkjøpene tilsvarende 270 mill kr per år er levert av bedrifter i Øst-Finnmark. Av dette er nærmere 90% tilsvarende 238,7 knyttet til bedrifter i Sør-Varanger kommune. Heri ligger også en beregnet lokal/regional andel fra firma med adresse utenfor Øst-Finnmark, men hvor aktiviteten har vært drevet gjennom avdelinger eller ansatte med bo og arbeidssted Sør-Varanger eller Øst-Finnmark. I gjennomsnitt er 30% tilsvarende 90 mill kr av deres leveranser gitt tilhørighet til regionen, jfr. Tabell 4.2 nedenfor.

Tabell 4.2 *Leverandører med avdeling/ansatte i Sør-Varanger - forutsatt lokal leveranseandel*

Firma	Leveranse (1 000 kr)	Postnr	Sted	2009-14	SNITT/år	Lokal andel
Pon equipment as		598	OSLO	657 626	112 736	40 %
Statoil Norge AS		369	OSLO	458 587	78 615	10 %
Atlas Copco Anlegg og Gruveteknikk		1405	LANGHUS	287 688	49 318	40 %
EPC-NORGE AS		3070	SANDE	210 329	36 056	30 %
Albatross Forpleining AS		5179	GODVIK	52 464	8 994	33 %
Berg Hansen		8400	SORTLAND	28 116	4 820	10 %
Multiconsult AS		213	OSLO	18 946	3 248	20 %
Tools-Nord AS fakturasenter		8512	NARVIK	17 701	3 035	20 %
Munck Cranes AS		5257	KOKSTAD	13 986	2 398	50 %
Norconsult		1338	SANDVIKA	13 429	2 302	20 %
Solar Norge AS		2060	GARDERMOEN	8 216	1 409	20 %
Toma-Barentsrent AS		9751	HONNINGSVÅG	5 827	999	100 %

I konsekvensanalysen er Øst-Finnmark definert som funksjonell region og det er ringvirkningene knyttet til denne regionen som skal beregnes. Kjøp av varer og tjenester for 1 569 805 mill kr tilsvarende 238,7 mill kr per år er justert for merverdiavgift og lagt inn i PANDA som grunnlag for beregningene.

I Tabell 4.3 er den regionale leveransen presentert fordelt på 12 aggregerte sektorer/næringer. De indirekte virkningene beregnes i PANDA med utgangspunkt i 50 næringer. Dette som følge av at næringene er forskjellige med hensyn til bruk av råvarer og arbeidskraftintensitet.

Fordelingen av leveransene er derfor i utgangspunktet fordelt på 50 sektorer, men her presentert på de aggregerte sektorene som også benyttes i øvrige sammenhenger – presentasjoner.

Tabell 4.3 Sektorfordelte leveranser

Næring	Beløp 1000 kr	%
Primærnæringer	3 582	0,2
Fiskefor./Nær.m.prod.	710	0,0
Bergverksdrift	34 590	2,2
Annen industri	592 738	37,8
Kraft & Vann / B & A	347 605	22,1
Varehandel/Hotell	219 659	14,0
Transport	224 463	14,3
Post og tele	928	0,1
Forretningsmessig tj	121 519	7,7
Private tjenester	5 312	0,3
Kommunale tjenester	9 322	0,6
Statlige tjenester	9 378	0,6
Uspesifisert	-	0,0
SUM næringer	1 569 805	100

4.3 Regionale konsekvenser

Ved at Sydvaranger Gruve AS er konkurs faller de samlede leveransene til bedriften umiddelbart bort. Leverandørenes tid til omstilling og tilpasning blir kort og fører ofte til nye utfordringer - spesielt i et regionalt begrenset marked hvor «hovednæringen» (ved siden av offentlig virksomhet) avvikles.

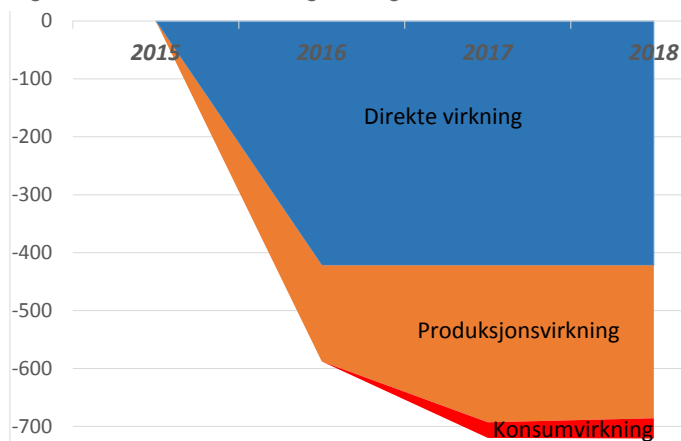
Hvordan tilpasser en arbeidstaker som mister jobben sin seg en slik situasjon? Arbeidsledighet, pendling, flytting og uføretrygding er pekt på tidligere og er de sannsynlige tilpasningsvariantene. Men når skjer dette? Alternativene er personlig relatert og dermed blir tidspunkt for endringene vanskelig å handtere i prognostiseringen av fremtiden.

4.3.1 Sysselsettingskonsekvenser

Konsekvensene for sysselsettingen vil til dels være avhengig av tilpasningen på arbeidsmarkedet. Det er derfor gjennomført beregninger med de tre alternative tilpasningsformene ledighet, flytting og historisk som for referansealternativet.

I figuren nedenfor er ringvirkningene av bedriftens virksomhet illustrert. Beregningene er basert på aktivitetsnivået i 2014 med endringer som følger av konkursen 18. november 2015. Konsekvensene er modellmessig lagt inn med tap av 100% av sysselsettingen i 2016 mens effekten av bedriftens kjøp av varer og tjenester er fordelt likt

Figur 4.2 Konsekvens/ringvirkninger av konkurs ved SVG

Det blå feltet viser den direkte reduksjonen i SVG som i basisåret 2014 er oppsummert til 422 ansatte.

Det midterste oransje feltet viser de indirekte produksjonsvirkninger - virkningen av at SVK sine kjøp av varer og tjenester i regionen stopper opp. Dette er beregnet gjennom ledighetsalternativet – konsumvirkningene isoleres. Ved at de som mister arbeidet blir boende i regionen opprettholdes inntektene ved ledighetstrygd, pendling o.l. og derved

også deres etterspørsel - selv om den sannsynligvis vil reduseres over tid. Den indirekte produksjonseffekten er beregnet å bety en reduksjon i regionens øvrige næringsliv på 166 sysselsatte i 2016 voksende til 271 i 2017, jfr. forutsetning om kun 50% effekt i 2016.

Den nederste røde feltet viser reduksjon i sysselsettingen knyttet til ansattes kjøp av varer og tjenester i regionen. Denne beregnes ved at de som blir uten arbeid flytter. Effekten blir større ved at det oppstår induserte konsumvirkninger i tillegg til SVGs innkjøps-/produksjonseffekter - konsumet til de som flytter faller bort. Den beregnede konsumeffekten av dette tilsvarer 35 sysselsatte.

Den samlede indirekte virkning av konkursen ved SVG reduksjoner vil utgjøre inntil 306 sysselsatte (271+35). Disse kommer på toppen av den direkte reduksjonen på 422. Dette gir en regional ringvirkningsfaktor på 1,7. Virksomheten ved SVG med sine 422 ansatte har bidratt til en samlet sysselsetting i regionen Øst-Finnmark på 720.

I Tabell 4.4 nedenfor presenteres den prognostiserte sysselsettingen etter konkursen ved SVG. Ringvirkningene fra denne aktiviteten er da fjernet og utviklingen i referansekjøringene med PANDA videreføres uten dette insitamentet i næringsutviklingen.

Tabell 4.4 Sysselsettingsprognose - Konsekvensberegnet SVG konkurs

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Primærnæringer	953	959	950	956	958	956	954	951	947	941	937	931	925	919
Fiskefor./Nær.m.prod.	632	656	667	674	678	680	680	681	685	687	688	692	694	696
Bergverksdrift	381	383	408	416	413	410	407	405	405	404	403	401	400	399
Annen industri	561	573	555	552	502	449	447	446	447	447	447	449	451	453
Kraft & Vann / B & A	1088	1147	1148	1155	1144	1132	1131	1131	1136	1137	1142	1147	1152	1158
Varehandel/Hotell	1673	1748	1686	1653	1609	1568	1545	1526	1515	1502	1488	1482	1478	1474
Transport	726	824	833	836	815	796	792	792	794	795	797	800	805	810
Post og tele	225	188	169	168	167	167	168	168	168	169	170	171	172	173
Forretningsmessig tj	1131	1144	1160	1175	1175	1172	1184	1197	1210	1220	1234	1246	1258	1271
Private tjenester	538	594	609	596	592	575	576	574	569	570	568	563	561	558
Kommunale tjenester	4019	3865	3711	3717	3722	3725	3732	3744	3758	3780	3798	3817	3840	3860
Statlige tjenester	1961	2011	2079	2092	2112	2132	2153	2174	2193	2219	2253	2288	2324	2360
Uspesifisert	51	41	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aktivitetssysselsetting				-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422
SUM sysselsetting	13939	14133	14016	13568	13463	13341	13347	13368	13406	13450	13503	13562	13638	13707

Sektoren bergverksdrift ligger inne i prognosen med en fremtidig sysselsettingseffekt på vel 400. Denne aktiviteten nøytraliseres av aktivitetssysselsettingen SVG som oppsummert foran er 422 ansatte og 432 årsverk. Når dette antall er større enn registrerte sysselsatte kommer dette som følge av sysselsatte på korttidsopphold som ikke fanges opp av den registerbaserte sysselsettingsstatistikken. I 2014 var det registrert 83 sysselsatte på korttidsopphold innen sektoren Utvinning og bergverksdrift hvorav 43 innen Bryting av metallholdig malm – SVG.

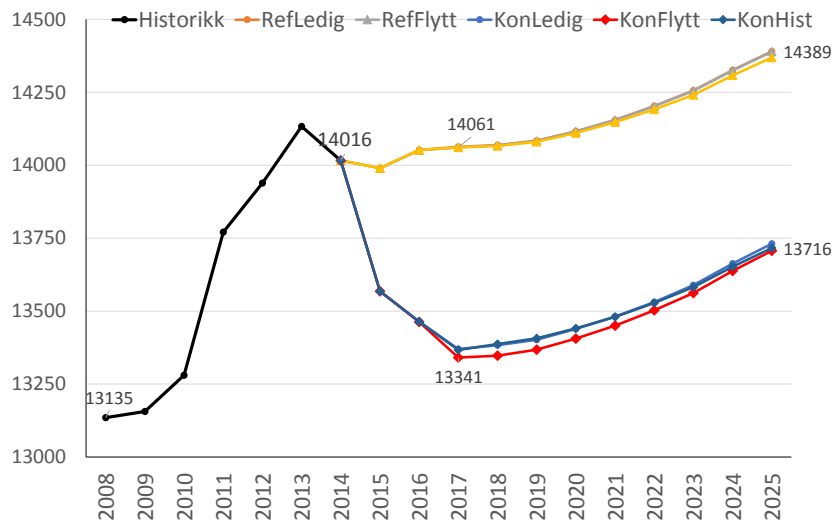

Konkursen bidrar til at det regionale/kommunale næringsliv mister årlige leveranser for nærmere 270 mill kr. Denne forskjellen sammen med redusert konsum fra 422 ansatte (med familier) er beregnet til å utgjøre om lag 720 sysselsatte. Den største reduksjonen kommer i sektoren Annen industri med nærmere 100 sysselsatte i perspektiv 2017. Andre sektorer som får en merkbar reduksjon er Bygg og anlegg, Forretningsmessig tjenesteyting, Private tjenester, Transport og Varehandel/Hotell, jfr. sektorfordelingen av regionale innkjøp i Tabell 4.3.

4.3.2 Sysselsettingsutviklingen

Foran er konsekvensene av konkursen ved SVG i hovedsak presentert tallmessig som endring i forhold til referansealternativet. Nedenfor sammenstilles alternativene inkludert referansealternativet og den historiske utviklingen hva angår sysselsetting. Ledighetsalternativene vil som en ser bli liggende noe over de respektive flyttealternativ – konsumvirkningen opprettholdes, jfr. tidligere merknader og vedlegg.

Figur 4.3 Konsekvensberegnet sysselsettingsutvikling i Øst-Finnmark (Referansebasis)

Figuren viser at tap/reduksjoner i sysselsettingen i den størrelsesorden det her er snakk om vil bidra til å senke aktiviteten i regionen til nivået i 2010. Fram mot år 2020 betyr referanse-alternativet at sysselsettingen vil ligge på dagens nivå. I dette perspektivet fører konkursen ved SVG til at sysselsettingen i Sør-Varanger reduseres med rundt 700 personer avhengig av tilpasningen til arbeidsmarkedet (ledighet/flytting).

4.3.3 Arbeidsmarked

Tabell 4.5 nedenfor viser de sentrale tilpasninger mellom arbeidsplasser og befolkningsutvikling.

Tabell 4.5 Konsekvensberegningene med alternative arbeidsmarkedstilpasninger

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ledighet												
Fødselsoverskudd	-35	-32	-29	-32	-34	-34	-36	-37	-37	-40	-41	-42
Nettoflytting	246	-19	-19	-19	44	65	95	144	150	184	235	219
Nettopendling	-297	-297	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391
Arbeidsledige	361	373	781	846	810	777	745	715	686	659	634	610
Flytting												
Fødselsoverskudd	-35	-32	-30	-49	-53	-52	-51	-51	-49	-49	-49	-49
Nettoflytting	246	-53	-697	-159	80	110	138	184	188	221	270	253
Nettopendling	-297	-297	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391	-391
Arbeidsledige	361	352	334	314	304	296	288	281	274	268	262	257
Historisk												
Fødselsoverskudd	-35	-32	-30	-38	-41	-41	-42	-44	-45	-48	-50	-53
Nettoflytting	246	-30	-243	-65	36	42	57	87	93	115	148	141
Nettopendling	-297	-308	-628	-662	-626	-589	-547	-495	-443	-384	-315	-252
Arbeidsledige	361	355	396	394	381	369	357	346	336	326	316	307

Etter konkursen ved SVG gir ledighetsalternativet en økning i ledighetstillene fra dagens nivå på 360 til nærmere 850 i 2017 – en økning på nærmere 500. Frem mot 2025 reduseres ledigheten igjen med nærmere 250. Nettopendlingen øker fra 2015 til 2016 som følge av at innpendlingen til SVG forsvinner og holdes stabilt utover i perioden. Samtidig gir sysselsettingsutviklingen grunnlag for økt innflytting frem mot 2025.

Flyttealternativet gir samme utslag som ledighetsalternativet med hensyn til pendling. Antall arbeidsledige øker noe i tilknytning til konkursen for så å reduseres med 100 frem mot perspektivåret 2025. Konkursen gir en umiddelbar/modellmessig reaksjon ved at netto innflytting i 2014 på 246 endres til en negativ nettoutflytting på 700 i 2016 – en forverring i flyttestrømmen på 950. Som følge av flyttingen reduseres fødselsoverskuddet – befolkningen blir eldre.

Gjennom den historisk betinga tilpasningen dempes ekstremutslagene i flytte- og ledighetsalternativene. Nettopendlingen øker – flere pendler ut enn inn – etter konkursen. Frem mot horisontåret normaliseres imidlertid denne situasjonen seg. Også nettoutflyttingen forverres etter konkursen, men utvikler seg positivt videre utover i perioden. Fødselsoverskuddet utvikler seg imidlertid enda mer negativt enn i ledighets og flyttealternativet.

Den forsterkede utflyttingen vil ut fra forutsetningene skje i årene 2016-17. Det vil si tilnærmet umiddelbart etter konkursen. Dette må anses som modellmessige tilpasninger. I virkeligheten vil sannsynligvis en flytting forskyves noe i tid. En som mister arbeidet vil i første omgang lete etter nytt arbeid i regionen eventuelt søke pendler-alternativer. Dersom ikke dette lykkes eller at pendleralternativet blir for belastende vil flytting aktualiseres.

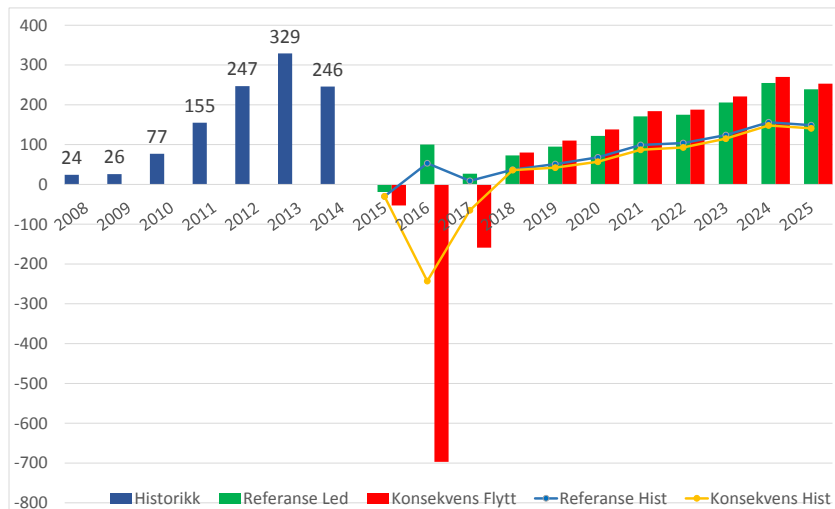
4.3.4 Befolkningsendring

Forutsetningene for tilpasning til arbeidsmarkedet gir også grunnlag for å vurdere trendene i regionens befolkningsutvikling på bakgrunn av konkursen ved SVG.

Nettoflytting

Flyttetallene som blir regnet ut avhenger av aldersfordeling og flyttefrekvenser i modellen samt ubalansen i arbeidsmarkedet, jfr. forutsetninger i referansealternativet

Figur 4.4 Registrert og alternativt beregnet nettoflytting

Som vist i figuren er det en gjennomsnittlig netto innflyttingen til Øst-Finnmark på 157 per år i perioden 2008-2014. I den prognostiserte perioden vises de historisk baserte fremskrivningene som linjediagram.

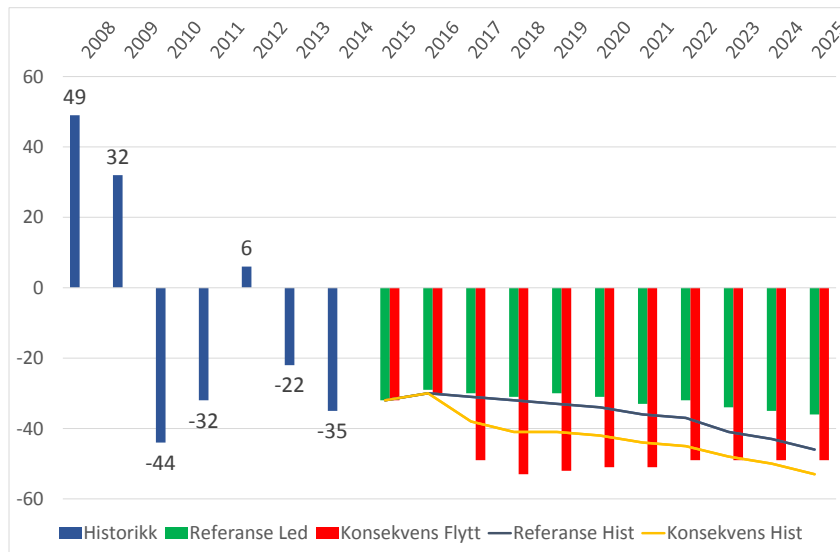
Ser en på flyttetilpasningene gir referansealternativet en netto flytting i 2015-25 på til sammen 1 444 personer eller 131 personer i snitt per år. Konkursalternativet (konsekvens) med flytting som tilpasning til arbeidsmarkedet gir en nettoflytting i perioden på 535 tilsvarende et snitt 48,6 per år

SVG-konkursen vil i verste fall kunne forverre nettoflyttingen med nærmere 800 i 2016 og 190 i 2017 i forhold til referanseberegningene med ledighet som tilpasning. Deretter vil imidlertid konsekvensalternativet bety en forbedret nettoflytting med opp mot 15 per år. Flyttealternativet vil ved konkursen tømme ubalansen i arbeidsmarkedet gjennom utflytting for så å måtte fylle opp gjennom innflytting når sysselsettingen igjen vokser – dog på et lavere nivå. Den historisk betingta tilpasningen sørger for å bygge inn en viss arbeidsmarkedsreserve i form av ledighet og pendling som en kan disponere når sysselsettingen igjen øker.

Fødselsoverskudd

Alderssammensetningen er i stor grad styrende for befolkningsutviklingen. Det være seg med hensyn til mobilitet (flyttestilbøyelighet) og fødsels-/dødsrater. I årene 2008-14 har fødselsoverskuddet i Øst-Finnmark vært negativt med 7, jfr. Figur 4.5 nedenfor.

Figur 4.5 Fødselsoverskudd

Referansefremskrivningen med en historisk forutsatt nettoflytting indikerer et fødselsoverskudd som beveger seg fra -35 til -45 frem mot år 2025, jfr. linjediagram i figuren. I tillegg til forutsatte fødsels og dødsrater er det 2 forhold som bidrar til denne utviklingen. Den produktive delen av befolkningen reduseres (antall fødte reduseres) samtidig som gruppen mellom 40 og 75 år øker kraftig (antall døde vil øke).

Variasjonen mellom alternativene vil i all hovedsak være knyttet til fødselstallene da alternativene i liten grad påvirker antall eldre og derved antall døde.

Totalbefolkningen

Som tidligere påpekt har befolkningen i Øst-Finnmark sunket gradvis frem til 2008 hvor folketallet var nede i 27 164. Deretter har befolkningen økt med vel 900 og teller i dag 28 073 innbyggere - en økning på 3,3% fra 2008.

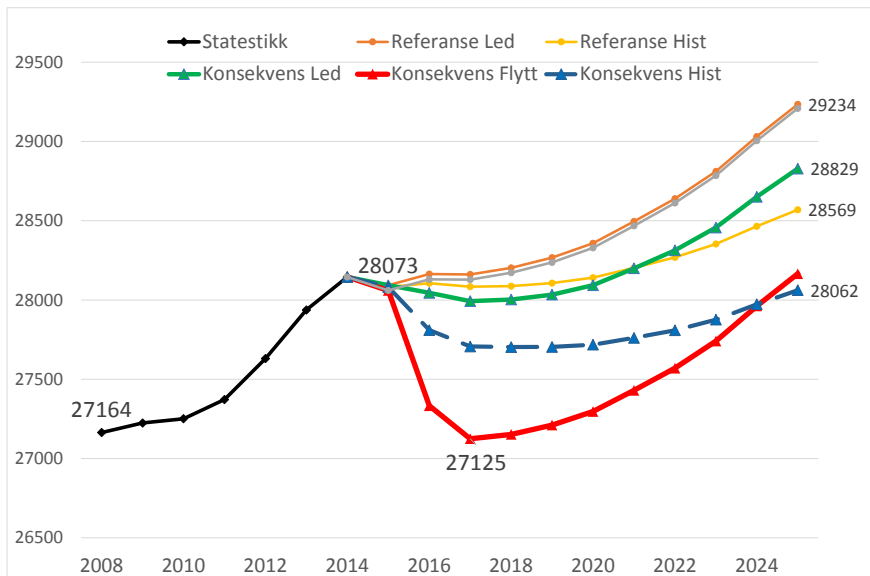
Referansealternativet gir en befolkning på mellom 28 500 og 29 200 i perspektiv 2025. Veksten flater ut de nærmeste 5 årene for så å vokse sterkt de siste 5 årene av den prognostiserte perioden.

Konsekvensalternativet hvor SVG-konkursen slår modellmessig sterkt ut umiddelbart vil bringe folketallet ned mot 27 100 forutsatt arbeidsmarkedstilpasning gjennom flytting - en reduksjon på nærmere 1 000 personer tilsvarende 3,4% i forhold til dagens situasjon. Deretter gir alternativet en utvikling frem mot 2025 hvor folketallet da er brakt opp på dagens nivå i overkant av 28 000 innbyggere.

Også med den historisk betingte arbeidsmarkedstilpasningen vil folketallet i 2025 bli liggende på dagens nivå. Her dempes utflyttingen gjennom at deler av ubalansen i arbeidsmarkedet tas ut i pendling og ledighet og folketallet synker derved kun ned mot 27 000 i 2017-18.

Figur 4.6 nedenfor illustrerer/oppsummerer de prognostiserte alternativene – referanse og konsekvens med de 3 forutsatte tilpasningene til arbeidsmarkedet.

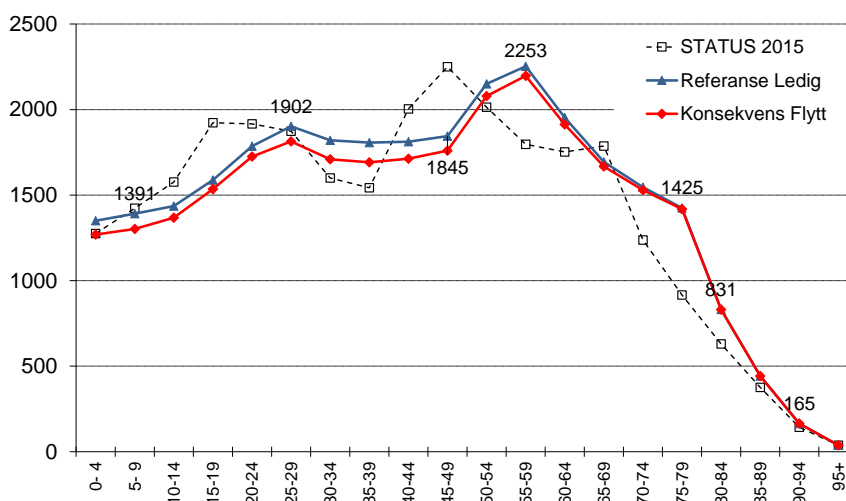
Figur 4.6 Registrert og beregnet befolkningsutvikling – Øst-Finnmark 2008-2015-2025

Mellom de to ytteralternativene Referanse ledighet og Konsekvens flytting (konkurs) varierer befolkningen med rundt 1200. Det kan derved hevdes at konkursen kan påvirke befolkningsutviklingen i regionen/kommunen negativt med inntil 1.200 innbyggere.

Som vist i figuren under vil befolkningsreduksjoner som følge av konkursen ved SVG føre til en ytterligere reduksjon i antall innbyggere i aldersgruppene 20-39 og derved også 0-9 år. Aldersgruppene over 65 år påvirkes modellmessig ikke av konkursen og flyttetilpasning. Dette som følge av at de årskullene som flytter tilhører gruppene 20-35 år - flyttetilbøyeligheten avtar med alderen. Det gir en merkbar vekst i aldersgruppen over 50 år. Andelen eldre av befolkningen vil ut fra dette forsterkes merkbart dersom flyttetilbøyeligheten øker.

Figur 4.7 Endring i alderssammensetning 2015-2025

4.4 Handelsrestriksjoner og russisk økonomi

I følge SSB var fastlandseksporten av varer (unntatt brenselstoffer) fra Finnmark på 5,375 milliarder kroner i 2015 – en nedgang på 376 mill kr tilsvarende -6,5% i forhold til 2014. Landet sett under ett hadde en vekst på 11,5 %.

Fra 2010 og frem til og med 2014 hadde eksporten fra Finnmark vokst raskere enn for landet sett under ett. Mesteparten av nedgangen i vareeksport fra 2014 til 2015 fra Finnmark kan forklares med at malmprisene falt med 30%. Eksporten av varer fra Finnmark anses dermed så langt i liten grad påvirket av endringene i russisk økonomi. Det kan godt tenkes at reduksjon i kjøpekraft og/eller sanksjoner påvirker eksport av varer til Russland, men alternative avtagere vil aktualiseres over tid. Det er noe annet med eksport av tjenesteyting, men her har man ikke åpent tilgjengelig offisiell statistikk å støtte seg på.

En indikasjon på aktivitetsnivået innenfor en sektor av tjenesteyting er antall overnattinger på hoteller. Fra januar 2015 til januar 2016 har antallet overnattinger av utlendinger økt i Sør-Varanger med 957. Også antallet overnattinger av russere har økt med 126. Fra 2014 til 2015 hadde man en reduksjon i antallet russere som overnattet i regionen (Sør-Varanger, Vardø, Vadsø, Tana, Nesseby), men dette ble nesten oppveid av en tilsvarende økning av svenske overnattingsgjester. I sum hadde man en økning i antall overnattinger av utlendinger (Kilde: statistikknett.no som baserer seg på SSB statistikk). Som for handel med varer ser det her ut som om man klarer å kompensere for tapet av russiske kunder ved å skaffe kunder fra et annet marked.

Når det kommer til transport er det en kraftig reduksjon i antall tonn fraktet med russiske lastebiler som kommer til Norge med trelast/tømmer og antall russiske lastebiler som drar fra Norge med andre matvarer (enn korn, frisk frukt og grønnsaker), dvs. i praksis fisk. En bør også kunne forvente en reduksjon i transporttjenester levert fra lokale transportører i Øst-Finnmark. Det samme gjelder for tjenester knyttet til reparasjon og vedlikehold av transportmidler (som kan havne under flere næringskategorier så som bygging av skip/båter, produksjon av maskiner og andre transportmidler, reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr).

Å avgjøre hvor stor effekten er på de enkelte næringene er vanskelig, men en grov indikasjon på størrelsesordenen får man fra overnattingsstatistikken. Russere utgjorde 10% av utlendingers overnattinger i 2014, i 2015 var andelen nede i 5%. For å få med effekten av redusert handel med Russland justerer vi derfor ned parameterne for eksportveksten i PANDA med 5 % for 2014 og 2015 i følgende næringer i PANDA:

- 20 Bygging av skip, båter oljeplattformer og moduler
- 21 Produksjon av maskiner og andre transportmidler
- 23 Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr
- 30 Utenriks sjøfart
- 32 Land og lufttransport

En eksportreduksjon i denne størrelsesorden gir gjennom beregninger i PANDA en sysselsettingseffekt - reduksjon - på 6-7 sysselsatte.

Innenfor disse næringene vil ikke bare redusert handel med Russland ha effekt, men også redusert aktivitet på norsk sokkel vil kunne ha betydning. Reduksjonen i eksportvekst er her satt til en (skjønnsmessig) reduksjon på 5 % for å fange opp effektene av redusert etterspørsel fra russisk side. Det er ikke foretatt noen vurdering av andre effekter (aktivitetsnivå på sokkelen), og det er heller ikke vurdert hvorvidt man vil få en ytterligere reduksjon i eksporten til Russland.

For **varehandel** har man mer detaljerte data. I Eivind Tvedt og Harald Sørensen: «Grensehandel ved den norsk-russiske grensen – En studie av grensehandel mellom Sør-Varanger Kommune og Pechenga Rayon høsten 2013.», Masteroppgave Høyskolen i Bodø, 2013, angis det at hver russer bruker omtrent 1000 kroner på en handletur i Norge (men noen «tradere» kjøper inn for 20 000 – 40 000 kroner for videresalg i Russland). Rubelkursen har beveget seg fra 18,44 i 2013 via 16,59 i 2014 til 13,24 i 2015. For en russer har de 1000 kronene i 2013 krympet til ca. 900 kroner i 2014 og til 718 kroner i 2015.

Antall passeringer av grensen på Storskog var 320 042 i 2013, 318 135 i 2014 og 240 829 i 2015. I 2015 utgjorde norske grenseboere omtrent 40 000 av passeringene, mens russiske grenseboere utgjorde omtrent 20 000 av passeringene. Med et kursfall på 28,2 % og en reduksjon i antall

grensepasseringer med omtrent 25 % fra 2013 får man som et overslag at grensehandelen har falt med 55 % siden 2013.

Ut fra estimatene i Tvedt og Sørensen (130 MNOK i omsetning i 2013) og ut fra en antagelse om en avanse på 20 % får vi at reduksjonen i grensehandel gir en endring i parameterne for i eksportvekst fra 4,3 til -2,6 i følgende PANDA-næringer:

- 28 Engros og agenturhandel
- 29 Detaljhandel

Den prosentvise reduksjonen i eksportvekst er beregnet slik at reduksjonen i eksportverdi tilsvarer en reduksjon i grensehandelen på 55 %. Dette kan være noe høyt da vi her både har regnet inn en reduksjon i antall passeringer og en reduksjon i kjøpekraft. Størrelsesordenen vil imidlertid være på riktig nivå.

Reduksjonen er ved hjelp av PANDA beregnet å ha gitt en negativ sysselsettingseffekt på 6-7 sysselsatte.

Akvaplan-Niva AS har på vegne av Kirkenes Næringshage og Norges generalkonsulat i Murmansk gjennomført en forstudie med tittel «Russisk verdiskapning i Sør-Varanger kommune. Betydningen av næringssamarbeid og grensetrafikk for økonomi og sysselsetting». I sammendraget oppsummeres rapporten slik (vår utheving):

Naboskapet til Russland er meget viktig for økonomien i Sør-Varanger kommune. Betydningen av denne er også økende, til tross for at sanksjonspolitik og svekket rubelkurs har rammet deler av næringslivet. I denne innledende kartleggingen, som har omfattet 73 bedriftene og institusjonene, ser vi at handel og annen aktivitet mot Russland genererte omkring 765 millioner kroner i netto omsetning og 280 arbeidsplasser i kommunen. Dette utgjorde 43% av samlet nettoomsetning og 45% av samlet antall arbeidsplasser i undersøkelsen. Maritim sektor dominerer i undersøkelsen, med 800 millioner om samlet omsetning og mer enn 50% russisk andel. Sektoren vokste 10% fra 2012 til 2013, og 22% fra 2013 til 2014. Veksten fortsetter også i 2015, mye som følge av økende omlasting av russisk råolje i Bøkfjorden. Til tross for stor grensetrafikk, viser den foreløpige kartleggingen at detaljhandelen ikke representerer mer enn 45 millioner kroner i russisk omsetning, og 10-15 arbeidsplasser knyttet til dette. Denne sektoren opplever også en tilbakegang knyttet til svak kurs på russisk rubel fra høsten 2014 og fram til i dag, som har medført at russiske grensepasseringer er redusert med 1/3 og russisk handel i butikkene er redusert med 30-35%. Her er det imidlertid store variasjoner mellom butikker, samt en del mørketall. I tillegg til den direkte verdien av handel og kontakt med Russland, vurderes den indirekte bedrifts- og samfunns-økonomiske betydningen også som betydelig. Denne er imidlertid ikke vurderte gjennom nærmere gjennom dette forprosjektet.

Effekten av redusert handel med Russland vil i dette bildet påvirkes også av et mer generelt konjunkturbilde med reduserte investeringer på norsk sokkel. For Sør-Varanger er det kombinasjonen av redusert handel med Russland, konkurransen i Sør-Varanger og svekkede muligheter for aktiviteter rettet mot petroleumsnæringsen som er utfordringen.

Reduksjon i eksport og varehandel er ved hjelp av PANDA samlet sett beregnet å ha gitt en sysselsettingsmessig reduksjon i Øst-Finnmark på om lag 12-14 sysselsatte.

I sum er effektene av redusert handel med Russland mindre enn det Akvaplan NIVA kommer frem til. Beregningene med PANDA ser imidlertid her på totaløkonomien, og ikke et utvalg bedrifter med aktivitet rettet mot Russland. Ved bortfall av eksport til Russland vil andre markeder kunne være et alternativ, men med svekkede muligheter i også andre markeder kan situasjonen forverres ytterligere. Hvorvidt man kommer til å oppleve en ytterligere slik forverring er noe vi har valgt å ikke ta stilling til. Beregningene er gjennomført ut fra hva vi skjønnsmessig vurderer at handelen er redusert med og hva slags konsekvenser dette har fått i form av redusert sysselsetting.

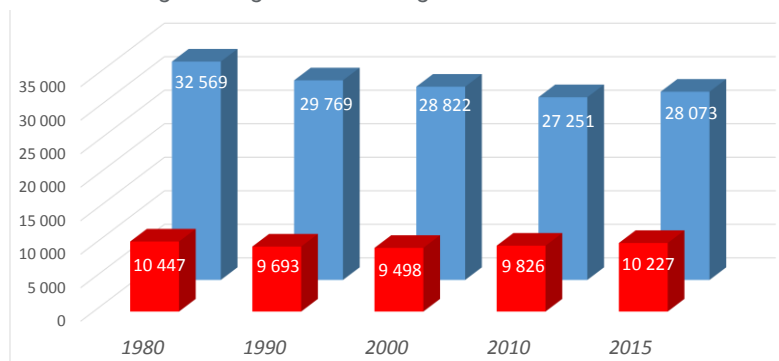
5 Sør-Varanger kommune

5.1 Generelt

Som nevnt i innledningen forutsettes omstillingsstatus handtert og vurdert av sentrale myndigheter i et regionalt perspektiv. Dette fordi problemene må ha et visst omfang før sentrale myndigheter engasjerer seg. Erfaringene viser og at problemer knyttet til sysselsettingen løses best hvis næringslivet i regionen har et visst fundament i form av størrelse og sammensetning.

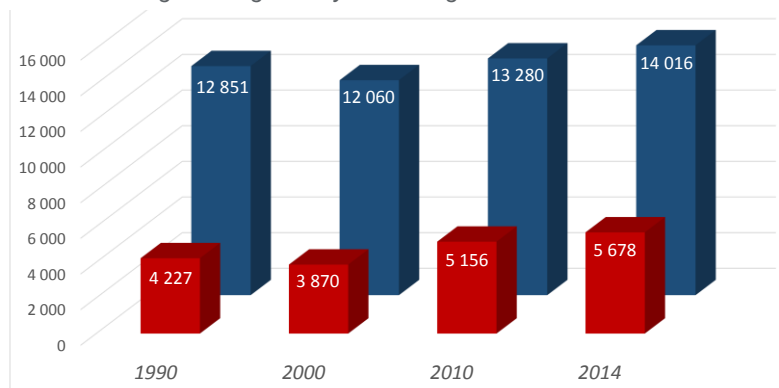
PANDA er en regional modell som forutsetter at beregningene gjennomføres for en såkalt funksjonell region - at regionen er av en viss størrelse og har et felles bolig- og arbeidsmarked. Sør-Varanger kommune med 5 678 sysselsatte og en befolkning på 10 227 dekker muligens kravet i forhold til størrelse, men kan vanskelig defineres å inngå i et felles bolig- og arbeidsmarked. Kommunesenteret i nabokommunen Nesseby ligger nærmere 14 mil unna og en beregnet kjøretid på 2 timer. Det vises herunder til vurderinger i kapittel 1.5 Regionavgrensning.

Figur 5.1 Sør-Varanger – Regional befolkningsandel

Sør-Varanger kommune sin andel av befolkning og sysselsetting i regionen har økt jevnt fra 1000-årskiftet. 31.12.15 hadde kommunen 36,4% av regionens befolkning og 40,5% av sysselsettingen 4. kvartal 2014. Så sent som i 2000 var befolkningsandelen kun 33% og sysselsettingsandelen på 32,1%, jfr. Tabell 2.2 og Tabell 2.5.

Figur 5.2 Sør-Varanger – Regional sysselsettingsandel

Sør-Varanger må derved defineres som helt sentral i forhold til regionen for øvrig og det er også klart at det regionale samfunn er og vil være avhengig av et oppegående næringsliv og samfunn forøvrig i Sør-Varanger. Ergo vil den fremtidige utviklingen i Sør-Varanger kommune være styrende for utviklingen i regionen i en viss kobling mot fylkets administrasjonssenter Vadsø som har en regional befolkningsandel på 21,9%.

I den påfølgende presentasjonen fokuseres Sør-Varanger kommune sin utvikling med et visst blikk til regionen, men primært innrettet mot den kommunale planlegging. Fokus i denne sammenheng

knyttes til den historiske arbeidsmarkeds-tilpasning. Her forutsettes tilpasningen regionalt å skje gjennom en fordeling mellom pendling, ledighet og flytting basert på historiske data, jfr. kapittel 3. Det er altså ikke gjennomført egne arbeidsmarkedsberegninger med hensyn til Sør-Varanger kommune – de regionale benyttes.

5.2 Sysselsettingsutvikling

PANDA er som nevnt en regional modell som per dato ikke kan benyttes opp mot enkeltkommuner. Vi finner imidlertid grunn til å knytte noen kommentarer til utslagene av de regionale beregningene som følge av konkursen ved SVG.

Av SVG sine 422 ansatte i forkant av konkursen er 328 eller 78% bosatt i Sør-Varanger kommune. Kun 19 av bedriftens 94 innpendlere er bosatt i resten av Finnmark herav 10 i Øst-Finnmark, jfr. kapittel 4.2.1.

Når det gjelder bedriftens kjøp av varer og tjenester i regionen på gjennomsnittlig 269,1 mill kr per år er 238,7 mill kr per år angitt direkte tilknyttet Sør-Varanger, jfr. Tabell 4.1. Av differansen på 30,6 mill kr er 29,5 mill kr knyttet til 3 leverandører hvorav Varanger Kraft med adresse Vadsø er den største med et årlig snitt på 17,5 mill kr. Alle driver vesentlige deler av sin virksomhet i Sør-Varanger, blant annet skjer kraftselskapets kraftproduksjon i det alt vesentlige i kommunen. Ut fra dette må en kunne hevde at tilnærmet 100% av leveransene tilknyttet SVG var knyttet til virksomheter i Sør-Varanger kommune. Med Sør-Varanger som handelssenter må en også anta at vesentlige deler av konsumet fra innpendlerne var rettet mot Sør-Varanger. Derved vil ringvirkningene av virksomheten ved SVG i all hovedsak gjelde Sør-Varanger kommune.

Dette tilsier at befolkningsfundamentet for Sør-Varanger kommune i forhold til SVG er knyttet til omlag 720 sysselsatte eller vel 12,5% av kommunens samlede sysselsetting. Av disse er nærmere 300 avledet fra primærvirksomheten i form av indirekte produksjons og konsumvirkninger. Det er i denne forbindelse ikke tatt hensyn til mulig tap av sysselsetting som følge av redusert handel med Russland, jfr. kapittel 4.4.

Sysselsettingskonsekvensene av SVG-konkursen brutt ned på 12 aggregerte sektorer vil dermed fremstå lik de regionale konsekvensene.

I Tabell 5.1 nedenfor presenteres de sysselsettingsmessige konsekvenser av konkursen ved SVG fordelt på de 12 genererte næringssektorene i denne analysen. Endringene fremkommer som differansen mellom referanse- og konsekvensalternativet med henholdsvis ledighet og flytting som arbeidsmarkedstilpasninger. Disse alternativene (ytterpunktene) viser de største (verste) konsekvensene for øvrige næringsliv i regionen.

Tabell 5.1 Sysselsettingskonsekvenser av SVG-konkurs - Sektorfordelt

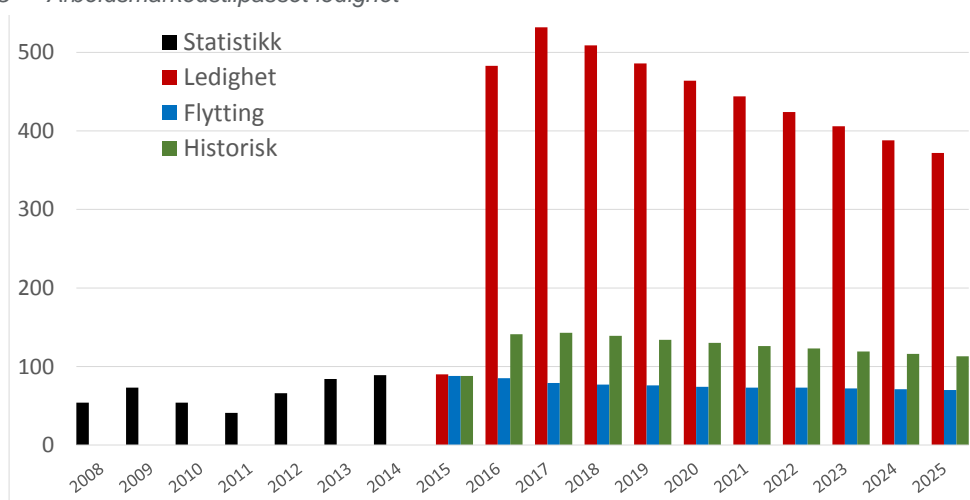
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Primærnæringer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fiskefor./Nær.m.prod.	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2	-1	-1	-1
Bergverksdrift	0	-2	-3	-3	-3	-3	-2	-2	-3	-3	-2
Annen industri	0	-48	-97	-95	-93	-91	-89	-88	-85	-84	-83
Kraft & Vann / B & A	0	-15	-30	-29	-29	-29	-29	-27	-27	-27	-26
Varehandel/Hotell	0	-28	-48	-48	-46	-44	-43	-42	-40	-40	-38
Transport	0	-21	-39	-38	-36	-36	-35	-34	-33	-33	-31
Post og tele	0	-2	-4	-3	-4	-4	-4	-4	-4	-3	-3
Forretningsmessig tj	0	-19	-34	-35	-35	-34	-35	-34	-34	-34	-33
Private tjenester	0	-21	-33	-34	-34	-32	-31	-30	-29	-29	-28
Kommunale tjenester	0	-7	-11	-12	-12	-12	-11	-11	-12	-11	-12
Statlige tjenester	0	-1	-2	-2	-2	-3	-2	-2	-2	-2	-2
Uspesifisert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SVG konkurs	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422	-422
SUM	-422	-587	-724	-722	-717	-711	-704	-698	-692	-689	-681
<i>Ringvirkningsfaktor</i>	<i>1,00</i>	<i>1,39</i>	<i>1,72</i>	<i>1,71</i>	<i>1,70</i>	<i>1,68</i>	<i>1,67</i>	<i>1,65</i>	<i>1,64</i>	<i>1,63</i>	<i>1,61</i>

Endringene ses i forhold til vedlegg 6.6 Sysselsetting – Sør-Varanger kommune (1986/2000-2014).

5.3 Arbeidsmarked

Vi har i forbindelse med utarbeidelsen av referansealternativ og beregninger av konsekvenser som følge av konkursen ved SVG benyttet arbeidsmarkedstilpasninger i form av ledighet, flytting og en historisk beregnet fordeling mellom flytting, ledighet og pendling. Beregningene er gjennomført på regionalt nivå, men vi finner det formålstjenlig å presentere resultatene også for Sør-Varanger kommune da tilnærmet 100% av ringvirkningene som følge av konkursen vil ramme vertskommunen. Som regional modell vil PANDA primært fordele befolkningen i en funksjonell region på bakgrunn av boligtilbud. Dette er forsøkt nøytralisert gjennom full dekning av etterspørsel og redusert attraktivitet, men følges opp gjennom en nærmere vurdering av utslagene.

Figur 5.3 Arbeidsmarkedstilpasset ledighet

Den prognostiserte arbeidsledighet som følge av konkurs og tilpasning er vist i figur nedenfor. I årene 2008-2014 har ledigheten svingt fra 54 til 89, et snitt på 65. Denne ledigheten er lav og indikerer et balansert og velfungerende arbeidsmarked.

En tilpasning gjennom ledighet vil bety at arbeidsledigheten beveger seg opp rundt 500 de første årene for deretter å bevege seg ned i underkant av 400. Reduksjonen kommer som følge av at modellen signaliserer en vekst i sysselsettingen etter at konkurssjokket er passert. Denne ledigheten er ikke akseptabel og vil bety utflytting dersom alternativ sysselsetting ikke er på plass innen rimelig tid.

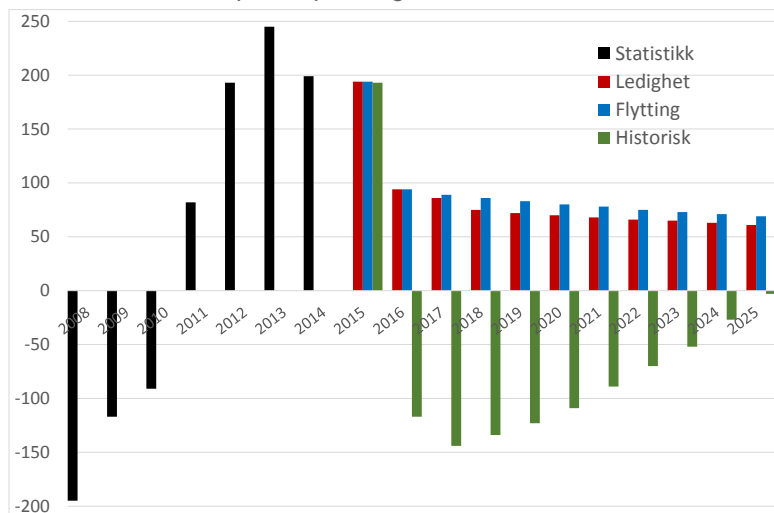
Flyttetilpasningen gir en videreføring av ledigheten på dagens reelt sett lave nivå – et funksjonelt balansert arbeidsmarked.

Den historisk beregna tilpasningen gir en noe høyere arbeidsledighet på mellom 100 og 150 personer i perioden. Det historiske alternativ tar utgangspunkt i situasjonen på begynnelsen av 2000-tallet - etter avviklingen av tidligere gruvedrift, Sydvaranger AS og før oppstart av SVG. Den angitte ledigheten må anses realistisk og akseptabel i denne situasjon.

Figur 5.4 nedenfor viser pendlingen som de alternative arbeidsmarkedstilpasningene genererer. Historisk ser en at pendlingen går fra å være negativ til positiv i 2011 – innpendlingen blir større enn utpendlingen. Dette kan klart tilbakeføres til det forbedra arbeidsmarkedet som oppbyggingen av SVG bidro til. I første prognoseår 2015 videreføres pendlingen som i analysens basisåret 2014 med knappe 200 i alle tilpasningsalternativene. I 2016 halveres pendlingen i flytte- og ledighetsalternativene til knappe 100 som følge av at innpendlingen til SVG stopper ved konkursen. Deretter reduseres pendlingen ned mot 50 i forhold til prognostisert vekst i sysselsettingen etter konkursen.

I den historisk betinga arbeidsmarkedstilpasningen snus pendlingen fra en netto innpendling til en netto utpendling på nærmere 150. Dette tilsier at pendlingsstrømmen snus med 350 inkludert de nærmere 100 innpendlerne til SVG. 250 av de 700 som mister arbeidet etter konkursen opprettholder Sør-Varanger som bosted, men forutsettes å ha sitt arbeid utenfor kommunen. Dette er neppe mulig gjennom dagpendling – funksjonelt felles bo- og arbeidsmarked – men vi registrerer at nettoppendlingen i perioden 1997 til 2007 negativ med 300.

Figur 5.4 Arbeidsmarkedstilpasset pendling

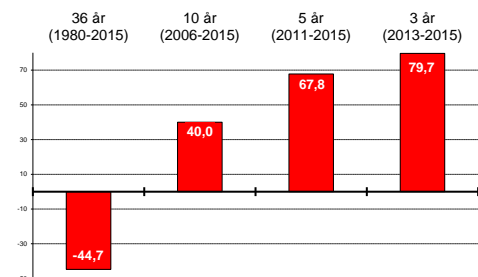

I den viste statistisk perioden 2008-14 har nettoflyttingen vært positiv med 74 i snitt. I 2015 var flyttingen kun 20, men fortsatt positiv.

Som vist over i Figur 5.3 og Figur 5.4 opprettholdes ledigheten og pendlingen på nivået før konkursen med en modellmessig tilpasning av arbeidsmarkedet gjennom ledighet og flytting.

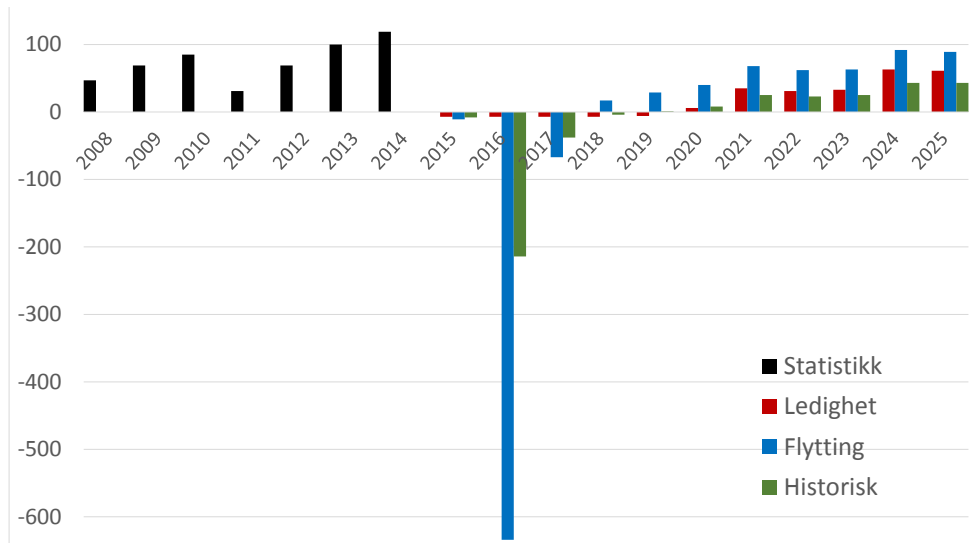
I perioden 1980-2015 har det i snitt per år flyttet over 40 flere ut enn inn til Sør-Varanger kommune. Med unntak av årene 1989 til 1995 har flyttetallene vært negative, jfr. Figur 2.13 foran. Et apropos i denne sammenheng er at i perioden 1989 til 1995 pågikk det omstillingsarbeid i gruva og fra 2006 begynte opparbeidingen av SVG.

Figur 5.5 Periodisk nettoflytting

Figur 5.6 nedenfor viser de beregna flyttestrømmene knytta til arbeidsmarkedstilpasningene i modellberegningene.

Figur 5.6 Arbeidsmarkedstilpasset nettoflytting

Figuren viser at i løpet av de 2 første årene etter konkursen vil flyttealternativet bety at over 700 personer flytter ut av kommunen. Ledighetsalternativet flytter tilnærmet ingen ut, mens den historisk betingta tilpasningen flytter 260 personer ut de 3-4 årene rundt konkursen.

Som følge av konkursen ved SVG mistet 422 ansatte arbeidet umiddelbart. 94 av disse var innpendlere og forutsettes ikke å være i videre kontakt med kommunen. Når det kommunale næringsliv mister årlige leveranser i størrelsesorden 270 mill kr vil dette bety at rundt 300 ansatte i disse bedriftene mister sine jobber. Rundt regnet oppstår det derved en ubalanse i arbeidsmarkedet i kommunen på 625 personer/arbeidssøkende (innpendlerne er trukket fra).

I den historisk betingta tilpasningsformen øker ledigheten med 55 personer, pendlingen øker med 215 og 265 personer flytter. Av de som flytter anslås vel 60% tilsvarende 165 personer å være yrkesaktive. Til sammen gir dette om lag 435 personer inn mot den gjennom konkursen oppståtte ubalanse i arbeidsmarkedet. I flyttealternativet flytter 695 personer tilsvarende om lag 430 yrkesaktive ut av kommunen. Det samme tilsier ledighetsalternativet hvor ledighetstallene øker med 440 personer.

Dette tilsier at det fremdeles er en ikke handtert ubalanse i arbeidsmarkedet på opp mot 200. Dette bør en være oppmerksom på, men forklaringen kan også være så enkel at en del av tilpasningen skjer gjennom aldring i befolkningen – arbeidsmarkedsbalansering gjennom pensjonering.

5.4 Befolkningsutvikling

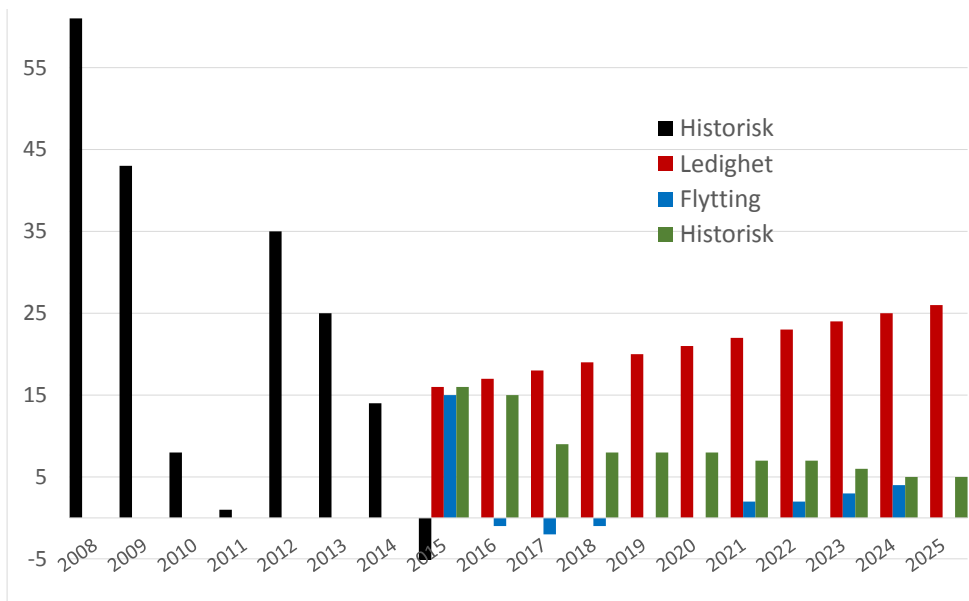
Forutsetningene for tilpasning til arbeidsmarkedet gir også grunnlag for å vurdere trendene i kommunens fremtidige befolkningsutvikling som følge av sysselsettingsutviklingen.

Som nevnt innledningsvis er arbeidsmarkedet i Sør-Varanger i liten grad integrert i et regionalt arbeidsmarked, jfr. den tidligere påpekte avstandsproblematikk som i kombinasjon med klimatiske forhold gjør dagpendling til en tilnærmet umulighet.

5.4.1 Befolkningsendring

Alderssammensetningen er i stor grad styrende for befolkningsutviklingen, jfr. presentasjon i kapittel 2 Historikk. Det være seg med hensyn til mobilitet (flyttetilbøyelighet) og fødselshyppighet. Fødselstallene som blir regnet ut i modellen avhenger av aldersfordeling og fastsatt arbeidsmarkedstilpasning (andel flytting) i modellen samt ubalansen i arbeidsmarkedet.

Figur 5.7 Netto fødselsoverskudd

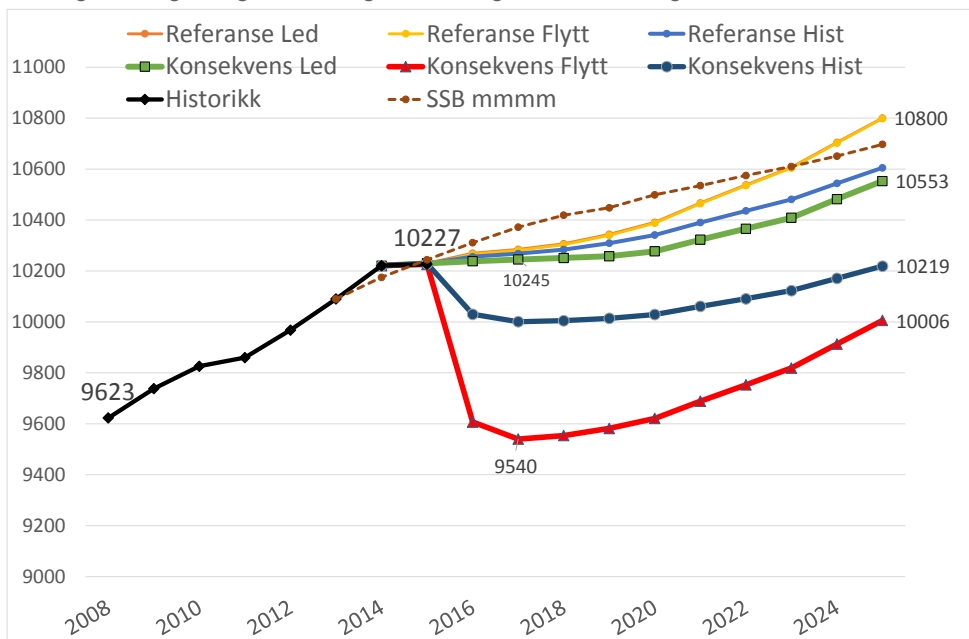

I den statistiske perioden 2008-2014 har fødselsoverskuddet (født ÷ døde) vært 27 personer per år – varierende fra 61 til 1. I 2015 var overskuddet negativt med -14 personer. Ledighetstilpasningen vil gi det høyeste fødselsoverskuddet – du beholder den fertile (fruktbare) del av befolkningen og fødselsoverskuddet øker fra rundt 15 og opp mot 25. Den svakeste utviklingen vil flyttealternativet gi med et gjennomsnittlig fødselstall per år på om lag 0.

5.4.2 Totalbefolkning

Som tidligere påpekt var befolkningsutviklingen i Sør-Varanger negativ frem mot begynnelsen av 2000-tallet for deretter å vokse. Figur 5.8 viser registrert utvikling i totalbefolkningen for perioden 2008-15 og beregnet utvikling med endringer i aktivitetene ved SVG og de forutsatte tilpasninger til arbeidsmarkedet. Tilrettelegging av boligtomter og boligpriser kan modellmessig påvirke befolkningsutviklingen sterkere enn sysselsettingsutviklingen, men som nevnt foran er dette forsøkt nøytralisert, jfr. dog forutsatt regioninndeling og arbeidsmarkedstilpasning.

Figur 5.8 Registrert og beregnet utvikling i befolkningen – Sør-Varanger 2008-2025

Figuren over inneholder referansealternativene – befolkningsutvikling basert på en utvikling i sysselsettingen regionalt som igjen er knyttet til nasjonalt forventet utvikling. Videre er SSB sin prognose – middel-alternativet - basert på 2013 data tatt med. SSB sin prognostisering baserer seg ikke på forventet sysselsettingsutvikling, men på forventet endringer i fødsels- og dødsrater, utenlandsk innflytting – flyktninger – og innenlandske flyttestrømmer. Referansealternativene og SSBs middelalternativ kommenteres ikke her men ligger som det det er – en referanse som erstattes av en konsekvensutvikling etter SVG konkursen.

Ledighetsalternativet – bred grønn linje - hvor ingen flytter gir selvsagt den mest positive prognostiserte utviklingen i befolkningen med en økning på 325 i perspektiv 2025. Denne tilnærmingen kan neppe defineres som realistisk og heller ikke en ønsket utvikling.

I motsatt ende av skalaen ligger flyttealternativet – bred rød linje – hvor ubalansen i arbeidsmarkedet modellmessig tømmes brått og brutalt i løpet av de 2-3 første årene etter konkursen. Dette betyr at folketallet stuper med nærmere 700 personer de 2 første årene til vel 9 500. Da anses balansen i arbeidsmarkedet gjenopprettet og utviklingen normaliseres igjen og befolkningen vokser opp mot 10 000 i horisontåret 2025.

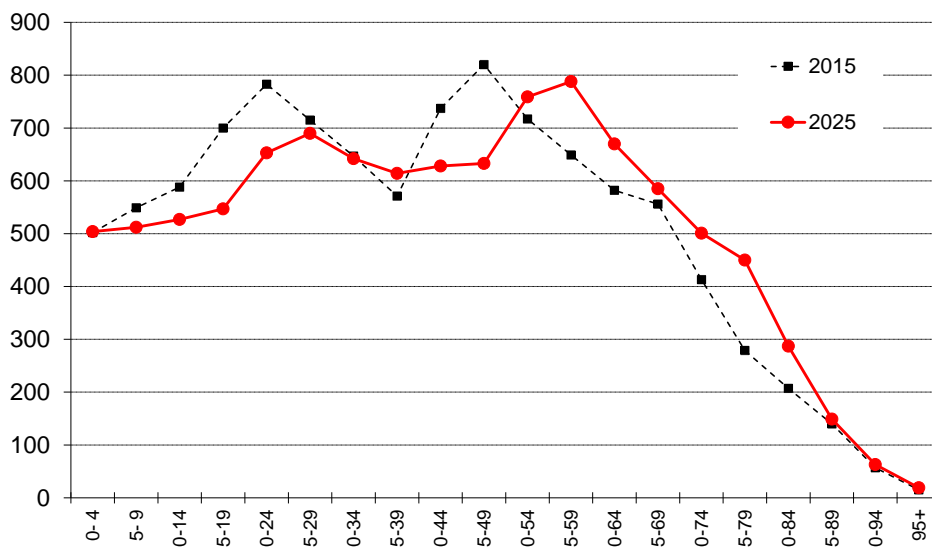
Den historisk baserte arbeidsmarkedstilpasningen – bred grønn linje – vil gi en befolkningsreduksjon på vel 200 personer til rundt 10 000 innbyggere de første par årene før en mer dempet vekst gir en tilsvarende økning opp mot 10 200 innbyggere i 2025.

Som påpekt i kapittel 5.3 Arbeidsmarked kan det se ut som om det fremdeles vil være en ubalanse i arbeidsmarkedet på rundt 200 etter den modellerte tilpasning i analysen. Dette uansett tilpasning etter konkursen. Dersom denne ubalansen skal utbalanseres gjennom flytting vil det bety at befolkningstallene vil reduseres med ytterligere 300 til 350 personer.

5.4.3 Alderssammensetning

I figur 2.12 er den absolutte befolkningsstrukturen i femårsgrupper presentert for årene 1999, og 2010.

Figur 5.9 Absolutt befolkningsstruktur – Historisk tilpasning

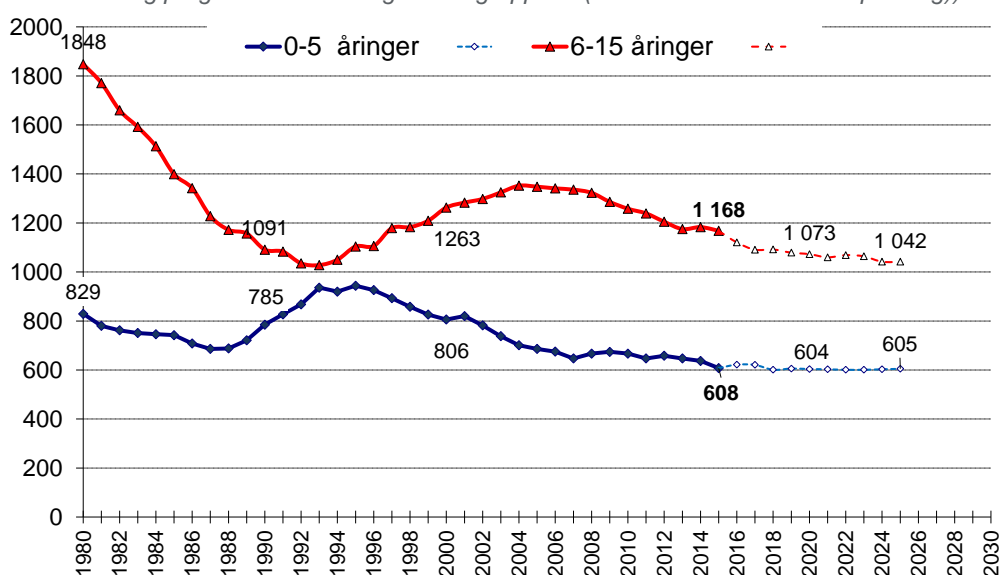
I forhold til den faktiske aldersfordelingen i 2015 vil kommunen fram mot år 2025 oppleve en endring i alderssammensetningen. Med utgangspunkt i det historiske konsekvensalternativet er det i grafen redegjort for den forventede utviklingen på hvordan konkursen ved SVG vil påvirke utviklingen i de ulike aldersgrupper. Som nevnt foran er innbyggertallet i 2025 tilnærmet lik 2015., henholdsvis 10 221 og 10 227.

Grafen viser at aldersgruppene mellom 15 og 35 år vil gå merkbart tilbake (-310 personer) og på sikt påvirke fødselstallene i kommunen. Dette vil ofte være familier med små barn noe som forklarer nedgangen i barn fra 0 til 15 år som reduseres med knappe 100 barn.

Framskrivningen viser og at antall innbyggere mellom 35 og 49 vil reduseres med 250 personer. Aldersgruppene over 50 år øker med 650 personer hvorav gruppen over 65 år vil ha økt med 380 og telle 2 050 innbyggere – en vekst på 23%.

Ser en på befolkningsutviklingen i de aldersgruppene som i stor grad er styrende for den kommunale tjenesteproduksjon (og bestemmende for statlige rammeoverføringer) gir prognosen med historisk fordelt arbeidsmarkedstilpasning en utvikling år for år som vist i Figur 5.10 Barn og Figur 5.11 Eldre. Alternativet som presenteres har et samlet innbyggertall på 10 221 i år 2025.

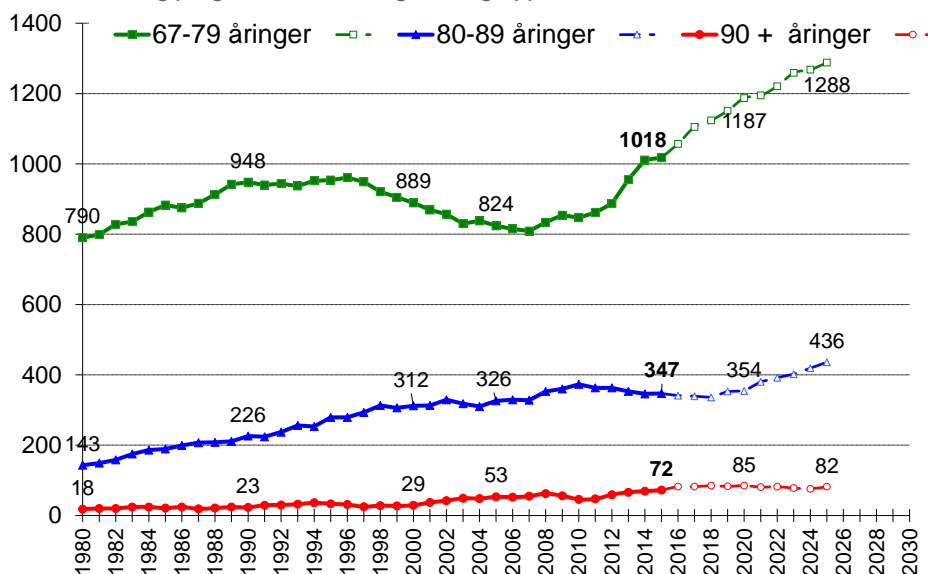
Figur 5.10 Historisk og prognostisert utvikling i barnegruppene (Konsekvens - Historisk tilpasning))

Som det fremgår av figuren var det 829 barn i aldersgruppen 0-5 år i 1980. Etter en reduksjon frem mot 1988 vokste gruppen frem mot 1995 for så å synke og i dag telle 608 (31.12.15). Fram mot 2025 forventes gruppen å bli liggende på dagens nivå.

Aldersgruppen 6-15 år ble i perioden 1980 til 1994 redusert med vel 1 000 personer. Etter dette vokste gruppen frem mot 2005 for deretter å reduseres til 1 168 i dag. Det må forventes en ytterligere reduksjon ned mot 1 050 innbyggere i 2025.

Figur 5.11 Historisk og prognostisert utvikling i eldregruppene

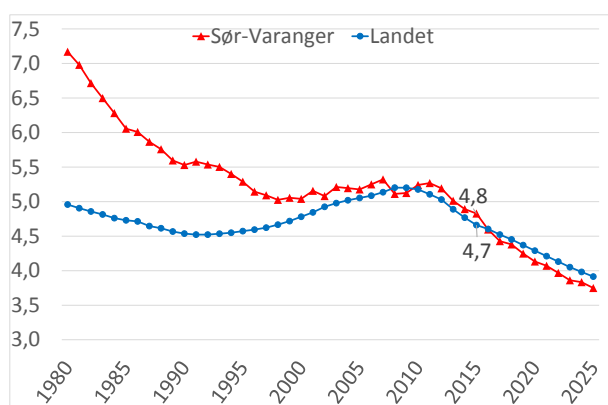
Eldregruppene påvirkes i den prognostiserte perioden i liten grad av forutsetninger knyttet til arbeidsmarkedet. Utviklingen i eldregruppene vil gå sin gang og i hovedsak styres av dødsratene.

Den yngste av eldregruppene (67-79 år) utgjorde i 1980 knappe 800 personer. På 80 tallet økte gruppen opp mot 950. Fra midten på 90 tallet ble gruppen sterkt redusert i antall før den fra midten av 2000-tallet har vokst og i dag teller over 1 000 personer. Antallet vil fortsatt øke til nærmere 1 300 i 2025.

Aldersgruppen 80-89 år har økt jevnt siden 1980 teller i dag knappe 350 personer. Gruppen forutsetter å vokse med nærmere 100 personer frem mot perspektivåret 2025.

Den driftsmessig tyngste gruppen har også vokst jevnt fra 1980 da 18 av kommunens innbyggere var over 90 år. I dag teller gruppen 72 personer. Frem mot 2025 forventes gruppen å øke til vel 80 personer.

Figur 5.12 Aldersbæreevne 1980-2025

Aldersbæreevnen viser forholdet mellom andel av befolkningen i yrkesaktiv alder (16-66 år) og andel av befolkningen over 67 år. Indikatoren er av vesentlig interesse for velferdstilbud og pleie- og omsorgstjenester. Sør-Varanger vil i likhet med resten av landet stå ovenfor store utfordringer ved at det stadig blir færre yrkesaktive i forhold til antall eldre og utfordringen ser ut til å bli større i Sør-Varanger enn i resten av landet.

5.5 Omstillingsindikatorer

På oppdrag fra Innovasjon Norge ble det i 2015 etablert en omstillingsmodul i PANDA. Dette er en testversjon hvor bare indikatorsettet for tiden er tilgjengelig. Vi finner å ta frem noen av de funn vi mener kan benyttes i forhold til Sør-Varanger.

De utfordringer Sør-Varanger står overfor ved en omstilling viser seg i henhold til indikatorene på noen vis å være unike. Man kan måle avstanden fra Sør-Varanger til andre kommuner i landet ved hjelp av et avstandsmål (Mahalanobis avstandsmetrik basert på rang).

Dersom man lar følgende seks parametere inngå i avstandsmålet: (1) avstand til Oslo, (2) kommunens størrelse, (3) befolkningstetthet i det areal av kommunen som er tettbygd, (4) andel av befolkningen med lang høyere utdanning, (5) andel som arbeider innenfor industri og (6) andel innenfor avansert tjenesteyting (IKT, bank og forsikring osv.) får man at de kommunene i landet som minner mest om Sør-Varanger er Hole i Buskerud og Lillesand i Aust-Agder. Kommuner som ligger inn mot større kommuner (Bærum for Holes del, Kristiansand for Lillesands del). Graden av likhet opprettholdes selv om man fjerner avstand til Oslo som parameter, men likheten er ikke stor enten avstand til Oslo er inkludert eller ikke.

Dersom man holder kommunestørrelse utenfor (men inkluderer avstand til Oslo) er Sør-Varanger mest lik Vardø og Hammerfest, men heller ikke her er det noen eksepsjonelt god match. Dersom man sammenligner Sør-Varanger med andre kommuner i Finnmark vil det være vanskelig å sammenligne Sør-Varanger med annet enn byene i Finnmark (Alta, Hammerfest, Vardø, Vadsø). Gjør man dette får man følgende for indikatoren arbeidsmarkedsintegrasjon målt som:

Innpendling / Sysselsatte + Utpendling / Lønnstakere og selvstendige etter bosted

Tabell 5.2 Arbeidsmarkedsintegrasjon (Prosentandel)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
2030 Sør-Varanger	17,0	18,0	19,0	19,0	20,0	21,0	19,0
2002 Vardø	24,0	25,0	29,0	23,0	29,0	28,0	27,0
2003 Vadsø	24,0	24,0	23,0	24,0	23,0	23,0	24,0
2004 Hammerfest	27,0	25,0	23,0	22,0	22,0	22,0	21,0
2012 Alta	19,0	19,0	20,0	20,0	19,0	21,0	21,0

I forhold til de andre kommunene kommer Sør-Varanger her lavt ut på graden av arbeidsmarkedsintegrasjon

Med en høy verdi på målet for arbeidsmarkedsintegrasjon vil en kommune kunne "løse" utfordringer med høy ledighet ved å la beboerne i kommunen pendle til nabokommuner. *Sør-Varanger ligger her svært lavt på denne indikatoren.* Aktiviteten ved SVG kan ha gitt seg utslag i målet for arbeidsmarkedsintegrasjon, noe man ser ved at graden av arbeidsmarkedsintegrasjon øker fra 2010 og til 2013, men med en reduksjon fra 2013 til 2014.

Pendling som en løsning på utfordringer på arbeidsmarkedet er dermed i enda mindre grad et alternativ i Sør-Varanger enn i andre bykommuner i Finnmark. Riktignok har Sør-Varanger hatt den laveste ledigheten blant disse fem kommunene i årene 2008-14, men i 2013 var ungdomsledigheten lavere i Hammerfest og Alta enn i Sør-Varanger (og i 2014 var fremdeles ungdomsledigheten lavere i Alta enn i Sør-Varanger). En del av de som berøres av konkursen i Sør-Varanger vil dermed kunne "absorberes" som ledige, men med få andre muligheter på kort sikt enn å flytte dersom de skal ut i jobb.

Næringsstrukturen i byene i Øst-Finnmark (Sør-Varanger, Vardø, Vadsø) er noe mer konsentrert enn næringsstrukturen i byene i Vest-Finnmark (Alta, Hammerfest). Av byene i Finnmark har Sør-Varanger den største andelen ansatte i konkurranseutsatte næringer (industri). Kombinasjonen av en konsentrert næringsstruktur og høy andel sysselsatte innenfor konkurranseutsatte næringer gjør at man nok i Sør-Varanger lettere merker, og nok er sterkere påvirket av, svingninger i internasjonale rammebetingelser. Hvorvidt alle slike endringer gir store utslag er selvfølgelig et åpent spørsmål, men at Sør-Varanger lettere føler slike utslag virker plausibelt. Av bykommunene i Sør-Varanger har også andelen sysselsatte innenfor naturbaserte næringer (fiskeri, fiskeoppdrett og fiskeforedling) vært høyt (kun Vardø ligger høyere), noe som ytterligere forsterker tendensen til at Sør-Varanger blir spesielt følsom for internasjonale konjunkturer.

Når det kommer til offentlige arbeidsplasser har Sør-Varanger en lavere andel av offentlig arbeidsplasser enn de andre bykommunene i Øst-Finnmark (Vardø og Vadsø), men ligger over bykommunene i Vest-Finnmark (Alta, Hammerfest).

De andre bykommunene i Finnmark, med unntak for Vardø, ligger høyere enn Sør-Varanger når det kommer til andelen med høyere utdanning. Når det kommer til høyere utdanning kan det være interessant å ta med andelen med høyere utdanning også innenfor de to kommunene som ut fra et avstandsmål minnet mest om Sør-Varanger:

Tabell 5.3 Andel med høyere utdanning (Prosent)

	2012	2013	2014
2030 Sør-Varanger	25	25	25
0612 Hole	32	33	34
0926 Lillesand	29	30	30
2012 Alta	27	27	28
2003 Vadsø	26	26	27
2004 Hammerfest	26	26	26
2002 Vardø	18	17	17

Sør-Varanger hadde i 2014 en andel på 25 % av befolkningen over 16 år med høyere utdanning (bachelorgrad eller mer). En stor andel med høyere utdanning vil presumptivt kunne gjøre det lettere å etablere alternativ virksomhet i kommunen da de med høyere utdanning i mindre grad er "låst" til et enkelt yrke.

Sør-Varanger har et "gap" i forhold til de andre bykommunene i Finnmark, men det er ytterligere et gap til nivået i kommuner i sør som ligger tett inn mot større bykommuner.

Grovt sett gir indikatorene følgende bilde med hensyn til Sør-Varanger:

- *Pending utgjør ikke noe reelt alternativ til ledighet (eller flytting)*
- *Noe økt ledighet kan tolereres, men en god del av ledigheten vil slå ut i flytting (eller i andre mekanismer så som økt uføretrygd)*
- *En konsentrert næringsstruktur kombinert med en høy andel sysselsatte innenfor konkurranseutsatte næringer (industri) og naturbaserte næringer gjør at Sør-Varanger er sårbar overfor internasjonale rammebetingelser og vil merke dem kraftigere enn de andre bykommunene i Finnmark*
- *Andelen sysselsatte innenfor offentlig sektor i Sør-Varanger er lavere enn i de andre byene i Øst-Finnmark, men høyere enn i byene i Vest-Finnmark. Ekspansjon av offentlig sektor er neppe en aktuell løsning for å absorbere de som blir ledige.*
- *Andelen med høyere utdanning er lavere enn i de andre byene i Finnmark (med unntak av Vardø), og den er betraktelig lavere enn om man sammenligner med mer sentralt beliggende kommuner. Lavere utdanningsnivå kan gi seg to utslag, det første er at færre av de ledige flytter (et høyt utdanningsnivå øker arbeidskraftens mobilitet). Det andre er at det kan være noe mer krevende å etablere ny/alternativ virksomhet (høyere utdanningsnivå øker arbeidskraftens fleksibilitet, men på den andre siden er graden av entreprenørskap høyest blant de med kun videregående utdanning)*

Sett i forhold til de andre byene i Finnmark er dermed Sør-Varanger mer utsatt for internasjonale konjunkturer, og en viss økning i ledighet vil kunne tolereres, men samtidig har Sør-Varanger noe svakere forutsetninger for lokal ny/reetablering av aktivitet. Det å absorbere de ledige ved å ekspandere offentlig sektor fremstår heller ikke som ønskelig.

5.6 Kommunal økonomi

En grov vurdering av kommunens økonomi er i denne sammenheng begrunnet i behov for fokus i omstillingsprosesser. Økonomisk ryddighet og orden i økonomiske spørsmål anses spesielt viktig i denne sammenheng. Men også med tanke på egen evne til aktivt næringsarbeid – del og medfinansiering.

5.6.1 Finansiell status

Nedenfor presenteres en overordnet finansieringsanalyse av Sør-Varanger kommunes økonomiske utvikling og status de siste 4 årene. En finansieringsanalyse er en oversikt over kommunens inntekter og utgifter og hvordan forholdet mellom inntektene og utgiftene påvirker kommunens kontantbeholdning. Opplysningene er i hovedsak hentet fra regnskapenes hovedoversikt de siste 4 år.

Driftsinntektene økte med 13,2 mill kr eller 1,5 % i perioden 2012 til 2015. Det er en årlig økning på 0,4 %. Det er økning i inntektene fra eiendomsskatten som i sin helhet bidrar til veksten. Uten eiendomsskatten hadde kommunen hatt en negativ inntektsutvikling på 0,4 %.

Driftsutgiftene økte i samme periode med 27,8 mill kr tilsvarende 3,3 %. Det er en årlig økning i utgiftene på 0,8 %. Ergo vokste driftsutgiftene 0,4 % raskere enn driftsinntektene.

Det fører til at i 2014 er driftsinntektene bare 0,5 mill kr høyere enn driftsutgiftene mot 3,5 mill kr året før. Uten økte inntekter fra eiendomsskatten ville underskuddet økt.

Brutto driftsresultat falt fra 10,5 mill kr i 2012 til - 4mill kr i 2015. Den ubalanserte utviklingen mellom driftsinntekter og utgifter har over tid redusert kommunens økonomiske handlefrihet til et minimum.

Utviklingen i Netto renter og avdrag drar i samme retning. Fra 2012 øker Netto renter og avdrag med 13,5 mill kr, noe som øker presset på økonomien tilsvarende. Renteinntekter og utbytte er redusert med 6,0 mill kr fra 2014 til 2015. Redusert utbytte fra Varanger kraft står for mesteparten av reduksjonen. Kommunen må forvente samme reduksjon i 2016.

Skatt på inntekt og formue er redusert med 6,4 mill kr fra 2013. Rammetilskudd og driftsavhengige inntekter er redusert med henholdsvis 1 mill kr og 4,3 mill kr fra 2012. Utbytte fra Varangerkraft er redusert med ca. 6 mill kr fra 2014. Økningen i eiendomsskatt har i all hovedsak gått med til å dekke ulike inntektsbortfall uten å bidra til styrkingen av driften. Dette støttes av fallet i netto driftsresultat.

Mens bruttodriftsresultatet burde ha vært økt med 13,5 mill kr for å gi rom for den økte rente og avdragsbelastningen er brutto driftsresultat redusert med 14 mill kr i samme tidsrom.

Netto driftsresultat viser samme utvikling som brutto driftsresultatet, en reduksjon fra 21,6 mill kr i 2012 til 3,7 mill kr i 2015 - en reduksjon på 18 mill kr. Kommunen må omstille driften for å gjenvinne den økonomiske handlefriheten.

Lånefinansieringsandelen av kommunens investeringer er tilfredsstillende, men bør, som en tommelfingerregel ikke overstige 75 %. I 2015 var lånefinansieringsandelen 74,5 %. Kommunen har ikke overført driftsmidler til investeringer de to siste årene. Uten et positivt brutto- og nettodriftsresultat vil kommunen ikke være i stand til å framskaffe driftsmidler til investeringene. Egenfinansieringsandelen bør ligge på 25 %.

Kommunens likviditet er brukbar på kort sikt, men kontantbeholdningen er båret oppe av fondsmidler. Arbeidskapitalen var i 2015 på 191, mill kr. Hvis vi justerer for fondsbeholdningen på 136 mill kr er kontantbeholdningen redusert til 55 mill kr. I perioden 2012 til 2015 er strukturen mellom bundne og ubundne fonds endret. Ubundne fond er svekket med 48,5 mill kr mens bundne fonds øker med 21,5 mill kr. Det gjør at selv om fondsbeholdningen totalt sett ikke har endret seg mye de siste tre årene, har andelen bundne fond økt betraktelig. Det kan føre til en relativ rask endring i kontantbeholdningen når og hvis disse midlene dras ut. Med manglende brutto- og nettodriftsresultat er kommunes evne til å vedlikeholde kontantbeholdningen minimal. Kommunen bør vise varsomhet med å bruke av de

ubundne fondsmidlene. Utvidet bruk av næringsfondet i omstillingsarbeidet vil derved svekke kontantbeholdningen og problematisere driftssituasjonen.

5.6.2 Frie inntekter

Inntektssystemet for kommunene er basert på at kommunene skal kunne gi sine innbyggere et godt og likeverdig tjenestetilbud uansett hvor i landet en bor. Kostnadsnøkkelen i inntektssystemet er det bærende element i så henseende. Nøkkelen er vektet opp fra delkostnadsnøkler knyttet til kommunens sentrale tjenesteområder – de nasjonale velferdstjenestene. Disse kostnadsnøklerne kan da også sies å skulle dekke ressursbehovet med hensyn til å gi innbyggerne et tilfredsstillende tjenestetilbud innenfor lovgivers rammer.

I vedlegg 6.10 «Utgiftsbehov – Sør-Varanger» er delkostnadsnøklerne presentert med beregninger knyttet opp til Sør-Varanger kommune for årene 2011-2016. Kommunens regnskapsdata er sammenstilt med beregningene. Ut fra dette finner en at kommunen hadde en ressursbruk i 2015 som oversteg statens beregning av nødvendig ressursbehov til tjenestene med 97,5 mill kr eller 20%. Alle sektorene med unntak av barnehagesektorene har et merforbruk i forhold til beregnet utgiftsbehov i inntektssystemet. Samtidig kan det hevdes at statens beregnede utgiftsbehov er erkjent ikke å dekke behovet i Nord-Norge i og med at kommunene her gis et eget Nord-Norge tilskudd. For Sør-Varanger sin del utgjorde dette tilskuddet 77 mill kr i 2015. Det kan i denne sammenheng også pekes på at Nord-Norge tilskuddet i sin opprinnelse var tilsiktet behovet for næringsutvikling.

Ut fra de presenterte befolkningsprognosene i kapittel 5.4 er det foretatt beregninger med hensyn til å synliggjøre kommunens frie inntekter – skatt og rammeoverføringer for økonomiplanperioden til og med 2020. Dette for å synliggjøre de økonomiske rammebetingelser for kommunen i tiden fremover og aktivisere planlegging innenfor disse rammene.

Befolkningsutviklingen nasjonalt er i prognosen forutsatt å utvikle seg i tråd med SSB-prognose – alternativ MMMM 2013.

Forslag til endringer i inntektssystemet som skal behandles i Kommune-proposisjon 2017 er ikke innebygd i prognosen. Ut fra foreliggende høringsutkast kommenteres imidlertid endringene på bakgrunn av Kommunenes Sentralforbund (KS) sine analyser/beregninger. Skjønnsmidlene er holdt på 2016-nivå i den prognostiserte perioden hva angår Sør-Varanger kommune.

Tabell 5.4 Prognostiserte frie inntekter 2017-2020

2016 Nivå (1000 kr)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Skatt inkl. selskapskatt	249 758	251 448	258 900	250 243	248 405	248 521	247 291
Inntektsutjevning	7 951	12 299	11 619	12 702	12 787	12 365	12 574
Rammeoverføring	325 659	317 220	313 051	312 150	307 892	304 469	302 750
Frie inntekter	583 368	580 966	583 571	575 096	569 084	565 355	562 615
Endring frie inntekter	-203	-2 605	0	-8 475	-14 487	-18 215	-20 955
- endring %	0,0 %	-0,4 %	0,0 %	-1,5 %	-2,5 %	-3,1 %	-3,6 %
2016 Nivå - kr per innbygger							
Skatt inkl. selskapskatt	24 641	24 616	25 555	24 984	24 826	24 820	24 672
Inntektsutjevning	784	1 204	1 147	1 268	1 278	1 235	1 255
Rammeoverføring	32 129	31 054	30 900	31 165	30 771	30 407	30 206
Frie inntekter	57 554	56 874	57 602	57 418	56 874	56 462	56 132
Endring frie inntekter	-48	-729	0	-185	-728	-1 140	-1 470
- endring %	-0,1 %	-1,3 %	0,0 %	-0,3 %	-1,3 %	-2,0 %	-2,6 %

Med frie inntekter - skatt og rammeoverføring - som indikator vil en få en utvikling frem mot år 2020 som vist i tabellen overfor. Utviklingen er basert på befolkningsprognose knyttet til historisk betingta arbeidsmarkedstilpasning. Utviklingen i frie inntekter ses i forhold til 2016 - deflatert 2016-nivå. Detaljert beregning følger i vedlegg 6.9.

Tabellen viser at Sør-Varanger kommune fikk økt sine frie inntekter med 2,6 mill kr fra 2015 til 2016. Økningen er imidlertid ikke justert for oppgaveendringer og er derfor strengt tatt ikke reell.

Videre fremover registrer en at kommunen reelt sett vil få redusert sine inntekter med vel 20 mill kr i perspektiv 2020. Reduksjonen kommer allerede i 2017 med 8,5 mill kr som øker til 14,5 mill under 2016-nivået i 2018. Her forutsettes uendret aktivitetsnivå og nasjonalt økte overføringer som følger prisutviklingen. Økt befolkning nasjonalt forutsettes her kompensert i henhold til justerte beregningsregler.

Beregningene er gjort ut fra gjeldende system. Som nevnt fremmes endringer i Kommune-proposisjonen og forutsettes gjort gjeldende allerede for 2017.

Det foreslås nye **kostnadsnøkler** som hovedsakelig er en ren oppdatering av de kostnadsnøklerne som gjelder i dag.

Høringsforslaget presenterer videre et opplegg for å skille mellom frivillige og ufrivillige smådriftsulemper, gjennom bruk av et **strukturkriterium** for fastsettelse av basistilskudd. Det måler reiseavstand for den enkelte innbygger for å møte 5 000 innbyggere. Gjennomsnittet for alle kommunens innbyggere blir kommunens verdi. Strukturkriteriet benyttes til å gradere kommunens basistilskudd. Mens alle kommuner i dag får et fullt basistilskudd, 13,2 mill. kroner i 2016, vil bruken av et strukturkriterium medføre at kommunene vil få mellom 0 og 13,2 mill kr i basistilskudd.

Kommunesektorens samlede inntekter vil ikke bli berørt av forslaget, fordi reduksjonen i basistilskudd vil bli beholdt i det samlede inntektssystemet, men gir omfordelingsvirkninger mellom kommunene

Regionalpolitiske tilskudd - I høringsnotatet foreslås at småkommunetilskudd, Nord-Norge-/ Namdaltilskudd og distriktstilskudd Sør-Norge samlet i to nye tilskudd; Nord-Norge-tilskudd og Sør-Norge-tilskudd. I høringsnotatet presenteres ingen forslag til satser for de nye tilskuddene, men det legges opp til at:

- småkommunetillegget vil differensieres i forhold til kommunenes verdi på distriktsindeksen (eksisterende indeks for grad av distriktsutfordringer)
- det vil bli gjort justeringer i tilskuddene slik at mer enn i dag fordeles per innbygger

Omleggingene som skisseres antas å ha størst betydning for kommunene med under 3 200 innbyggere. I og med at det ikke er fremmet forslag til nye tilskuddssatser har det ikke vært mulig å lage virkningstabeller ned på kommunenivå.

Den endrede kostnadsnøkkel vil ut fra KS sine beregninger gi Sør-Varanger kommune en merinntekt på 565 000 kr. Strukturkriteriet som skal gradere basistilskuddet vil avhengig av avstandsmål bety en reduksjon i rammeoverføringene på fra 397 000 til 3 271 000 kr. Samlet sett vil Sør-Varanger derved få en endring i overføringene fra +0,168 mill kr til -2,706 mill kr. Omleggingen av småkommunetilskudd, Nord-Norge- og Namdaltilskudd og distriktstilskudd Sør-Norge er ikke konkretisert og dermed per dato ikke mulig å regne på.

5.6.3 Konklusjon økonomi

Med kommunens økonomiske status og sannsynlige reduksjoner i statlige rammeoverføringer – frie inntekter – vil Sør-Varanger kommune være tvunget til en økonomisk omstilling – parallelt med en omstilling for å dempe konsekvensene av konkursen ved SVG.

6 Vedlegg

6.1 Regnskap SVG 2007-2014 (Kilde: Proff – Brønnøysundregistrene)

Juridisk navn:	SYDVARANGER GRUVE AS							
Org nr:	891 488 122					Aksjonær:	Northern Iron Limited (100%)	
Selskapsform:	Aksjeselskap					Aksjekapital:	26 400 000 kr	
Daglig leder:	Ismo Olavi Haaparanta					Styrets leder:	Peter Steiness Larssen	
NACE-bransje:	07.100 Bryting av jernm.					Antall ansatte:	439	
NOK / USD	5,860	5,636	6,282	6,045	5,607	5,821	5,877	6,302
LEDERLØNN i hele 1000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Valutakode	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK
Lønn	0	-	854	2 194	2 417	1 781	2 033	2 080
Leder annen godtgjørelse	-	-	-	-	465	594	1 181	-
RESULTATREGNSKAP i hele 1000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Valutakode	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK
Sum salgsinntekter	0	372	6 677	639 943	1 086 989	1 197 386	1 188 101	1 133 516
Annen driftsinntekt	3 856	0	0	0	0	0	16 596	4 342
Sum driftsinntekter	3 856	372	6 677	639 943	1 086 989	1 197 386	1 204 697	1 137 858
Vareforbruk	0	0	67 666	372 602	519 049	471 716	523 176	1 140 404
Beholdningsendringer	0	0	-44 317	-26 079	-36 493	32 266	-5 366	0
Lønnskostnader	0	1 415	71 165	208 932	221 492	245 192	259 049	0
Herav kun lønn	0	-	-	-	-	-	-	-
Ordinære avskrivninger	0	62	38 702	119 951	131 908	136 252	130 982	147 067
Nedskrivning	-	-	-	-	-	-	-	449 325
Andre driftskostnader	5 848	35 051	105 878	254 175	167 706	315 440	325 504	255 095
Driftsresultat	-1 992	-36 156	-232 417	-289 636	83 326	-3 481	-28 649	-854 033
Inntekt på invest. annet foretak i sm konsern	0	0	0	0	0	0	0	0
Inntekt på investering i datterselskap	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum annen renteinntekt	94	1 866	1 338	1 118	622	763	711	674
Inntekt på invest. i tilknyttet selskap	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum annen finansinntekt	0	55 296	0	0	0	0	0	0
Sum finansinntekter	94	57 161	1 338	1 118	622	763	711	674
Nedskrivning fin. anleggsmidler	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum annen rentekostnad	240	688	12 526	59 468	44 865	34 949	27 750	25 460
Andre finanskostnader	1 055	0	97 140	-17 676	14 540	501	623	63 611
Sum annen finanskostnad	1 055	0	97 140	-17 676	14 540	501	623	63 611
Sum finanskostnader	1 295	688	109 666	41 791	62 158	35 450	28 373	89 071
Resultat før skatt	-3 194	20 318	-340 745	-330 309	21 790	-38 168	-56 311	-942 430
Sum skatt	0	0	0	-156 458	-3 852	11 328	-39 298	197 306
Ordinært resultat	-3 194	20 318	-340 745	-173 851	25 643	-49 496	-17 013	-1 139 736
Ekstraordinære inntekter	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekstraordinære kostnader	-	-	-	-	-	-	-	-
Skatt ekstraordinært	0	0	0	0	0	0	0	0
Årsresultat	-3 194	20 318	-340 745	-173 851	25 643	-49 496	-17 013	-1 139 736
Utbytte	-	-	-	-	-	-	-	-
Konsernbidrag	-	-	-	-	-	-	-	-

BALANSEREGNSKAP i hele 1000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Valutakode	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK	NOK
Goodwill	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum immaterielle midler	0	70 254	249 120	421 279	443 041	524 926	539 255	251 553
Sum anleggsmidler	11 175	387 989	1 702 667	1 916 554	1 785 682	1 948 987	1 898 300	1 253 127
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	5 004	-	625 431	803 293	711 147	149 966	356 569	153 974
Maskiner/anlegg/biler	-	316 202	822 871	687 472	627 597	1 266 620	23 454	17 286
Driftsløsøre/ inventar/ verktøy/ Biler	3 979	1 527	2 789	2 273	1 800	2 119	971 970	820 709
Sum varige driftsmidler	8 989	317 730	1 451 092	1 493 038	1 340 544	1 418 706	1 351 993	991 969
Aksjer/Investeringer i datterselskap	-	-	-	-	-	-	112	120
Endr. behold. varer under tilvirk./ferdige	0	0	-44 317	-26 079	-36 493	32 266	-5 366	0
Investeringer i aksjer og andeler	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre fordringer	2 186	-	2 456	2 237	2 097	5 233	6 941	9 484
Sum finansielle anleggsmidler	2 186	0	2 456	2 237	2 097	5 355	7 052	9 604
Sum varelager	0	0	61 152	99 070	138 581	130 804	165 591	124 576
Kundefordringer	-	-	-	56 300	156 738	214 230	162 805	72 995
Konsernfordringer	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum fordringer	463	56 778	32 589	83 891	170 527	219 114	196 027	110 592
Sum investeringer	0	0	0	0	0	0	3 138	0
Kasse/Bank/Post	205	13 701	55 103	92 505	42 958	35 246	64 992	35 209
Sum Kasse/Bank/Post	205	13 701	55 103	92 505	42 958	35 246	64 992	35 209
Sum omløpsmidler	668	70 479	148 845	275 466	352 066	385 164	429 747	270 377
Sum eiendeler	11 843	458 469	1 851 512	2 192 020	2 137 748	2 334 151	2 328 047	1 523 503
Aksje/Selskapskapital	621	65 824	399 309	26 442	24 527	25 467	674 616	1 028 873
Annen innskutt egenkapital	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum innskutt egenkapital	621	65 824	399 309	693 952	643 685	668 210	674 616	1 028 873
Sum opptjent egenkapital	-4 207	16 266	-322 616	-484 325	-423 594	-489 232	-510 935	-1 687 624
Annen egenkapital	-	-	-	-	-	-	-	-1 687 624
Sum egenkapital	-3 586	82 090	76 693	209 627	220 090	178 978	163 681	-658 750
Sum avsetninger til forpliktelses	8 919	0	9 875	66 529	30 246	10 938	10 702	76 039
Pant/gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	72 332	-
Langsiktig konserngjeld	-	296 464	764 250	1 041 793	1 010 128	1 297 373	1 405 125	1 236 905
Ansvarlig lånekapital	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum annen langsiktig gjeld	0	6 966	482 692	463 179	398 849	0	144 928	67 342
Annen langsiktig gjeld	-	6 966	482 692	463 179	398 849	-	144 928	67 342
Sum langsiktig gjeld	8 919	303 431	1 256 817	1 571 500	1 439 223	1 624 175	1 633 086	1 380 286
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	227 121	315 725
Leverandørgjeld	5 930	72 948	283 813	184 660	158 605	222 252	124 253	94 434
Skyldig offentlige avgifter	-	-	-	-	-	-	-	-
Utbytte	-	-	-	-	-	-	-	-
Kortsiktig konserngjeld	-	-	-	-	-	-	-	-
Annen kortsiktig gjeld	580	-	13	27 657	50 310	15 007	179 906	391 808
Sum kortsiktig gjeld	6 505	72 948	518 002	410 893	478 435	530 997	531 280	801 967
Sum gjeld	15 429	376 379	1 774 819	1 982 393	1 917 658	2 155 173	2 164 367	2 182 253
SUM EGENKAPITAL OG GJELD	11 843	458 469	1 851 512	2 192 020	2 137 748	2 334 151	2 328 047	1 523 503
Garantistillelser	-	-	-	-	-	-	-	-
Pantstillelser	-	-	-	-	-	-	-	-

6.2 Kartutsnitt – Øst-Finnmark

6.3 Folketellingene 1835-2001 – kommune / region / fylke / nasjon

Telle- tidspunkt	Norge	Finnmark	Andel Norge	Øst- Finnmark	Andel Finnm.	Sør- Varanger	Andel Øst-F.
03.11.2001	4 503 436	73 936	1,64	28 793	38,9	9 623	33,4
03.11.1990	4 249 830	74 524	1,75	29 759	39,9	9 671	32,5
01.11.1980	4 091 132	78 356	1,92	32 673	41,7	10 485	32,1
01.11.1970	3 874 133	75 791	1,96	32 851	43,3	10 443	31,8
01.11.1960	3 591 234	71 982	2,00	35 216	48,9	10 159	28,8
01.12.1950	3 278 546	64 475	1,97	32 659	50,7	8 916	27,3
03.12.1946	3 156 950	58 790	1,86	30 013	51,1	7 993	26,6
01.12.1930	2 814 194	53 308	1,89	28 785	54,0	7 590	26,4
01.12.1920	2 649 775	44 190	1,67	23 067	52,2	4 798	20,8
01.12.1910	2 391 782	38 065	1,59	20 497	53,8	3 320	16,2
03.12.1900	2 239 880	32 800	1,46	17 292	52,7	1 910	11,0
31.12.1890	2 000 917	29 170	1,46	15 719	53,9	1 961	12,5
31.12.1875	1 813 424	24 185	1,33	11 991	49,6	1 628	13,6
31.12.1865	1 701 756	20 329	1,19	8 827	43,4	1 171	13,3
31.12.1855	1 490 047	16 389	1,10	6 207	37,9	1 015	16,4
31.12.1845	1 328 471	12 737	0,96	4 138	32,5	688	16,6
29.11.1835	1 194 827	10 838	0,91	3 425	31,6	527	15,4

6.4 Reisetid i minutter – kommunesentrene i Finnmark

nr.	2002	2003	2004	2011	2012	2014	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2027	2028	2030	
Kommune- navn																				
2002 Vardø	1	76	475	411	466	555	700	442	482	505	341	300	366	383	276	172	124	246	245	
2003 Vadsø	76	1	399	335	390	486	631	366	406	429	265	224	290	307	200	96	48	170	169	
2004 Hammerfest	475	399	1	274	145	240	385	33	162	182	144	208	380	368	467	314	351	448	470	
2011 Kautokeino	411	335	274	1	131	214	359	241	327	342	183	129	419	407	403	297	287	394	406	
2012 Alta	466	390	145	131	1	109	254	112	196	211	173	197	409	397	456	357	389	447	459	
2014 Loppa*	555	486	240	214	109	1	147	210	287	299	263	273	391	466	545	423	451	519	547	
2015 Hasvik*	700	631	385	359	254	147	1	355	432	444	408	418	536	611	690	568	596	664	692	
2017 Kvalsund	442	366	33	241	112	210	355	1	134	149	113	175	349	337	434	281	318	415	437	
2018 Måsøy	482	406	162	327	196	287	432	134	1	179	149	215	385	373	474	321	358	455	477	
2019 Nordkapp	505	429	182	342	211	299	444	149	179	1	164	238	400	388	497	348	381	482	500	
2020 Porsanger	341	265	144	183	173	263	408	113	149	164	1	74	236	224	333	184	217	318	336	
2021 Karasjok	300	224	208	129	197	273	418	175	215	238	74	1	310	298	290	206	192	281	293	
2022 Lebesby	366	290	380	419	409	391	536	349	385	400	236	310	1	32	358	205	242	339	361	
2023 Gamvik	383	307	368	407	397	466	611	337	373	388	224	298	32	1	375	222	259	356	378	
2024 Berlevåg	276	200	467	403	456	545	690	434	474	497	333	290	358	375	1	164	152	93	269	
2025 Tana	172	96	314	297	357	423	568	281	321	348	184	206	205	222	164	1	49	134	165	
2027 Nesseby	124	48	351	287	389	451	596	318	358	381	217	192	242	259	152	49	1	122	126	
2028 Båtsfjord	246	170	448	394	447	519	664	415	455	482	318	281	339	356	93	134	122	1	248	
2030 Sør-Varanger	245	169	470	406	459	547	692	437	477	500	336	293	361	378	269	165	126	248	1	

* Korrigert i henhold til Statens vegvesen - Visveg

RØD Reisetid mindre enn 75 minutter en vei (Grense mot ukependling)

6.5 Pendlingsmatrise 2014 – Sysselsatte etter bo og arbeidssted

Knr.	Kommune	Kommune (nr)												Ekst. sone	Syss. bosted																							
		2002	2003	2004	2011	2012	2014	2015	2017	2018	2019	2020	2021			2022	2023	2024	2025	2027	2028	2030																
2002	Vardø	836	41	2	9	9	1	7	1	1	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2003	Vadsø	15	2657	14	60	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2004	Hammerfest	1	11	5166	119	119	74	4	11	6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2011	Kautokeino	1	12	1198	87	87	1	1	1	4	4	77	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2012	Alta	3	27	82	26	9138	16	3	12	5	10	24	16	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2014	Loppa	1	9	9	65	345	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2015	Hasvik	1	7	7	30	2	409	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2017	Kvalsund		154	1	33		250	1	2	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
2018	Måsøy	1	26	26	24	24	2	486	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2019	Nordkapp	2	2	21	57	57	1	2	1365	13	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
2020	Porsanger	2	6	33	5	67	10	1	11	1695	24	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	7	4	
2021	Karasjok	14	6	6	15	24	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2022	Lebesby	2	8	8	36	36	1	1	1	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2023	Gamvik	4	3	3	5	5	2	4	10	10	21	452	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2024	Berlevåg	2	6	6	1	5	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
2025	Tana	2	48	3	13	30	1	1	5	5	24	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	
2027	Nesseby	1	48	2	6	3	1	1	3	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2028	Båtsfjord	3	10	10	4	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
2030	Sør-Varanger	2	49	24	4	39	1	1	7	7	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
Ekstern sone		56	70	285	50	429	16	11	10	15	56	37	61	16	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	
Syss. arb.sted		927	3009	5863	1320	10264	380	427	364	518	1475	1900	1395	560	482	447	1431	377	1105	5678	2283	40205	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620		

6.8 Befolkningsutvikling – Sør-Varanger (1980-2015)

Historikk:

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Fødte	143	139	135	125	98	155	134	126	131	142
Døde	100	91	92	85	105	117	103	106	79	93
Fødselsoversk.	43	48	43	40	-7	38	31	20	52	49
Innflytting	530	445	524	446	521	451	492	490	549	490
Utflytting	656	663	658	563	546	711	653	680	582	469
Nettoflytting	-126	-218	-134	-117	-25	-260	-161	-190	-33	21
Totalbefolkning	10 447	10 276	10 184	10 105	10 073	9 853	9 745	9 564	9 579	9 641
00-05 år	829	780	762	751	746	742	708	686	688	721
06-15 år	1 848	1 771	1 660	1 592	1 513	1 399	1 342	1 228	1 172	1 157
16-22 år	1 159	1 174	1 216	1 246	1 237	1 225	1 216	1 193	1 216	1 189
23-66 år	5 660	5 583	5 540	5 481	5 504	5 394	5 381	5 343	5 361	5 397
67-79 år	790	799	828	836	863	883	875	888	913	942
80-89 år	143	149	158	175	186	189	199	207	208	211
90 + år	18	20	20	24	24	21	24	19	21	24
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Fødte	150	190	150	178	153	171	159	172	146	146
Døde	96	117	103	99	94	97	96	112	85	111
Fødselsoversk.	54	73	47	79	59	74	63	60	61	35
Innflytting	452	524	534	575	566	702	490	566	597	536
Utflytting	455	529	516	539	646	688	724	677	801	685
Nettoflytting	-3	-5	18	36	-80	14	-234	-111	-204	-149
Totalbefolkning	9 693	9 758	9 819	9 930	9 913	10 010	9 843	9 790	9 646	9 532
00-05 år	785	827	868	936	920	944	926	893	858	826
06-15 år	1 091	1 083	1 035	1 028	1 050	1 104	1 106	1 179	1 183	1 209
16-22 år	1 155	1 120	1 094	1 023	935	884	827	785	746	716
23-66 år	5 465	5 535	5 611	5 718	5 767	5 812	5 713	5 666	5 597	5 543
67-79 år	948	940	944	937	952	954	961	949	921	905
80-89 år	226	224	237	256	253	279	279	293	313	306
90 + år	23	29	30	32	36	33	31	25	28	27
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Fødte	132	134	116	111	101	123	101	111	126	114
Døde	95	98	95	112	88	88	94	89	65	71
Fødselsoversk.	37	36	21	-1	13	35	7	22	61	43
Innflytting	564	565	468	480	405	444	444	469	465	512
Utflytting	635	493	552	526	456	478	424	464	418	443
Nettoflytting	-71	72	-84	-46	-51	-34	20	5	47	69
Totalbefolkning	9 498	9 608	9 547	9 500	9 463	9 464	9 490	9 518	9 623	9 738
00-05 år	806	820	782	738	701	686	675	647	667	674
06-15 år	1 263	1 283	1 298	1 325	1 352	1 348	1 341	1 336	1 323	1 286
16-22 år	698	731	733	733	732	732	752	849	861	923
23-66 år	5 501	5 555	5 506	5 507	5 482	5 495	5 526	5 494	5 523	5 585
67-79 år	889	869	857	830	838	824	815	809	834	854
80-89 år	312	313	329	318	310	326	329	328	353	360
90 + år	29	37	42	49	48	53	52	55	62	56

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Prognose ->		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Fødte	112	95	109	92	107	83	107	102	101	101	100	100	100	100	100	101
Døde	104	94	74	67	93	97	92	93	93	93	93	93	93	94	95	96
Fødselsoversk.	8	1	35	25	14	-14	15	9	8	8	8	7	7	6	5	5
Innflytting	593	612	592	597	626	568	313	469	574	580	590	616	614	610	637	642
Utflytting	508	581	523	497	507	548	527	507	577	579	583	591	590	585	594	599
Nettflytting	85	31	69	100	119	20	-214	-38	-4	1	8	25	23	25	43	43
Totalbefolkning	9 826	9 860	9 968	10 090	10 221	10 227	10 030	10 001	10 005	10 014	10 029	10 061	10 091	10 123	10 171	10 219
00-05 år	667	647	658	647	637	608	622	621	601	606	604	603	601	601	603	605
06-15 år	1 258	1 239	1 205	1 175	1 183	1 168	1 121	1 091	1 092	1 079	1 073	1 060	1 069	1 064	1 042	1 042
16-22 år	972	978	993	1 024	1 032	1 017	942	923	910	889	864	850	826	813	824	817
23-66 år	5 663	5 724	5 803	5 869	5 943	5 997	5 864	5 839	5 857	5 853	5 861	5 892	5 900	5 905	5 939	5 951
67-79 år	847	862	887	956	1 011	1 018	1 057	1 105	1 124	1 151	1 187	1 195	1 221	1 259	1 268	1 288
80-89 år	373	363	363	353	346	347	341	339	336	353	354	380	392	402	419	436
90 + år	46	47	59	66	69	72	82	82	85	83	85	81	82	78	76	82

6.9 Frie inntekter – Sør-Varanger

2030	Sør-Varanger						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020

Befolkningsutvikling / -prognose (1.7)

Befolkningsutvikling	10 136	10 215	10 131	10 016	10 006	10 013	10 023
INNB. 0 - 5 år (-97: 0-6 år)	660	622	615	622	611	604	605
INNB. 6 - 15 år (-97: 7-15 år)	1 167	1 182	1 145	1 106	1 092	1 086	1 076
INNB. 16 - 66 år	6 897	6 967	6 910	6 784	6 765	6 755	6 734
INNB. 67 - 79 år	991	1 030	1 038	1 081	1 115	1 138	1 169
INNB. 80 - 89 år	350	344	344	340	338	345	354
INNB. 90 + år	71	70	77	82	84	84	84

Nasjonale vekstrater / forutsetninger

Skatteinntekter	1,9 %	6,0 %	6,0 %	3,5 %	3,5 %	3,5 %	3,3 %
Inntektssystemet	5,3 %	0,7 %	1,7 %	3,3 %	3,5 %	3,5 %	3,3 %
Prisstigning (Deflator)	3,0 %	2,9 %	2,7 %	2,7 %	2,7 %	2,7 %	2,7 %
Utgiftsbeh. pr. innb. (innbyggerkrit)	46 609	46 494	48 097	49 726	51 445	53 245	55 002
(øvrige kriterier)							

Rammetilskudd

Innbyggertilskudd	228 571	227 298	231 557	234 509	237 319	243 014	248 844
Utgiftsutjevne tilskudd - innbyg. kriterier	-534	-1 537	-5 639	-2 699	-1 984	-4 689	-5 951
- øvrige kriterier	0	0	0	0	0	0	0
Korr. statl. og priv. skoler	2 580	2 728	3 078	3 147	3 191	3 251	3 331
Distriktilskudd SN	0	0	0	0	0	0	0
Nord-Norge tilskudd	74 531	77 703	80 838	83 074	83 670	85 679	88 024
Regionaltilskudd	0	0	0	0	0	0	0
Hovedstadstilskudd	0	0	0	0	0	0	0
Storbytilskudd							
Veksttilskudd	0	0	0	0	0	0	0
Inndelingstilskudd	0	0	0	0	0	0	0
Korr. for overgangsordn.	0	0	0	0	0	0	0
Inntektsgaranti	-616	-643	-585	0	0	0	0
Skjønn	1 000	1 000	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200
<i>Inklusive kompensasjon DAA</i>	0	0	0	0	0	0	0
Ekstraordinært skjønn	0	0	0	0	0	0	0
Inntektsutjevne tilskudd							
Komp. løpende innt.utjev.							
Korr. for negativt tilskudd	0	0	0	0	0	0	0
Utenfor overgangsordningen	3 657	806	1 347	1 347	1 347	1 347	1 347
Salderingsproposisjon (2009 Tiltakspakke)	-1 342	-451	1 256				
Revidert nasjonalbudsjett	314	1 976					
Nysaldering m.v.							
Diverse korrigeringer m.v.							
RAMMEOVERFØRING	308 161	308 880	313 051	320 578	324 743	329 802	336 795
Tilskudd pr innbygger	30 403	30 238	30 900	32 007	32 455	32 937	33 602
% endring (t / t-1)	3,9%	0,2%	1,4%	2,4%	1,3%	1,6%	2,1%

Frie inntekter (1 000 kr)

SKATTEINNTEKTER	236 338	244 837	258 900	257 000	262 000	269 200	275 100
<i>Herav selskapskatt</i>	0	0	0	0	0	0	0
% vis vekst skatt	-0,3 %	3,6 %	5,7 %	-0,7 %	1,9 %	2,7 %	2,2 %
Netto inntektsutjevning	7 524	11 975	11 619	13 045	13 486	13 394	13 988
SUM Statlig overføring	315 684	320 855	324 671	333 623	338 229	343 197	350 783
FRIE INNTEKTER (1000 kr)	552 022	565 692	583 571	590 623	600 229	612 397	625 883
% endring frie inntekter	2,6 %	2,5 %	3,2 %	1,2 %	1,6 %	2,0 %	2,2 %
Sum frie innt. pr. innb. (kr)	54 462	55 379	57 602	58 968	59 987	61 160	62 445
% endring frie innt. pr. innb.	1,4 %	1,7 %	4,0 %	2,4 %	1,7 %	2,0 %	2,1 %

6.10 Utgiftsbehov – Sør-Varanger

DELKOSTNADSNØKLER	2011	2012	2013	2014	2015	2016
NASJONALE VELFERDSTJENESTER (SUM)						
Andel utgiftsbehov	2,0700	2,0117	1,9835	1,9707	1,9664	1,9458
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	40 309	42 939	45 452	46 609	46 494	48 097
Indeksert utgiftsbehov	1,0374	1,0154	1,0010	0,9989	0,9967	0,9885
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	41 818	43 599	45 499	46 556	46 343	47 544
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	407 852	427 835	452 260	466 398	469 730	485 667
Sør-Varanger	441 471	531 684	541 990	567 366	566 386	595 166
Avvik	-34 723	-104 873	-90 727	-101 873	-97 570	-110 526

Administrasjon, landbruk og miljøvern

Andel utgifter	9,9 %	9,5 %	9,4 %	9,4 %	9,7 %	9,3 %
Andel utgiftsbehov	2,0447	2,0336	2,0349	2,0283	2,0280	2,0240
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Indeksert utgiftsbehov	1,0247	1,0264	1,0269	1,0280	1,0279	1,0282
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	3 970	4 096	4 277	4 367	4 496	4 492
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	4 069	4 205	4 392	4 490	4 622	4 619
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	39 682	41 260	43 659	44 978	46 844	47 183
Sør-Varanger	51 694	55 266	49 303	51 601	69 740	67 999
Avvik	-12 012	-14 006	-5 643	-6 623	-22 895	-20 816

Grunnskolesektoren

Andel utgifter	29,47 %	28,69 %	28,40 %	28,38 %	29,04 %	28,82 %
Andel utgiftsbehov	2,2185	2,1602	2,1285	2,0737	2,0280	2,0371
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Indeksert utgiftsbehov	1,1118	1,0903	1,0742	1,0510	1,0279	1,0349
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	11 879	12 319	12 908	13 228	13 502	13 861
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	13 208	13 432	13 866	13 903	13 879	14 345
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	128 814	131 804	137 827	139 279	140 676	146 536
Sør-Varanger	116 069	159 072	164 894	163 748	163 598	171 767
Avvik	12 745	-27 268	-27 067	-24 468	-22 922	-25 231

Barnehagesektoren

Andel utgifter	16,11 %	15,96 %	16,14 %	16,36 %	16,21 %	16,42 %
Andel utgiftsbehov	1,9992	1,9143	1,8821	1,8206	1,8146	1,7018
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Indeksert utgiftsbehov	1,0019	0,9662	0,9498	0,9227	0,9198	0,8646
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	6 494	6 853	7 336	7 625	7 537	7 897
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	6 506	6 621	6 968	7 036	6 932	6 828
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	63 456	64 974	69 262	70 489	70 262	69 746
Sør-Varanger	52 624	51 607	55 248	60 549	60 518	64 838
Avvik	10 832	13 367	14 014	9 940	9 744	4 908

Pleie- og omsorgssektoren

Andel utgifter	32,91 %	31,87 %	31,44 %	31,29 %	32,74 %	33,03 %
Andel utgiftsbehov	2,0513	1,9845	1,9590	2,0054	2,0091	1,9968
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Indeksert utgiftsbehov	1,0281	1,0016	0,9887	1,0164	1,0184	1,0144
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	13 266	13 685	14 290	14 584	15 222	15 886
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	13 638	13 707	14 128	14 824	15 502	16 115
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	133 010	134 503	140 435	148 505	157 126	164 618
Sør-Varanger	177 130	194 000	196 793	212 506	204 275	215 256
Avvik	-44 120	-59 497	-56 358	-64 001	-47 148	-50 638

DELKOSTNADSNØKLER	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Helsetjenesten						
Andel utgifter	4,17 %	4,04 %	4,10 %	4,08 %	4,25 %	4,22 %
Andel utgiftsbehov	2,2047	2,2076	2,1946	2,1714	2,1545	2,1404
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Indeksert utgiftsbehov	1,1050	1,1142	1,1075	1,1006	1,0921	1,0874
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	1 681	1 735	1 864	1 902	1 976	2 030
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	1 857	1 933	2 064	2 093	2 158	2 207
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	18 115	18 968	20 516	20 967	21 873	22 545
Sør-Varanger	21 393	22 934	23 505	25 067	27 360	29 276
Avvik	-3 278	-3 966	-2 989	-4 100	-5 488	-6 732
Barnevern						
Andel utgifter	3,21 %	3,11 %	3,07 %	3,13 %	3,24 %	3,21 %
Andel utgiftsbehov	1,9200	1,8700	1,8982	1,8626	1,9728	1,9879
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Indeksert utgiftsbehov	0,9623	0,9438	0,9579	0,9441	1,0000	1,0099
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	1 294	1 335	1 395	1 459	1 506	1 544
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	1 245	1 260	1 337	1 377	1 506	1 559
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	12 143	12 368	13 287	13 797	15 269	15 927
Sør-Varanger	14 475	17 347	17 875	18 046	17 690	18 269
Avvik	-2 332	-4 978	-4 589	-4 249	-2 421	-2 342
Sosialhjelp						
Andel utgifter	4,27 %	4,13 %	4,82 %	4,80 %	4,84 %	4,96 %
Andel utgiftsbehov	1,3702	1,3493	1,3301	1,3487	1,4501	1,4609
Andel befolkning	1,9953	1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	1,9684
Indeksert utgiftsbehov	0,6867	0,6810	0,6712	0,6836	0,7350	0,7422
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.	1 721	1 773	2 191	2 237	2 250	2 386
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.	1 182	1 208	1 471	1 529	1 654	1 771
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)	11 528	11 852	14 617	15 321	16 765	18 086
Sør-Varanger	8 086	18 587	21 731	22 645	23 205	27 762
Avvik	3 442	-6 736	-7 113	-7 324	-6 440	-9 676
Samhandling						
Andel utgifter		2,65 %	2,61 %	2,60 %	0,00 %	0,00 %
Andel utgiftsbehov		1,9665	1,9592	1,9757	0,0000	0,0000
Andel befolkning		1,9813	1,9815	1,9730	1,9729	0,0000
Indeksert utgiftsbehov		0,9926	0,9887	1,0014	0,0000	0,0000
Utgiftsbehov nasjonalt pr. innb.		1 138	1 186	1 212	0	0
Utgiftsbehov kommunen pr. innb.		1 129	1 173	1 214	0	0
Beregnet utgiftsbehov (1000 kr)		11 083	11 659	12 157	0	0
Sør-Varanger	0	12 872	12 641	13 205	0	0
Avvik	0	-1 789	-982	-1 048	0	0